

של רבינו אשר זצ"ל הלכת ספר תורה

העכ"ס • חזק בעיבוד לא נעשו חלל העיבוד כשזים העור
 בחוק הסיד שיאמר או חזק עושה לשם ס"ת ואז יעשה הנכרי לדעת
 ישראל כשאמר לו עשה כך • וכיוצא בזה נונינו נפרק אין מעמידין
 (דף ט) דרבי יהודה נשי מילה לשמה ואפי"ה ימול ארמאי ואל ימול
 כותי ולא אמרי' כותי אדעתא דכפשיה קא עביד • כיון דנרצב נעשית ודאי
 הוא עושה על דעת י"ה ישראל אומר לו • וכן כחז בעל העיטור ז"ל
 דסגי בע"כ שיעבדו לשמן • והר"ר נרוך ז"ל נסתפק אם לרין להוליא
 בשפתיו שהוא מעבדו לשם ס"ת או לשם תפילין או סגו נמחשבה • וכן גבי
 כתיבת ס"ת תכילין ומזוזות • וכן כתיבת הגט דנענין כתיבה לשמה אי
 סגי נמחשבה לפי שמצינו פיגול דכתיב ביה לא ירצה ונעבי' דיבור (שם ד"מ)
 ותרומו' ניטלת בלא דיבור רק נמחשב' (תרומו' פ"א) ובשליחות יד כתיב על כל
 דבר פשע והחושב לשלוח יד בפקדון חייב • הילכך טוב הוא להוליא ד
 בשפתיו נחלמ' העיבוד ותו לא לרין • וכן כשמתחיל לכתוב ספר תורה
 יאמר ספר תורה זה אני כותב לשם קדושת תורת משה ותו לא לרין •
 אמנם בשעת כתיבה החזרות לרין שיחשוב לשם קדושת השם • כדאמרי'
 נפרק הניזקין (דף יג) כל ס"ת שאין אזכרות שלה כמותין לשמן אינו
 שזה כלום • אע"פ שכל כתיבת התורה נענין לשמה יש מעלה אחרת
 בכתיבת השם • וענין עיבוד העורות משמע כגליה תלמודא שהוא על
 ידי עבדים • ועור מעובד בלא עבדים הוא הנקרא דפתרא • כדאמרי'
 נפרק המזליא יין (דף ט) ובפ"ב דגיטין (דף יג) דמליח וקמיח ולא
 עפיץ דפתרא וסבול לכתוב עליו ס"ת ומגילה • דתנן בפ"ב דמגילה
 (דף יח) כתבה על הדפתרא כפולה וסיינו ועמא משום דנקראת
 ספר • ובפ"ב דטוטה (דף יו) אמר אין כותבין פסוטה לא על הלוח
 ולא על הנייר ולא על הדפתרא אלא על המגילה שחומר בפ"ב
 וכ"ס ס"ת שנקראת ספר בכמה מקומות • ואמרי' נמי נפרק המזליא
 יין כתבה על הנייר ועל המטליח פסולה וה"ה נמי
 לדפתרא • דחד טעמא ניכח משום דנענין ספר • ואמרינן נמי
 החם על הקלף ועל הגויל ועל הדוכסוסטום משמע אכל הדפתרא לא
 ואמרינן נמי במסכת סופרים (פ"ב) אין כותבין לא על הנייר ולא
 על הדפתרא • וה"כ קלפי' שלנו שאין אנו עושין אוחו בעפלים היאך
 כותבין עליהן ס"ת וגו' • דנפ"ב דגיטין (דף י) משמע דהאי דלא
 עפיץ פסול בגיטין משום דיכול להזדייק • ואומר ר"ת דמיקון סיד שלנו
 שמועדין בו העורות הוא עוב כמו מיקון עפלים שלהן • דהא קמון שאין
 יכול להזדייק • וגם בימי חמתי התלמוד היה להם מיקון אחר שאין
 יכול להזדייק חוץ ממיקון עפלים • כדמכתב נפרק הקומץ רבה (דף לא)
 גבי קרב הבא בשני איעין יתפור וכו' ומסיק החם הוא דאפיין והא
 דלא אפיין אלמא שהיו כותבים ס"ת על קלף שאינו מעובד בעפלים • וגם
 גיטין היו כותבין על קלף שאינו מעובד מדאמר בפ"ב דגיטין (דף י) אפיין
 כתבו נמי טריא ועפלא כשר • וע"כ מכתבו בעפלים לא היה הקלף
 נעופץ דאין מי מילין על גבי מי מילין • גרסין נפרק המזליא
 יין (דף ט) תחא דבי מנשה כתבו על הגויל ועל הקלף ועל הדוכסוסטום
 וגויל הוא עור שנקרב ונחקו נמקום השער ונמקום הנשר לא יתקון •
 כדאמרינן גריס כרק נבא נחרא גויל חניס ללא משפין •
 וקלף ודוכסוסטום היינו עור שנחלק לשנים ונקרא הגד שלפני העור
 קלף והגד שלפני נשר נקרא דוכסוסטום • דוך הוא מקום כמו דוך
 פלון • סופטום הוא נשר בלשון יון • ואמרינן נפרק הקומץ רבה
 (דף יז) קלף נמקום נשר ודוכסוסטום נמקום שער דהיינו מקום
 דיבוקן יחד שם נכתבין שניהם והוא המקום הטוב לכתובה • ור"ת
 ז"ל היה אומר דקלפי' שלנו יש להם דין קלף ונכתבין נמקום נשר
 והוא הטוב והנאה יותר • וגם אינו יכול להזדייק כמו גד השער •
 ויש שרוים לומר שיש להן דין דוכסוסטום לפי שמגדין אותן הכנה
 נמקום שער ומסירים הכנה קליפות נחער הגלגים וכאשר הגד
 שלפני הנשר • ולדבריהם קשה דא"כ תפילין היאך נכתבין בלא
 תפילין קולפין על הדוכסוסטום כדאיתא נפרק המזליא (דף י) •
 יין ונפרק הקומץ רבה (דף יז) • אלא ודאי קולפין אותן
 הכנה גם נמקום הנשר ודין קלף יש להן ונכתבין נמקום נשר •
 בפרק הנוגה (דף י) תניא כתבה ביה או שכתב הסידי
 כיוצא בזה או שכתבה שלא נדיו או שכתב את האזכרת בזה הכי
 אלו יגזו • ומוקי נפרק הקומץ רבה (דף י) נפרק
 תורה • והיה אומר ר"ת דדיו שמתקנין בעפלים אין קרוי דיו • דתנן
 בפ"ב

אמר (מחוש' ז"ל) דבי יהושע זן וסי' אמר רב גידל אמר רב
 הלוקח ס"ת מן השוק כחוטף מל' מן השוק כתבו מעלה
 עליו הכתוב כאלו קבלו מהר סיני • ואמר רב יהודה אמר רב אם הגיה
 זו אות ח' מעלה עליו הכתוב כאלו כתבו • לפי שהיה א"ל הראשון באיסי'
 ששה נתימו ספר שאינו מוגה ומה שהגיה והכשירו לקרות בו כאלו
 כתבו • גרסינן נפרק האשה שנתארמלה (דף י) איתמר ס"ת
 שאינו מוגה ח' ר' חיי עד ליום מותה לשהתו • מכאן ואילך חסור
 לשהתו משום שחומר אל תשכון בזה לרין עולה • ואומר חזק דודאי
 מזה גדולה היא לכתוב ס"ת אין למוכרו אלא ללמוד תורה ולשא
 אשה • וכן כתב הרמב"ם ז"ל (פ"ז ע"א) דמזות עשה היא לכל איש
 ישראל לכתוב ס"ת לעלמו שחומר ועמה כתבו לכם הסידי הוא •
 כלומר כתבו לכם ס"ת שיש בו שירה • לפי שאין כותבין התורה
 פרשות פרשיות • החו נדרות הראשונים שהיכותנים ס"ת ולומדים
 בו • אכל האידינא שכותבין ס"ת ומניחין אותן נבתי כנפיות לקרות
 זו דרנים מזות עשה היא על כל איש מישראל אשר ידו משגת לכתוב
 חומשי התורה ומשה גמרא ופירושים להגות בהן הוא וכו' • כי
 מזות כתיבת החורש היא ללמוד בה כדכתיב ולמדה את בני ישראל
 שימה נביהם • וע"י הגמרא והפ"דע פי' העולות והדינים על נוריים •
 לכן הם הם הפסדים שאדם מזוה לכתנם וגם לא לזכרם אם לא
 ללמוד תורה ולשא אשה • שנינו נזכרת סופרים (פ"ב) אין
 כותבים פסדים לא על עורות בהמה טמאה ולא על עורות חיה טמאה
 ולא חזברים נגדין ולא כורכין נשערין • הלמ"מ שכותבין על עור'
 בהמה טהורה ועל עור חיה טהורה וכורכין נשערין והלמ"מ
 שכותבין נקבה וכותבין נדיו על העור • וסוף לו מן המקרא ואני
 בוחב על הספר וכו' • וכיוצא בזה מצינו ברייתא בפ"ח טריים
 (דף ק) אלא שלא הזכיר בברייתא אלא תפילין ומכרש עמא החם
 משום דכתיב לנענן מהיה מורת יי' נפיק • והאי טעמא נמי שייך
 בספר תורה דאין לכתוב תורת יי' אלא על דבר המותר בפיך • אכל
 על עור נכילות ישרופות כותבין שהוא וון המותר בפיך • וכותבין
 ספר תורה שומלין ומוחזות על עור של עוף טהור • כדאיתא בפ"ח
 טריים (פ"ב) אמר רב הונא כותבין תפילין על עור של עוף טהור
 ועל עור של דג טהור מינעיה החם ולא איפשטא • משום
 דלא ידעין אי פסק וזהמא מיניה או לא • וצריך • שיעבד את
 העורות לשם ס"ת כדאמרינן נפרק הניזקין (דף יג) הווא דחתא
 לקמיה דר' אבהו ח"ל ס"ת שכתבתי לפלגי גוילים שלו לא ענדתיים
 לשמן • ח"ל מתוך שחתא נאמן להפסיד שכך נאמן חתא להפסיד
 ס"ת • והא דאמר נפרק גמיר דרין (דף יח) גבי פלוגתא דחבי
 ורבה באורג נגד למת דחביי פנר הזמה מילתא היא ורבה סבר הזמה
 לא מילתא היא ומוקי פלוגתייהו (דף יח) כתבתי דמניא גבי תפילין
 לין זבן או שטלה עליהן עור בהמה טמאה פסולות • עור בהמה
 טהורה כשרות אע"פ שלח עבדן לשמן • רש"ב אומר אף עור
 בהמה טהורה פסולות עד שיעבדן לשמן • ופרש"י דרבה דאמר
 הזמה לאו מילתא היא כרנן דאמרי עיבוד אינו כלום ואמרי כר"ב
 ולפיכך הווא הלכה כרנן דלא נעו עיבוד לשון • דק"ל הלכה
 כרנא בר מיע"ל קג"ס • וק"ש מההוא עבדא דפרק הניזקין דפסליה
 רבי אבהו להווא ס"ת ומשוע דהכי הילכתא • ונראה לר"ת כפר"ח
 שפירש דחבי דאמר הזמה מילתא היא כת"ק דלא נעו עיבוד לשמה
 דהזמה ששואין ח"כ לתחך הקלף ולתקנו שיהא ראוי לכתובה מילתא
 היא • ורבה כר"ב דהזמת הקלף לא הו דבר חשוב הלכך נעו
 עיבוד לשמה • וכתב הר"ר נרוך ז"ל דאם העכ"ס מעבדו וישראל
 עומד על גביו ומוסייעו יש בו ממש • דע"כ' עביד אדעתא דישראל
 ע"י אבותי • דפתי אמר אלא גמירנא עפי מך כדאיתא נפרק
 דע"ז (דף יג) ובענין זה החירו הגאונים עיבוד נכרי • ואע"ג
 דנכתבין גט אמרינן נכרי אדעתא דכפשיה קעניד בפ"ב דגיטין
 (דף יג) • והרמ"ם ז"ל (פ"א מה'שילח) נפק אס עיבדן כותי פסולין אע"פ
 שאמר לו לעבד עור זה לשם ס"ת או לשם תפילין • שהכותי על
 דעת עלמו הוא עושה ולא על דעת השוכר אותו • לפיכך כל דבר
 הליך מעשה לשמו אס עשהו כותי פסול • ונהגו העם כמ"ס
 הר' נרוך כי אין עבדים ישראל מזויין בכל המקומות • וכן הדע'
 ונרצב דנגע דנענין שיכתוב כל תורף הגט לשמה זה לא יעשה

רבינו אשר הלכות ס' הלכות קטנות

אלא יחזור לתחילת השיטה * איכה לטפוקי דתיבה בת ז' אס יכול
לכתוב ג' חוץ לדף * וכן תיבה בת ט' אותיות אס יכול לכתוב
ארבע חוץ לדף * דשמה מיגיגיא מילתא כשיש כל כך אותיות חוץ
לדף * ועוד דאס כן הוה ליה למימר נסתם לא יכתוב רוב
האותיות של תיבה חוץ לדף * ונראה דדוקא קאמר תיבה בת
ה' אותיות דיותר משתי אותיות אין לכתוב חוץ לדף לכתילה
דמיגיגיא מילתא * ודלא כיון שכתב הרמב"ם ז"ל (פ"ח ס"ח)
דאפילו תיבה בת עשר אותיות יכתוב חוץ לדף וחליה חוץ
לדף * ובתיבה בת ג' אותיות יש להסתפק אס יש לכתוב ג' חוץ
לדף כיון דהוי רוב התיבה * ומיהו נראה מדקאמר מדמנה
לו תיבה בת ג' אותיות [לא יורקנה בין הדפים נשמע תיבה בת
שתי אותיות] לא יכתוב כולה * חוץ לדף חזל בת ג' כיון שאוקמה
בחוץ הדף יכול לכתוב ג' אותיות חוץ לדף * ור"ת היה חומר
דאותיות השם לריכות שהיו כולם בחוץ הדף : **הטועה נכס**
גורד מה שכתב וחולה את מה שגרד וכותב את השם על הגרד דברי
רבי יהודה * רבי יצחק אומר אף מוחק וכותב * רבי יוסי
אומר אף תולין את השם * רבי שמעון אומר כל השם תולין *
מקלמא חוץ תולין * ר"ב מ"א משום ר"נ אומר אין כותבין את השם
לא על המחק ולא על הגרד ואין תולין אותו * אלא מוסק את
היריעה כולה וגוטה * אומר אחר רב מנאכל אחר רב הלכה
תולין את השם * אחר רבה דר בר חנה אומר רב יצחק בר שמואל
* הלכה כרבי שמעון אדורי * ולא עוד אלא כל מקום
שבה ר"ש אדורי הלכה כמותו * וכן הלכתא * דוקא תולין בניי
שתי אצל לא בגליון שנין שתי העמודים : הכותב את השם אפילו
המלך שואל בשלומו לא ישיבנו (וה"פ פ"ה) * היה כותב שמים
ושלש שמות בלחם הרי זה מפטיק בנייהו ומיטיב * העובל את
הקולמוס לכתוב את השם לא יתחיל ממות השם אלא מתחיל ממות
שלכניו * פי' שיהיה הלגלג של יכתוב עד השם ויעבול הקולמוס
אלא יתחיל ממות אחד מלכתוב קודם השם ובאותו האות יתחיל לכתוב *
ולא יתחיל נכס שמה יש רוב דיו על הקולמוס ויפול כשיכתוב את
השם : * (פסיפ"ה ראה) **המורחק** אות ח' מהשם עובר בלא תעשה יא
ח"ר ישמעאל לכך נאמר ואתם את שנים מן המקום הבוא ונאמר
לא תעשו כן ח' ח' ח' * מא שמה יש שמות נמחקין ויש שמות שאין
נמחקין כגון אל אלוה אלקים וכו' כמ"ס בפרק שנועת בעדות
(דף ע"ב) : * **ת"ר** (שם דף ע"ג) ובתנאים שמה כתיבה פשוטה ולא
יכתוב אלפי' עייני' עייני' אלפי' * בתי' כפי' כפי' בתי' *
גימלי' דרי' דין גימלי' * רישין דתי' דלמי' רישין *
ההי' חית' הית' ההי' * ווי' יודין יודין * ווי' זייני' נוני' נוני' *
זייני' * עתי' פפי' פפי' עתי' * כפופים פשוטין פשוטין
כפופים * ממי' סמי' סמי' ממי' * פתחה פתחה לא
יעשה פתחה פתחה לא יעשה פתחה * כתבה בשירה או
שכתב את השירה כולה זה או שכתבה שלא בדיו או שכתב את האזכרות
בזה הרי אלו יגנו * הא דקאמר אלפי' עייני' משום דדומין
בקריאתם * וכפי' בתי' לפי שהן דומין בכתבתן * וני' לרי' *
שהיא נראשה לר' שמאל חג קטן * דאמרו בירושלמי דתגיגה
ונכראשית רבה למה תורה מתחלת בני' * מה ג' יש לה שני
עוקבים אחת למעלה ואחת מאחוריו * אחר לב' מי בחרך ומראה
להם ששקפו מלמעלה זה שלמעלה בראי * ומה שמו ומראה
להם מאחוריו וי' שמו לפי שהאלף עומד מאחורי הבי' והוא אחד *
ויזהר הלבו' נחג מאחורי הבי' שלא יהיה נראה ככ"ף * והא
דאמר גימלי' דרי' חין דומין לא בקריאה ולא בכתבה אלא אם
תהיה בג' מלמעלה תהא נראית ככ"ף * וכן דלית זיהר
בה הלגלג היטב שיהא חג שלאחריה נולע היטב שלא תהא נראית
כמו רי' * שנאחד נפסל הכ"ס * ואם יש ספק בקריאתה מיימא
ינקה ללא חכים ודלא עשה ותדוק בקריאתו * ההי' חית' אלו
דומות בקריאתן ובכתבתן * ויש להן חג גדול למעלה לר' שמאל *
דאמר בפרק הקומץ רבה (דף ע"ג) וי' חית לה חג אחר הקנה' אס
חודר בו חני קושר לו כתר כמותו ופיר' חג קטני' לה' א' בסוף גגה
למעלה * וככ"ז דתגיגה בירושלמי ה"א יש לה נקודה ח' מלמעלה *
ור"ת פי' דמיידי בעקן שמהוריה שלא תהא עגולה מאחוריה * דומיא
דחגא דלית דמטה (דף ע"ג) ודעירובין פ"ק (דף ע"ג) * וזריך לזיהר
שלא יגע רגל הה' למעלה * כדאיתא פ' הקומץ רבה (דף ע"ג) מ"ט
הליא כרעיה דהי' א' ואם חגע למעלה אין לה זורה ופסולה עד שיחקו *
אזל בתפילין אין תקנה בתיקון כי לרי' לכותבן כסדרו * וכן הקוף
אין ליגע רגל הקוף למעלה * כדאמר בפרק הבונה (דף ע"ג)
מ"ט תליא כרעיה דקוף * ושאר כל האותיות חוץ מן הה' א' והקוף
לריכין שיהיו גולם ח' * הנקודה שבי' האלף שיהא כמין וי' ד' לרי' שיגע
באלף * וכן מה שכתב ה' והי' ומה שאחורי הלדי' * ואם אין
נוגעים בכתבת זרות האות : חית' אמרין בפרק הקומץ רבה
(דף ע"ג) חזנין לסיפרי דיוקני דחוטריה לגגה דחית' * ופי' רש"י
מקל מתרגמינן חוטריה * בסוף החית' נדר * אס למעלה כמין מקל כו' *
ור"ת מפרש דחטריה לשון חטרת דגמל שיש לגונה החית' בחלמ' *
כוה

פ"ב דגיטין (דף יט) ככל כותבין בדיו ואמר בגמרא תני רבי חייה
כתבו דמי טריא ועפלא כשר משמע שנה רבי חייה להוסיף על
משנתו מכלל דעפלא לא היינו דיו דמתניחין * ואיכה ראייה דמי
עפליא לחודיה אין נקרא דיו אלא כשמעריבין בו קומם שקורין גומ"א
ז נקרא דיו ודאוי לכתוב בו אפילו על קלף משופך : * **גרסינן** בפרק
הקומץ רבה (דף ע"ג) אס"ת שבלה ותפילין שנלו אין עושין מהן מזוזה
לפי שאין מורדין מקדושה חמורה לקדושה קלה * וסריך הא
מורדין עושין אחי הכא סמומות והכא פתוחות * ומשני * הדר
חו פרין הא מורדין עושין והא תיבא הל"מ תפילין על הקלף ומזוזה
על הדוכסוסטים * ומשני * והדר חו פרין הא מורדין עושין
והא מזוזה נעי שרטוט * ומשני תכא היא * משם דקדק ר"ת
ז"ל דספר תורה ותפילין לא נעי שרטוט * והא דלא משני במשטרטין *
משום דכיון דאין לריכין שרטוט אין דרך לשרטוט * משום דאמר
בירושלמי בפ"ק דשבת הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט * והא
דאמר בפ"ק דמגילה (דף י"ו) דברי שלום ואמת מלמד שריכין שרטוט
כאמיתה של תורה * לא כמו שפי' רש"י דהיינו תורה * אלא
אמיתה של תורה היינו מזוזה שיש בה קבלת מלכות שמים * מדע
דאין מ"ס"ת וליה הוה ליה ליימר שריכה שרטוט מדקרא ספר
דמפורש השם (דף י"ט) לענין תפירה בגידין * ומיהו י"ל דאין הוה
ליף מדנקראת ספר הוה לרי' לאשכוחי חד עניינא דלא נעיא
שירטוט מדנקראת נמי איגרת * כדקאמר התם לענין תפירה אין
לרי' לתפירה כולה בגידין * והא דאמר במסכת סופרים כל יריעה
שאנה מסורגלת פסולה ועוד אמרו התם (פ"א) מסורגלין נקנה *
היינו שרטוט עליון דאסור לכתוב שלם או ד' תיבות בלא שרטוט *
לשרטוט * והיה אור"ת דס"ת עוב לשרטוט כרי ליישר הכתיבה משום
זה חלי ואנוהו * אזל תפילין דמכותין נבמים לא נעיין * ומיהו
בירושלמי משמע כפי' רש"י דמ"ס"ת ייף כדגרסינן התם נאמר כאן דברי
שלום ואמת ונאמר להלן אמת קנה ואל' תמכור מה להלן לרי' שריט
אף כאן לרי' שרטוט * והא קרא חזל התורה נאמר * ונ"ל דמ"ס"ת
נעי שרטוט דילפינן כתיבה כתיבה ממוזות * וכי הא דקאמר
בדקומץ רבה (דף ע"ג) גבי מזוזה כתיבה איגרת פסולה פי' שלא דקדק
בה בכתובות וחתרות * מצי עמי' * אחיא כתיבה כתיבה מ"ס"ת *
והא דפרין הא מורדין עושין והא נזוזה נעי שרטוט * הך פירכא
אחפילין קיימא כמו פירכא מיעתא דקיימא דוקא אחפילין * אזל
פירכא קיימא קיימא אס"ת דפרין נפתחות ופתוחות * וגם חפילין
מי שאינו נקי לכיון השיטות לכתוב ביושר טוב הוא לשרטוט ואין
זה משום הפטור מן הדבר ועושהו נקרא הדיוט * וכ"כ הרמב"ם
ז"ל דמ"ס"ת נעיא שרטוט : * **ת"ר** (ב"ב ל"ד) אין עושין ס"ת לא חרכו ויחר
על הקיפו ולא הקיפו יותר על חרכו * שלא חר ר' (אליעזר) *
שיעור ס"ת נכמה * בגויל ששה עשרים בקלף אינו יודע * ויחלה
דהך ששה עשרים נהדי העמוד קאמר * דאמר בפ"ק דנבא בתרא
(ע"ג) דספר תורה המונחת בחרון שהיתה מונחת אצל הלוחות
אוכלת בחרון שני עשרים כי הקיפו היו ששה עשרים וכל שיש נעובו
עפה ים בפקפס שלם * ועמוד אחד היה לו כדאמרין התם ספר
עזרה לתחלתו כגלגל ועם העמוד היה שני עשרים * ואם אין שם
שיעור לכינוי העמוד ח"כ בקל היה יכול לשער שיהא זהה בקפה *
ט עשרים כי יעשה עוני העמוד כפי הזרק : * **תנן** רבנן
(הפחות דף ז) עושה אדם יריעה מנת ג' דפין ועד נת ח' דפין *
פחות מכן או יותר מכתב לא יעשה * ולא ירבה דפין מפני
שנראית כאיגרת * ולא ימעט דפין מפני שעניו משועשות * אלא
כגון למשפחותים בדרך ח' ג"פ * כתב ר"ת ז"ל בתיקון ס"ת
שלו משום ר"ת ז"ל שאמר נכס הגאון דהיינו בכתבה דקה * אזל
בכתבה גסה הכל לפי הנוי * ויכול לעשות שיטות ארוכות דאין
יעשו משוטות כיון שהכתבה גסה * מדמנה לו יריעה בת ט'
דפין לא יחוק ג' לכאן וו' לכאן אלא ד' לכאן וה' לכאן * נד"א
במחילת הספר חבל בסוף הספר אפילו פסוק ח' ואפילו דף ח' *
פסוק ח' ס"ד * אלא אימא אפילו פסוק ח' בדרך ח' * ואע"ג
דליכא ס' שטין או שיעורי אחרוני דנמסכת סוכרים (פ"ג) *
ליכא למיחש בדרך אחרון * ואע"פ שרי' לסיים הספר בסוף הדף
ואין בפקפס אחרון תיבות כמניין השיטות * יעשה אותיות ארוכות
מלמעלה למטה עד שתחזיק תיבה אחת ה' שטין או שש כדי
שיסיים בסוף הדף * שיעור גליון מלמעלה עפה ולמעלה ג'
אזנעות * ונין דף לדף כמלא [רוחב ב' אזנעות ובחומשים
מלמעלה ג' אזנעות מלמעלה ב' אזנעות ונין דף לדף כמלא] רוחב
גודל * ונין שיעה לשיעה כמלא שיטה * ונין תיבה לתיבה
כמלא אות קטנה * ונין אות לאות כמלא חוט השערה *
ולא ימעט את הכתב לא מפני ריוח שלמעלה [ולא מפני
ריוח של מעלה ולא מפני ריוח שנין שטה לשטה] ולא מפני ריוח
שנין פתחה לפרטה * מדמנה לו תיבה בת ה' אותיות לא יכתוב
שמים בחוץ הדף ואלס חוץ לדף אלא כותב שלם בחוץ הדף ונ' חוץ
לדף * מדמנה לו תיבה בת שתי אותיות לא יורקנה בין הדפין

כ"א הלכ' חו
וכותב אור ר'
בר חיובא א'
עולא א' ר'
חגיגה הלכ' יב
כ"א חב' יב
כ"א חב' יב

רבינו אשר הלכת'ת הלכות קטנות לח

ז כזה מדקאמר לגגיה דחית ולא קאמר לתגיה דחית דדבר שהוא למעלה בסוף קרוי תגא אבל באמצע האות קרוי גג כדאמרינן בפרק הגזילה (דף קד) שנטלו לגגיה דחית ועשאו שני זיינין ונמחיקת אמצעיה גג החית נעשית שני ז' וגם דל"ת קאמר נטלו לתגיה דלית ומשוי ליה ריש דהיינו חודה שאחוריה ווי' וידין וידין ווי' שלא יקצר רגל הוי' שיהא נראית כיו' וכן רגל הוי' לא יאריך שיהא נראית כיון פשוט'וכן לא יקצר רגל הנון שיהא נראית כיו' ווי' ד' חומ' ר"ת שיהא אצל כפוף למטה כזה **ב** דל"ת כ"ב הקומץ רנה (ד"ט) מפני מה ראשה של יו"ד כפוף יתני' גמי' התם (דף ל) גמי תפילין כתב אחד מעכנן ופרך עליה פשיטא וקאמר לא נלכה אלא לכדבר יהודה אמר רב קולו של יו"ד מעכב ופי' רש"י זהו רגל של ימין שכפוף למטה וקשה לפירושו דפשיטא דמעכנן דהוה עיקר גוף האות ופי' ר"ת שהוא לנד שחאל שכפוף למטה כדמשמע לישאל דראשו פוף דלגד ימין קרי רגלו ואחורנו נפסיקתא כיה יי' לור עולמים הע"ה ננרא כה"א והע"ה נז"ד מה יו"ד יש לו נקודה אחת למטה רומז למתים שירדין לגיהנם ונקודה אחת למעלה רמז שעתידין לעלות שאמר יי' ממת ומחיה מוריד שאלו ויעל והע"ה פתוח לכל דר רמז לבעלי תשובה יו"ד כפוף רמז לנאי עולם שהיו כפופין ונכפכו כל פני' לירקון ולפי דרשה זו חג ליו"ד למעלה וגם כפוף למטה ואיפשר דקולו של יו"ד בפרק הקומץ (דף ט) היינו חג של מעלה ויו"ד כפוף היינו רגל ימניי' עי' טי' שפי' חין דומין לא בקריאה ולא בכתיבה ולכן היה חומר ר"ת שרין שיהא לר ימניו של הע"ה כפוף למטה כזה **ז** ואם חטה אוחה על גדה השמאלית תדמה לפ"א כעין גימ' לז"ק והכ"ף ריך ליהרר לעגל אוחה מאחוריה שלא תדמה לבית ממין שמכין שחיהן שמומות לכך חדר לעגל הם מ' רוחותיה שלא פהא נראית כמ"ם שמומה : * פ"ר שרש פתוחה לא יעשה שמומה כתב ר"ת אחיה פתוחה כל שנשאר מסוף הפרשה עד סוף השיטה כשיעור ג' חיות של ג' אותיות זו היא פתוחה ואם לא נשאר עד סוף השיטה כשיעור הוה מית שיטה אחת כולה חלק ומחיל נג' זוהי פתוחה ופתוחה כל שכתב תחילת שיטה וסוף שיטה ומחיל חלק באמצע כדי לכתוב שם של שתי אותיות או יותר זו היא שמומה וסדרה שכתב השיטה עד חיה או עד (ש"ש) שלישית ומחיל לכתוב בשיטה חתמה כנגד השיטה של עליונה זו היא סדרה זה מלא ר"ת ז"ל בסידור קדמונים ונמסכת סופרים (פ"א) מלא אחור פתוחה כל שלא התחיל בראש השיטה וזוהי היא שמומה כל שהינה באמצע שיטה וכמה יניה בראש השיטה והיא נקראת פתוחה כדי לכתוב שם של ג' אותיות וכמה יניה באמצע שיטה והיא נקראת שמומה כדי לכתוב שם של ג' אותיות ופתוחה כדאמר ר' יוחנן בפרק שרש פתוחה שם של ג' אותיות שיטה אחת מלמעלה ואם שיר מלמעלה כדי לכתוב שם של ג' אותיות מחיל מלמעלה וכתיב ר"ת דנרייתא פליגא על סידור קדמונים דלסידור של קדמונים פתוחה שהיא נסוף שיטה ולמסכת סופרים פתוחה היא בתחלת שיטה ואם יניה בתחילת שיטה ונסוף שיטה ילא ידו שיהם ובידועלמי דפ"ק דמגלה חמר פתוחה מראשה * פתוחה פתוחה מסופה פתוחה משמע דמכל דר מיקרי פתוחה וכן מסתבר דחלוק הפרשיות הן שחית אחת שמומה ואחת פתוחה שמומה היא שהריות שנין הפרשיות פתוחה ומכאן וכל שהריות פתוח מלא למעלה או למטה נקראת פתוחה ואם פתוחה שמומה נסוף שיטה יניה שיטה חלק ויתחיל בשיטה השלישית והוא פרשה שמומה כיון דחין פתוחה לא נסוף שיטה ולא בתחלת שיטה ושיטה חלק הוי כמו רוח שנאמצע השיטה והרמ"ם ז"ל (פ"ח ט"ה) כתב דפתוחה נסוף שיטה היא פתוחה ולא הפתוחה בתחלת שיטה ואם פתוחה נסוף השיטה מית שיטה אחת חלק ופתוחה היא באמצע או בתחילת שיטה וכאשר כתבתי נראה עיקר דהירושלמי הוא עיקר כנגד מסכת סופרים כי מסכת סופרים נהפך דורות אחרונים ולא הונא מדבריו בתלמוד וגם הסנהדר נחמך כן כדפירשתי לעיל : וצ"ע דהריות מפורש נמסכת סופרים (פ"ג) אידת האזינו יש באמצע כל שיטה רוחות כשיעור הפרשה הפתוחה וגממאלת כל שיטה חלוקה לשמים והתחלת פשיטת הם כתובין נמסכת סופרים (פ"ה) וגם הרמ"ם ז"ל כתבן ובינה בהן קלמ' ושירת הם כותבין שיטה ראשונה כדרכה ושאר כל השיעות האחת מניחין באמצע ריות מעט ואחת בשתי מקומות באמצעיתיה ונמאלת השיטה החלוקה לג' ונמאל ריות כנגד שכתב וכתב נגד הריות וראשי השיעות כתובים נמסכת סופרים (פ"ג) : או שכתב שלל גדו' למעלה (פ"ו) מה הוא נקרא דיו שכבר לכתוב ולריך הלבלר לזכר בכל המפורש בנרייתא הוה שחם שינה אחת מכל המפורש בה פסולה ואיחיה מעט ריות בין אות לאות ולא יחיה ריות יותר מדלי עד שיהא נקרא בשתי חיות (ממש דף ל) אמר רב זעירי אמר רב תנאל קרע הנה נחך שני שיטין יתפור נחך שלל לא יתפור ח"ל רנה וזעירי רב אשי הכי אמר ר' ירמיה מדיקתא הא דאמר עד נתון

ג' לא יתפור ה"מ בעתיקתא חלל נחדתתא יתפור ולא חדתתא חדתתא ממש חלל הא דאפינן והא דלא אפינן וה"מ נגידין חלל נגדדים לא : זעי רב יהודה בר אבהו דף דף לך בין מינה למינה מהו : תיקו : נראה הא דאמרי' בשני שיטין יתפור היינו כשהקרע עובר בין האותיות דאלו נחלקה האות חין לו תיקו : וסאלמי את הר"ם מרוענבו רב הא דאמרינן בשלל לא יתפור חס יכול ליתקן בדנק : כיון דטעמא משום דמיניחא מדמפליג בין חילין ללא חילין היה נראה דשרי : כי אם יתן על הקרע קלף מנחין ויחברנו בדנק אינו ניכר : והשיב חין חומרים לדנק טוב הוא : חדל ללא חשכין * בדנק חלל בתפילין הוונחין בדפוסים ואינם נמשכין לכהן ולכהן גמי תפילין של יד שכתבן בר' ערות והניחן בנית אחד ילא דאיכא מ"ד ריך לדנק ואיכא מ"ד חילין לדנק חין לריך : חלל נמ"ס שקורין זו זה מושך לכהן וזה מושך לכהן ותמיד גוללן ואיחו ומדקין אותו יש לחוש פן יתפרד הדנק ויקרע יותר : והיינו נמי עמאל דשיר החפר כדי שלא יקרע נפ"ג דמגילה : (דף ט) ועוד מדמסקי עליה הכי מילי נגידין חלל נגדדין לא ולא משכת תלמודא תקנתא חריגתא חלמא חין לשנות חלל כמו שאמרו חכמים ומלאמי נמסכת סוכרים (פ"ג) הלמ"א ס"ת שנקרע ונחמך חולה עליה מעליה משם היה נראה קלמ' דמותר דמסתמא מיירי שהגיע הקרע עד מוקום שאסור לחפור וקאמר דעל ידי טלחי של מעליה שמחבר את הקרעים יפה חין ניכר שמומר : ולמעלה מוז הבנא קמני חין דונקין בדנק ולא כותבין על גמי מעליה וכו' ור' שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר שדונקין בדנק וכותבין על גמי מעליה : משמע שנחלקו * בדנק קודם הכתיבה חלל כפר תורה * א"ר דנק שנקרע מותר לדנק הקרעים יחד כיון שאין לריך לכתוב על הדנק : סוד * (ממש דף ט) אמר אשיאן בר' נדנך משמיה דרב ניקב חוכו של טו ה' כשר ירכו פסול : אמר זעירא לדידי מפרשא לי מיניה דרב הונא ורבי יעקב אמר לדידי מפרשא לי מיניה מדרב יהודה חוכו של ה' כשר ירכו פסול : אם נשתיר זו מלא אות קנה כשר ואם לאו פסול : פירש' פי' אחד חס הונו של ה"א והיינו רגל הפנימי ירכו רגל הימני : ופי' פי' אחד חוכו הגיול והחלק שנמכו : פי' ראשון ל"ל עיקר : ואשמועינן דחין שיעור לרגל הפנימי רק שנשאר זו כל דהו' דלפירש שני קשה אמאי נקט * של ה"א מחוץ שחר כל האותיות : אגרא חמוס דרבי חנא איפקתא ליה כרעיה דה"א דהעם נקביחא : אחא לקמיה דרבי אבהו ח"ל חס נשתיר זו מלא אות קנה כשר ואם לאו פסול : רמי בר דיקולי דהונא רמי בר תמרי איפקתא ליה כרעיה דוי' דויהרג : אחא לקמיה רבי זירא ח"ל זיל אייתי יתקא דלא חיסם ודלא טעפ' פי קרי ליה ויהרג כשר : ואם לאו פסול : * (ט) אמר רבה ז' אותיות לריכין ג' זיינין : ואלו הן שט"ו ג"ץ : י"מ השנים לנד שמאל אחר מלמעלה ואחד מלמעלה ואחד לנד ימין כזה ונפי' שכתב דרש' לייך אחד נוימין ואחד משמאל ואחד מלמעלה כזה : עוד פי' שם שיש עושין שאלפין למעלה כזה : רבינן בפרק האתקולן (דף ט) ח"ר שמואל בר נחמני כל ספר שחבר חיליו יריעה ח' חין קורין זו : פי' שחבר כל היריעות חתפין זו זו ונראה יריעה ח' שלא חברה ח' ע"פ שמונתה כאן חין קורין זו עד שיהא כולו מחובר : * (ממש דף ט) רנ"א ס"ת שיש ג' טעיות בכל דף ודף יתקן : ד' יגנו : תנא אם יש שם דף אחת שלימה חללת על כל הספר : פי' שלימה מעיקרא שכתיבה בלא ד' טעיות : ח"ר יתקן בר שמואל בר מרחה משמיה דרב הוא דכתיב רוב הפסוק שפיר : ח"ל חניי לרב יוסף אי חית נההו דף ג' טעיות מהו : ח"ל הואיל ואתיבה לתקוני מתקן : והכי מילי בתורתא חלל ניתרות ליתלן בה : יש עושין בפירושו דהא מילתא כשמעפוקן נתיבה חס היא מלאה או חסרה ועושין אותה מלאה : משום דכפא חמר חלל ניתרות ליתלן בה : ועשות הוא נידם כי היתרון פוסל כמו החסרון : וה"פ חלל ניתרות ליתלן בה חלל חס יש וחברנו דלא מיניחא הגירסא כולי האי ולא מחוי כמומר : * (ממש דף ט) רנ"א הכותב נפ"ת לא יגמור באמצע הדף כדרך שגומר נחושין חלל מקצר ויורד בסוף הדף : איני והאמר רבי יהושע בר אבהו רב גידל אמר רב לעניו כל ישראל באמצע הדף : באמצע השיטה איתמר : רבנן אמרי חילין באמצע השיטה רב אשי אמר באמצע השיטה דוקא והלכתא באמצע השיטה דוקא : גר' בפרק הקורא את המגילה (דף יא) אמר רבה נב"ח ח"ר יוחנן אסור לכתוב חילין אות ח' שלל מן הכתב : רב חסדא אשכחיה לרב תנאל דהוה כותב ספרים שלל מן הכתב : ח"ל ראויה כל התורה כולה ליכתב מפיך חלל הכי אמרו שאסור לכתוב חילין אות ח' שלל מן הכתב : גרסי' * בפרק המזינא תפילין : (דף ט) כותבי ספרים תפילין ומזוזות לא תמירו להם להסיר היריעה על פניה חלל פורס עליה את הנגד : גרסי' בפרק כ השולת נגישין (דף ט) נקיש' ס"ת שכתבו מין יסרן : כתבו כותבי יגנו : מלא ניד מין יגנו : ניד טתי אמרי לה קורין בה ואמרי לה יגנו דהיישין שחל כתבו : גרסינן בפרק הנחמין (דף י) הכווא דאחא לקמיה

א"ר דנפ' לית

א"ר דנק

א"ר פכוכ של טי חתוק

א"ר דנפ' לית

א"ר דנפ' לית

א"ר דנפ' לית

א"ר דנפ' לית

רבינו אשר הלכת מוזהר הלכות קטנות לט

מדרשו של מהר"ם מרוטנ"בורק ז"ל היה זו מוזהר. ואמר כשהיה יאן שינת לזהים נכס"מ היה רוח רע מצנעו עד שתיקן מוזהר נפתח. ח"ר זירא חמר רב מתנחל חמר שמואל מצוה להטיחה נפתח שליש העליון. פי' שלא ירחיק מן המשקוף יותר משליש גובהו של פתח. אבל יכול לתתה בגובהו של פתח עד המשקוף. חמר רבה מצוה להניחה נפתח הסמוך לר"ה. מ"ע. רבנן אמרי כי היכי דתפגע ניה מצוה מיד ורב הונא מטורא חמר (חמר דב) כי היכי דתינעריה לטלא ניהא. ח"ר חנינא דא וראה שלא במדת הקנ"ה מדת ב"ו. מדת ב"ו מלך נכניס ועבדיו מנחה ומשמרין אותו. אבל הקנ"ה אינו כן עבדיו יושבים מפניו והוא משמרן מבהון סחאמי' השומרים יי' לך על יד ימינך. דרש רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא העמיק לה פתח פסולה. עשה נה חור עמוק נפניו וכן המוזהר נכחו: ר"ל פתח שחורי הדלת אם יש יא שם פתח לריך מוזהר אחרת. פירש"י כגון שיש נמקלע חנית פנים קבועים לשני פתחיה מחוטי כו' ח"ל לנפון ח"ל למערב וקבעו מוזהר נכניס בחלל הפתח נכניס ובהפדלת פתוח הוא חחורי הדלת. אם יש נכניס עובי הבדל טפח בין פתח לפתח לריך מוזהר אחרת לפתח מערבי הואיל ואין המוזהר בחללו. ואם לאו אין לריך מוזהר אחרת. שהרי היא כמונת בחותם פתח עממו. פי"א (פי"ג) שדרך עשירים לעשות פתח אלל שער גדול ופתח הקטן פתוח תמיד אם יש נכניס מלפניו או פנים נכניס רחב שפת לריך מוזהר אחרת. תניא העמיד לה מלפניו של קני חותך שפודת של קנים ומניחה. חמר רב אחא בריה דרבא לא שנו אלל שהעמיד ולכסוף חתך. אבל חתך והניח ולכסוף העמיד פסולת מעשה ולא נא העשוי. חמר רבא הכי פיתחי שימחי פטורין מן המוזהר. מאי פיתחי שימחי. פליגי בה רב אחאי ורב יוסף. חד אמר דליה להו פיקרא. וחד אמר דליה להו איקפי. דליה להו תיקרא נפתח. פי' מקום שהדלת שוקף בה מלמעלה אינו שוב. אלל חני הכיפה אחת נכנסת ואחת יולאת. אמרי דליה להו איקפי אלל חניס נולשת כמו שני חומה. וכה"ג אחא בפ"ק דערובין (דף י"א) גבי סוכה. ומה שפרש"י בליטא אחריתא דליה להו תיקרה שאין הנתי מקורה קשה. דמי גרע משערי חלרות דחייבין מוזהר כדאי' בפ"ק דיומא (דף י"א). וי"ל דאין רחיה מלפני לנית. דחלז דרכו להיות כך ואשמע לדירת הבתים. אבל נית אינו רחוי לנית דירה כשאינו מקורה וכן כתב הרמב"ם ז"ל דנית שאין לו תיקרה פטור מהמוזהר: אמר ר' רבא נר שילא חמר רב חקרא חכסרי' ב' פטורה מן המוזהר ואע"פ שיש לה פלימין. מ"ע. פלימין לחוק תיקרה עבדי. מיתבי נית שער חכסרי' ומרסקת חייבין מוזהר. הכ"פ נאכסרי' דני רב. פי"א לה חרבע דפנות אלל שאין מעשית לכך חכסרי' דני רב חרבעתא מעליא היא. נאכסרי' רומיתא. עשייה חלונות חלונות פיעין סקיף של כומרים. ח"ר רחנה ח"ר יהודה בני הרזיקי חייב בשתי מוזות. מאי בני הרזיקי. חמר רב ספא ספא משמיה דרב נית שער הפתוח לחצר. ובתים פתוחים לנית שער: ר"ר נית הפתוח לגביה ובלקטניות רבי יוסי אומר נידון בקטניות. פי' ולריך מוזהר. ובתים אומרים נידון כנית שער פי' ואין לריך מוזהר. רב ושמואל דלחמרי תרווייהו מגינה ולנית כ"ע לא פליגי דחייב. מ"ע. עיקר נית הוא. כ"פ מצית לגינה. מ"ע עיקר קטניות ומ"ע עיקר גס. רנה ורב יוסף דלחמרי תרווייהו מצית לגינה כ"ע ל"פ דפטור. מ"ע דמית גינה הוא. כ"פ מגינה לנית. מ"ע עיקר דגינה ומ"ע עיקר דקטניות. אבני ורנא עבדי כרנה ורב יוסף. ורב אשי עבדי כרב ושמואל. והלכתא כרב ושמואל לחומרא. פרש"י ומלריך מוזהר לתרווייהו. דסבר כרבי יוסי ולא ידענא ליה פי"ק. ויהא דפסיק תלמודא כרב ושמואל לחומרא. דאש היינו דחומרא עפי מרבה ורב יוסף. ולעולם סברי כחכמים. ורחימי שכתוב בגמרא ורב אשי עבדי כרב ושמואל לחומרא. ומדקתרי' כרב ושמואל לחומרא משמע. לחומרא כרבי יוסי. דלא הל"ל אלל כרבי עבדי כרב ושמואל חי ספירא ליה הלכא כחכמים. איתרבר' לול' פי"א דטור

כתבה על שני דפין והניחה נשני סיפין פסולה הא נפק ח' כשרה. ראי לשני סיפין קאמר. נשני דפין פרש"י שהניח חלק בין דף לדף. והא דפרך כתב על שני דפין והניחה נשני סיפין פסול הא נפק ח' כשרה. דחוק לפירוש דברך ח' האך יתח נשני סיפין. ונר' לפרש נשני דפין נשני חתיכות. כי יהא דפ"ב דקטוה (דף י"א) דקאמר נשני דפין פסולה דספר ח' חמר רחמנא ולא ב'. דומיא דגט דפ"ב דגייטין (דף י"א) דנעי רבא בן שיעה לשיעה מהו בין חניה למינה מהו. ומיפוק ליה דספר ח' חמר רחמנא ולא ב' ג' פכרים. ל"ל דמעו. וע"כ לא מיפסל גט נשני דפין נחתכה אחת. דהא חמר פ' בתרא דגייטין (פ"ג) שירמקום מקלח הגט וכתוב דף השני כשר. ואמר רב יהודה חמר שמואל נשנו' ה"ל חמר הכור יציר ה"ל היכיר ליריבגון פתחא דנין מרי נתי בין ני גרנא לני נשי. חרס שחלח אח דתו חליו להילוך חכמים המחזירים נביתו חליו לחשבו לעשותו נו מלאכת' נהנעו ויש פתח נבייה וכל נית ונית פתוח לר"ה ובענין מוזהר דרך ימין לניתא ולא ליציאה והנח נפתח שנין נית זה לניתא לא ידעין הי חשבנ ציאה ויה חשבנ יציאה. אי מהאי להאי אי מהאי להאי. אלל ה"ל חמר חור שבקף שרי הדלת טבננו. יהא ה"ל חמר חור חשיב נית ודרך ימין כשכנסין בו נותנין המוזהר. ריש גלותא נכה ניתא חמר לרב נחמן קבע לי מוזהר. ח"ל סלי דשא כרישא. פרש"י העמד הסיפין נכניס חמילה ואח"כ חקבע בהן המוזהר. דגמרי מציאת דכתיב ניה מעשה ולא חמר העשוי. ואי הוה קבעיה חמילה המוזהר נסיפין ואח"כ הסיפין נכניסן היה ליה עשוי מוזהר קודם שנתא לירי מצוה. וקשה לפירוש דה"ל קבע סיפין כרישא יעוד דלקמן הוה ליה לחמיי גני ל"ש אלל שהעמיד ולכסוף חתך חלל חתך ולכסוף העמיד פסול מעשה ולא מן העשוי. הלכך נראה להאי ניהא דכנה ריש גלותא הוה ליה פיתחא מני גרנא לני נשי. ומאסו היכר ליר קאמר תני דשא כרישא. כתב הרמב"ם ז"ל (פ"א ס"א) שאין הנתי חייב נשנו' עד שיהא לו דלתות ולא ידענא מנ"ל. הא דלא חשכחן לפטורה אלל פיתחי שימחי דליה ניתא תיקרה או דליה ניה שקפי. אלל פתח העשוי כהילכתא לא מצינו שהדלת יעכב. שמה היה מפרש הא דה"ל רב נחמן לריש גלותא תני דשא כרישא לומר שאין הנתי חייב מוזהר לו דלתות. ולישנא דתלמודא לא מטעמי הכי דהכיר ניה מיתבי לה כדפרש"י: ואמר ר' יוסף חמר שמואל עשהא כמין נגר פסולה. אינו והא דחמא רב יצחק ב"ר יוסף וחמר מוזות דני ר' כמין נגר הן עשויין והאזו פתחא דהוה נפיק רבי לני מדרשא לא הוה ניה מוזהר. ל"ק הא דעביד כסיכתא והא דעביד כאיסתירא. פרש"י כסיכתא פסולה היינו שמוחזין נפק כנגד שמוחזין ככותל. כאיסתירא מקום חבד הסוק והרגל ומעומד היא כשרה. וקשה ל"ר דמעומד לאו דרך כבוד הוא וקבוצת חמורים קרי נית פתח פתחא חת הפירות (דף י"א). וס"ת ולוחות שחרון שוכנין היו ולא עומדין. כדחיתא בפ"ק דב"ב (דף י"א) ח"פ ס"א ויכולין להיות עומדין דארון גובהו כרוחבו. ולא ולמד ממנהו של עולם כש"ת מעומד כל הסע עומדים וכש"ל משכיבו הכל יושבים. ועוד דלמר לק"ן העמיד (פי"א) לה מלפניו של קנים חותך שפופרה ומניחין. ואי מעומד ייחוסה נחמד מן הקנים של מלפניו. ופי"ר"ת כסיכתא מעומד כיתרות המשכן שקבעוין נאך פסולה. כאיסתירא הנחון נשוק לרוחבו נל"ז קנ"יא"א פשרה. ומיהו נפרק דב"ק חלניה (דף י"א) דלמר היא חסיסתירא עד ארעא נחית. ע"כ היינו עלם היורד מן השוק עד הרגל ולא קנ"לא. והא דלמר נירושלמי נפרק בתרא דמגילה לריך שיהא שמע רוחא חת פני הפתח לפירש"י כגוללה מאחד כלפי שמע מבין כשמעמיה שיהא שמע ללז חויר הפתח ולא ללז פנים. ולפר"ת הופך שיעה אחרונה ללז ר"ה וראשונה ללז פנים. כדי שיהא שיעה שמע ללז חויר הפתח לפניו. וכן פרשיות של תפילין היה חומר ר"ת שנותנין נבתיים משובח ולא מעומד והאידיא נכוב עלמא כרש"י. ולריך דלקדק הא דקאמר כולאו מוזהר דני רבי כמין נגר ענדין שלא היו מיושב ולא מעומד. וע"כ בין כמין נגר ענדין לא היו פסולות הלכך למר דמוזות דני רבי דעבדי כאסתירא היינו נאלצין לא יוסף ולא שוכב. אי כמי כמין נ"ן מחלה יוסף ומחלה שוכב. והיינו כשוק השחור לרגל. ושאר מוזות דלמלא ל"פי רש"י מעומד ולפר"ת מושכב. וכך היו מוזות של ר"ת מרוטנ"בורק כמין נון כפופה: וד"ה ההוא פיתחא דעיל דהוה עייל ניה רב הונא לני מדרש"ה ל"ל מוזהר. האם רגיל הוה. דלמר רב יהודה חמר רב מוזהר ה"ל חמר הרגיל. לישנא דפיתחא הוה עייל לני מדרש"ה שמע דהיינו פתח הנתי שיהא יולא ממנו ליבנס לנית המדרש. וכן הא דקאמר פיתחא דהוה נפיק ניה רבי רבי עבד מדרשה שיהא יולא מן הנתי ללכת אל נית המדרש. אלל פתח נית המדרש עצמו לא נשי מוזהר. ובפר"ק דיומא (דף י"א) פלתי ניה תנאי. דתני יכול יהו נתי כנסיות ונתי מדרשות ויגמלין ננגעים. ת"ל ונא אשר לו הבית מי שיחזיק ניתו לו. ומסיק הא ר"ת והא רבנן דפליגי לענין מוזהר נתי הכנסת שאין זה נית דיר לחזן נית הכנס' ונכרכות (ד"מ) תשמע דהלכה כמאן דפטר רבני אבני ורבא דהוה אזלי כי מטי לפיתחא דני כשישא ח"ל ליעול מר. ח"ל עד השתא לאו מר אכא. ח"ל הכי ח"ר יוחנן אין מכנדין אלל נפתח נית נו מוזהר: מוזהר ס"ד. אלל נפתח הראוי למוזהר. משמע דפתח נית הכנס' היה פטור מן המוזהר. ונירושל' דפ' בתרא דמגילה משמע דני מדרשא דר' חנינא היה בו מוזהר ומנוקח בין כתיבו של אדם. וכן נית

פי"א וכן פי"א דלי לני שיקפי שאין מוזות. מלפני פתחו פי"א

פי"א ענדין ושושע דסאך מוזות דעליון לא עבדי כיוון נגר והאיך עמידו של כו' כמין נון כפופה: וד"ה ההוא פיתחא דעיל דהוה עייל ניה רב הונא לני מדרש"ה ל"ל מוזהר. האם רגיל הוה. דלמר רב יהודה חמר רב מוזהר ה"ל חמר הרגיל. לישנא דפיתחא הוה עייל לני מדרש"ה שמע דהיינו פתח הנתי שיהא יולא ממנו ליבנס לנית המדרש. וכן הא דקאמר פיתחא דהוה נפיק ניה רבי רבי עבד מדרשה שיהא יולא מן הנתי ללכת אל נית המדרש. אלל פתח נית המדרש עצמו לא נשי מוזהר. ובפר"ק דיומא (דף י"א) פלתי ניה תנאי. דתני יכול יהו נתי כנסיות ונתי מדרשות ויגמלין ננגעים. ת"ל ונא אשר לו הבית מי שיחזיק ניתו לו. ומסיק הא ר"ת והא רבנן דפליגי לענין מוזהר נתי הכנסת שאין זה נית דיר לחזן נית הכנס' ונכרכות (ד"מ) תשמע דהלכה כמאן דפטר רבני אבני ורבא דהוה אזלי כי מטי לפיתחא דני כשישא ח"ל ליעול מר. ח"ל עד השתא לאו מר אכא. ח"ל הכי ח"ר יוחנן אין מכנדין אלל נפתח נית נו מוזהר: מוזהר ס"ד. אלל נפתח הראוי למוזהר. משמע דפתח נית הכנס' היה פטור מן המוזהר. ונירושל' דפ' בתרא דמגילה משמע דני מדרשא דר' חנינא היה בו מוזהר ומנוקח בין כתיבו של אדם. וכן נית

מ רבינו אשר הלכתתפילין הלכות קטנות

מונחים מדכתב בנר מערבי לפני יי' מכלל דכולהו לאו לפני יי' ולא קאמר דחיי הכרות לפני יי' וחיי האחרים לנר מורה חלל רק האחד לקרי בנר מערבי ויש לדמות לפי שהתפילין מונחים בחלל האחד ושתי פרשיות מימין האדם ושתי שמאלו . ומפרש ר"ת קדש והיה כי יביאך מימין של קורא . ומשמאל של קורא הוא שמע מנחון ואחריה והיה אם שמוע מנפנים . והשתא ניחא מה שחלקו שמים שמים . וכן פ"ח ז"ל בטהדרין (דף טז) כל בית החינוך שאינו רואה את האויר פסול כגון קדש ושמע . וכן פי' רב האי . והיה נתן סימן אוויות להדרי : וכן פי' רב שירא גאון כותב סימן ש"ן של קדש וש"ן של שמע אלל שי"ן של דפוס . וכן בתשובת הגאונים שכתב דנינו יוסף ט"ע והוא דקאמר והקורא קורא כסדרן לא כסדר הכתובים בתורה קאמר אלל מפרש ר"ת דהוא סוים הנרייתא דכילד סדרן . ולפי שחירק התלמוד כאן לימינו של קורא כאן לימינו של מניח ולא פי' איזו נעמיד בקורא ואיזו נעמיד במניח חזר ופי' והקורא קורא כסדר הכתוב בנרייתא ראשונה . קדש ויהיה כי יביאך בימינו . שמע והיה אם שמוע בשמאלו . ויהלכתו ר"י ח"ן כתוב והקורא קורא כסדרן . ובשמוע רבא שחזר חירקו תפילין קדמוניות כתוב כסדר רש"י . וז"ל ומשוי פרשתא דקדש מניינא בתיבתא קמא . ופרשתא דסמוך ליה והיה כי יביאך בתיבתא תנינא . ופ' דשמע בשלושית . והיה אם שמוע בנריעית . ובמילתא משמע כפי' רש"י בפרשת והיה כי יביאך . בחדש מקומו' הזכיר פ' תפילין קדש והיה כי יביאך שמע והיה אם שמוע מכאן אמרו מלות תפילין ד' פרשיות וכו' . והדר חני כותב כסדרן ואם כותבן שלא כסדרן הרי אלו יגזו . משמע כסדר שנתן ברישא . ולריך לפרש דבכתובת הספר קאמר שיכתבם כסדר שהם כתובים בתורה ולא על הנחתם בנתיים . ובתפילין של יד שהם בעור אחד יבית חלק לפ' והיה אם שמוע עד שיכתוב פרשה שמע . ולפי שחלקו בנר זה גאון עולם ותפילין של אלו פסילין לאלו ואמרו חכמים מקום יש נדאש להניח שם ב' תפילין וכן ברוב . ירא שמים ולא ידי שיהיה ויעשה שני וזוג תפילין ויניח שניהם . ויכוין בשעת שנתח בלוחן שהן כתובין כהקנן בזה אני יוליא ידו חובת והשאר הן כרצועה בעלמא . ואין כאן כל תופיק אלל נעושה ה' נתיים . ולא יבית שני הזוגין בנים אחד . דאחד מן הזוגין חול הוה ואסיר לתחן בנים של תפילין . אלל יעשה שני כסין וסימן לכל כוס וביס' שלא יתלכס . ° אמר רב חננאל אמר רב החליף פרשיותי פסולות . אמר אביו ולא אמרן אלל גווייתא בנרייתא לגווייתא . אלל גווייתא לגווייתא בנרייתא לנרייתא לית לן בה . וליבתא לדאביי דל"ש הכי ול"ש הכי פסולה : ° אמר רב חננאל אמר רב תימורא דתפילין הלמ"מ . אונר אביו מעברתא דתפילין הלמ"מ . תימורא הוא עור הכפול למטה לבסות פי הנתיים והוא בית מושבן של תפילין יברחא כעין דף גשר . ומשוך לשון רש"י משמע הנתיים והתימורא מעור אחד . והעולם לא נגזו כן לפי שיעור הבתים דק' זולוקחים * עור עב וחוק וכולים אותו לשנים ועושין נקב מרובע בכפל העליון ומכניסין בו הנתיים . והכפל ההחתון ממכה את פי הנתיים . מעברתא היינו כשכופלין אותו העור חותכים ממנו בנר השלם משני לרדיו ומניח בו בחלל להכניס בו הרצועות . ונקרא מעברתא על שם שהרצועות עוברות בתוכו . ואינן קבועות בו אלל ממשיכין ומעבירים מלד זה * לזה . ובערוך בערך מעבר כתב מעברתא היא תימורא . וכן גשרים נקראים מעברתא ותימורא . ובתפילין הוא מקום שמכניסין בו הרצועות ונקראת מעברתא דתפילין . ולא נעו למימר דתרווייהו חדא מילתא . דלא חשיב להו בגמרא בתרתי . אלל משום דמחברי אהדרי חשיב להו כחדא . וי"מ מעברתא היא רצועה קטנה שמעבירין למעלה על התפילין של יד . וכן נהגו האידנות . ולפילו חין פי' של מעברתא רצועה קטנה . מ"מ חין התפילין נכפלין משום בית החי"ן שאין רואה את האויר * בכה"ג אלל א"כ חנר להן בית אחר . וטעמא דליפין זהב פסולין משום דנענין שיהו מניפין בעור בהמה טהורה . דומיא דטלס עליהן עור בהמה עמאה . ועוד דאין רואה את האויר לא שייך אלל בתפילין של ראש שהן ד' נתיים וסניה ח' מהנתיים ממקומו . אלל בתפילין של יד שהן בית ח' לא . וכן נמלא בתשובת הגאונים : ° אמר אביו שי"ן של תפילין הלמ"מ . ולריך שיגיע חרין למקום הפרש . ורב דימי מנהרדעי אמר כיון דמיכר תו לא לריך . כתב בשמושא רבא לורחא דר"ן דימינא דמניח תלמא רישי . ובשמאל ד' רישי . ואי חירק לית לן בה . ועוד כתב שם שנותנין על קלף הפרשיות קלף אחר וכורכו בו . ושמא בשל יד קאמר אם כתבן בד' עורות . איבא מאן דאמר לריך לרבן . והרמזים ז"ל כתב שכורכין את הפרשיות במעלות . ועוד כתוב שם אמר אביו אי כפנייהו אגויל שפיר דמי . וכן הלכה . וח"א לומר כן דאמר בפ' המואי' יין (דף טז) תפילין אגויל מי כתבינן . עוד כתוב שם בתיוקן של תפילין שעושין אותן רחבים שתי אלנעות ואי ענדיניהו טפי שפי' דמי . ואי פיתח לא חייפסלי בהכי . ולריך שיגיע חרין למקום הפרש : פירש פרין של שי"ן * למטה יגיע עד מקום הפרש .

ורש"י פי' לריך שיגיע חרין של הנדלת הנתיים עד מקום הפרש . * ופירושו נראה מדאמר של שי"ן ולא חזר של תימורא . ונהגו בשני כ"א ופי' ראשון הפי' להגיע חרין השי"ן וחרין הנדלת הנתיים עד התפירה לחומרן כר' עיקור כאביו ואלל כרב דימי . אחר אביו האוי קולכא לריך למיבדקיה דלא חיה ליה ריעותא ונענין כתיבה תמה וליכא . רב דימי מהרדעי אמר לא לריכה דקולמסא נדיק ליה . וכן הלכה . וה"ל אמר' נהעור והרועב (דף ק"ט) כל נקב שהדיו עובר עליו אינו נקב . ח"ר יתקן דרעות שחורות הלמ"מ . והא תניא תפילין חין קושרין אותו אלל נענין בין לבנות בין שחורות בין ירוקות . ואדמות לא יעשה משום גנאי וד"א . לא קשיא כאן מנפנים כאן מנחון . מנפנים עמי גנאי וד"א איבא . זימנן דשתהכפי ליה . יש שעושין בתיים של תפילין מעור לבן דלא * נאמר אפולת אלל נרליעוה * ומ"מ נוי תפילין הוא שיהא הכל שחור : ° ר' תנאי תפילין מרובעת הלמ"מ אמר רבה בתפרין ובאלכסון . * נימא תנינא להא דת"ר העושה תפלתו עגולה סכנה ואין בו מלוא . אמר רב פפא מתנייתא דעבידא כלאגחא . פירוש עגולים מכל דכאגוז . והיינו נמי דקאמר סכנה שאם ידחוק ראשו בקורה יכנסו בתוך ראשו . אלל אם הם רחבים למטה אפי"ן שאין להם זוויות כשרים קמ"ל דלריכוס להיות מרובעים * כגון ארבע נתיים של ראש יכוין שיהו מרובעים . דפוסות של ד' הנתיים וכן דפוס של יד שיהא מרובע אלל אפילו התפירה שיהא כגון תפילין של כשלין של התימורא תהיה מרובעת . ולא תימא אפילו ארוכה וקצרה רק שיהו לה ארבע זוויות . קמ"ל ובאלכסון דנענין שיהו מרובעים מכל דכ שיהא להן אלכסון שאמרו חכמים (שיעור קמ"ב) כל אמתא בריבוע אמתא ותרתי חומשי באלכסון . וכמו שהתפירה לריכה להיות [מרובעת גם לריכה להיות] התימורא עגמה מרובעת . ולכך מקלרים בליטת הכפל מקום שהרצועה עוברת בו דהיינו מעברתא . וחזקין אותו משני לדד"ן שלא תהיה המערכת רחבה כמו התימורא כדי שיהיה ניכר ריבוע התימורא שהיא מובטת התפילין . ורש"י פי' תפילין מרובעת והנתיים מרובעים ונתפרין פי' ישמור בתפירתן את ריבוען שלא ימשוך החוט [התפירה] יותר מדלי כדי שלא יכוולו ויקצר רחנן . משמע ממוך פירוש שיעור הריבוע על הנתיים ומושבן . ונהגו לרבע גם התפירה . ותוכרין סמוך לנתיים כדי שיהיו נוהדקים יחד הנתיים ומשיירים מן התימורא סביב התפירה . ויש שחופרין יחד שתי כפילות של התימורא * בשפתה כדרך חופרי בגדים מנלי שור כלל חוץ לתפירה . ולפי זה ריבוע התפירה והתימורא הכל אחד הוא . ואפשר שרש"י פירש כן ולכך לא הזכיר ריבוע בתפירה אלל * הזכיר שלא יקלקל רחבו ע"י התפירה . דכיון כ"א חשיב שהתפירה היא בשפה אם ימשוך החוט יותר מדלי יקלקל * רחבו ע"י כ"א יתקל את התפירה כיון שהתפירה היא בשפת . ופירושא דר"ק דמגילה בריבוע עוריהו כורכין בשערן ותופרין בגדיין כשהוא תופר יהא תופר בתפירה * הואת כ"א הואת בפתח משמע כדרך כל תופרי בגדים שחופרים בשפת הבגדים זה לזה . ומלחון בתפירה ונראה יותר טוב כונו שיהיה לתפור סמוך לנתיים ולשייר מן התימורא שיהא חוץ לתפירה . שמתוך זה יהיו הנתיים מהדקים יפה וכל הריבוע בשמר יפה : ° אמר רב הונא תפילין כל זמן שפני ענלן קיימת כשרה . ורב חסדא אמר נפקת שתיים כשרה שלם פסולה . בערוך פי' ענלן היינו עור הנתיים שהיא כשנלא מרובעת . אמר רבא הא דלחמן שהיא כשרה לא אמרן אלל זה שלא כנגד זה . אלל זה כנגד זה פסולה . וזה כנגד זה לא אמרן אלל בחדתתא . אלל בעתיקתא לית לן בה . ח"ל אביו לרב יוסף ה"ד בחדתתא וי"ד עתיקתא . ח"ל כל היבא דמיתלא בשלחא וסדר חלים עתיקתא . אינך חדתתא . ח"ג היבא דמיתלא במיתנא אחיא אבתריה חדתתא . אינך עתיקתא . ענלן היינו עור של הנתיים . וזה שלא כנגד זה היינו שנפק עור בית ח' והאחד שלם השלישי נפקת : ° אביו הוה קאי קמיה דרב יוסף איפסיק ליה רצועה דתפילין ח"ל מהו למיקטרה ח"ל וקשרתם שתהא קשירה תמה . פרש"י ואם יש קשר ח' ברצועה מלבד קשר שקושרין בראש תו לא הוי קשירה תמה . ליטנא אחרניא רצועה שלימה ולא קשורה . ח"ל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי מהו למיתפריניהו ועיולי תיפרן לגיו . ח"ל פוק חוי מאי עמא דרב רש"י פירש לחיסורא . ור"ת פי' להיתרא כי ההוה דפ"ק דערובין (ד"ד) גבי הלמי ולחיים והיה דפ' כילד מברכין (ד' מה) . ובשימושא רבא כת' היבא דאיפסק רצועה לא שרי לכרוכה וכו' עד או לחייתיה ולא ליקטריה שנאמר וקשרתם קשירה תמה . זה משמע כפי' ר"ת דשרי חפירה . ובידו של ר' דמגילה ר' ירמיה איפסיק ליה רצועה של תפילין שאל לרבי אבא בר ממל ח"ל וקשרתם קשירה תמה ולא הזכיר שם חפירה . ועוד כתב שם רבי ועירא איפסק ליה גידא דרצועה משמע שנפקה הרצועה והפירה בגידין ונפקת הגיד . והתיר לו לחזור ולקשר הגיד . איפסיק לה תנינא שרא ליה . ולא מן אולפין פי' שלא מן דין . חלמא דמוחר לתפור מרובעת שנתתא . ונתאבנו דגרסי גידא דתפילין ומיירי בתפירה מרובעת שנתתא . ונתאבנו גאון מהו לתפירה בגדיין או בחושין הכא אמרו רבנן רצועה ליבא תפיר כלל נגוזה אלל גוזה . * ומיירי בנפקה הרצועה התקפת הראש כ"א ויראם והרועב דפתס גענין קשירה תמה שלא יהו שפא שני קשירים . אלל הרצועות

כ"א כאחיו שזרוב

מ ג' ח"ט"ח ליתא תפייע ל'י

כ"א חרובות ולא תבייא בתפילין וכו' דלריכוס ליתא מרובעים כגון

כ"א מחוקם שפסא

כ"א חשיב כ"א יתקל את

כ"א הואת כ"א הואת בפתח

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

כ"א חשיב כ"א חשיב

רבינו אשר הלכתתפילין הלכות קטנות

הוא הקשר • וכן עזרם ז"ל כגון קשר של תפילין לריב • **שיהא**
למעלה תפילין של יד קאי דכתיב ושמתם שיהא סימה כנגד הלבו •
מאי עניני ליה • מניח בגובה שזרועו • כדכתיב (לחמן פי' ית)
רבי משיח על ירכס זו קיבורת • וקושר למטה מן התפילין ויוחך
מורידין למטה הרבה • מורחיק הקשר מן מעצרות של תפילין שיעור
מה שמכניס רצועה לתוכו • ואיקיים ליה דרבי יעקב דאמר לריב
שיהא קשר למעלה והוא לפני זרועו וכנגד לבו • ואיקיים ליה כלפי
פנים כדי שיהו ישראל נפנים • ואיקיים ליה דרבי יצחק לריב
שמהא סימה כנגד הלבו ורבי חייא ברבי דרב אויב דמונה לכו בדהדי
ליביה • כונת הגאון כשאיס התפילין בגובה זרועו וטה אוחן מעט
כלפי פנים דהיינו לרד ימין כדי שיוקף זרועו למטה שיהו התפילין
כנגד לבו • **אמר** רב שמואל בר רב מרי אמר רב ואמרי לה
אמר רב אחא אריבא איגור רב הונא ואמרי לה אמר רב מכשא בר
ירמיה אמר שמואל תפילין מאימתי מנרך עליהן • משעת הנחתן •
איני יהא אמר רב יהודה אמר שמואל כל המלות ננרך עליו עובר
לעשייתן • אבי ורנא דאמרי תרוייבו משעת הנחה ועד שעת
קשירה • מכאן היה מדקדק הר"ר חליהו ז"ל שריב אדם לקשר
תפילין בכל יום • ור"ת אמר שאין לריב • והנהא ראייה מהא
דאמר בפרק קמח דחולין (דף טו) ת"ת לריב שילמוד ג' דברי
כתב שחיטה ומילה • ורב יהודה אמר אף קשר של תפילין וברכת
חמני' וליגית • ואידך הני שכיחי • ופי' ואידך אחאי לא חשיב
הך דרבי יהודה • הני שכיחי כתב שחיטה ומילה שכיחי בכל יום
ולריב להחלמא שידעם • ואי נשי למיעבד קשר של תפילין בכל
יום שכיחי עמי מכולהו ומיהור"ש פי' שם אישכא הך שכיחי קשר של
תפילין וברכת חמני' וליגית ואינו לריב לימוד שמעורתו נקי בהן •
ולא נהירא דכתב שחיטה ומילה שכיחי עמי • ועוד דקדק ר"ת
מהא דהשיב נפ' נתר' דעירובין (דף טז) קשר של תפילין קשר
של קיימא ואם היה לריב לקשר ולהמיר בכל יום לא היו קשר של
קיימא • ועוד שעת קשירתן דהכא מפרש ר"ת לשון הדק שמהדקן
ומלמלמן נראה וזרועו • הגון (כדף טז) שלא קשורה בולד
ובן (ט"א דף ט) קשורה בו ככלל • ולפירש דנינו אליה ז"ל היה
לו לומר משעת קשירה עד שעת הנחה • ורבינו שניאן ז"ל היה
אומר דמסתבר דנרי ר"ת בתפילין של ראש וכדברי הר"ר חליהו
ז"ל בתפילין של יד • דכתיב בשל יד וקשרתם וכתבם (וירשין) מה
כתיבה נתימן אף קשירה נתימן • וכיון דקשירה נתימן הנחה
בשאל • ואם היה קושר תחילה ואת"כ מכניסן בזרועו היכי דייק
מנייה דהנחה בשאל • ועוד דאמר בפרק חין ונעמידין (דף טז)
מעשה נראה אחת שהיתה נשואה לחנך והיתה קושרת לו תפילין
זרועו • ומשנע שחמיד היתה עושה כן • ודוקא זרועו היתה
קושרת לו ולא בשל ראש • דהך לא נעו קשירה בכל יום ולא
נחה מורה לקשרן בכל יום • דקשר של תפילין הל"מ והכי גמיר'
דלבו תניד קשורים • והשתא קשירה דשמעתין קשירה ממש
דנשל יד מתחיל לנרך • וסוד חזר בו ואמר דבתפילין של יד נמי
לא נעו קשירה בכל יום • דנפרק נהרח דמקוואות קאמ' דיש קשירים
דלרכיבי שיבאו בהן מים נשעת עטילה ויש שאין לרכיבי שיבאו בהן
מים נשעת עטילה • *ושאיין של קיימא לריב שיבאו בהן מים • וקתני
התם של זרוע ושל ראש אין לרכיבי שיבאו בהן מים • והא דקתני
דקושרת לו תפילין זרועו • היינו מהדקת לפי שאין * כח להדקן
נידו אחת • **אמר** רבה בר רב שילא איגור רב הסדא (מניח דף ט)
סח בין תפילין לתפילין חוזר ומנרך • סח אין לא סח לא והאיגור
רב הונא בר חייא ח"ר יוחנן על של יד הוא איגור אשר קדשנו במצותו
וזנו להניח תפילין ועל של ראש הוא איגור על מצות תפילין • אבי
ורנא דאמרי תרוייבו לא סח מנרך אחת סח מנרך שמים • פרש"י
לא סח מנרך אחת על של יד ועל של ראש • סח מנרך שמים
להניח שנירך כבר על של יד וחוזר ומנרך על מצות על של ראש
והרי ינרך שמים • ור"ת ז"ל פי' לא סח מנרך אחת על של ראש
על מצות תפילין סח מנרך שמים על של ראש שזרי' לחזו' ולנרך • וכן כתב
בשמואל רנא דתפילין • וכן משתבר דאי נתקן ברכה על מצות על של ראש
כשהוא מניח * לנרך בלא של יד למה לא ינרך נמי אותה ברכה כשהוא
מניח עס של יד • ואם תאמר ברכת להניח שנירך על של יד
טוטר * של ראש ח"כ ינרך נמי להניח כשהוא יניח של ראש לבדו ולמה
תיקנו ברכה אחרת • אלא משתבר שיעקר תיקון הברכות כך היתה
בתחילת הנחתם תיקנו לנרך להניח וקאי נמי על של ראש • וכשמניח
של ראש מנרך נמי על מצות שוה היא גמר היגור' הילכך השם והסין דעתו
לריב לחזר ולנרך גם להניח • וכן אם מניח תפילין של ראש לנרך לנרך
שמים • וכן משיעו לישא דחזר ומנרך שחזר ומנרך אותה ברכה
שנירך כבר • אלא שהמקשן לא הכין דבריו והיה שבור דקאמר
שמנרך ברכה אחרת ופריך לה דהפילו לא סח (כיון) מנרך על של
ראש על מצות ומירצו אבי ורנא דהא דקאגור סח חזר ומנרך היינו
שחזר ומנרך [באוחה] ברכה שנירך כבר מלמד הברכה שנתקנה לה
לשל ראש • וכן כתב נה"ג וכן כתוב רב עמרם ז"ל בשידור נרכות
שלו • וכן נפטר הש"כ וכן נלקח עו"ג אצל הר"ף כתב כפי' רש"י וכן
רב

הרצועות התלויות למטה לא שייך בהו קשירה • שנאמר וקשרתם
לחות על ירך והיו לטועפת בין עיניך דווקא על היד ועל הראש
הוא דכתיב בה קשירה למעוטי קשירה שאינה חמה • אבל רצועות
התלויות לא שייך לאפור בהן קשירה ותפירה • דהא נעו רב דיוני
למימר דאם לא כשתייר רצועות אלא כל שהוא חוץ לקשר כשרות •
אמר רב דיוני גרדומי רצועות כשרות פי' רש"י מה שתלוין מן הרצועות
אחד שנתקשרו בראש אם נפסק מאותן רצועות ושתיירו גרדומי כשרות •
ולא היה מדאמרי בני רבי חייא גרדומי תכלת כשרים גרדומי אונז
כשרות הפס דתשמישי מצוה • אבל הכא דתשמישי קדושה לא •
מכלל דאית להו שיעורא • וכמה שיעורא • אמר רמי בר חמא
אמר ריש לקיש עד אצבע לרדא • רב כהנא מחוי כפוף רב אשי
מחוי פשוט • רנא קטר ל' וכפוף ושדי להו • רב אחא בר יעקב
קטר להו ומתלין להו • מר ברביה דרבינא עניד כי דירן •
ופתיה דרצועה כאורכה דשעורא ומתוך פרש"י משמע דהני אמוראי
חייבי רצועות של ראש • שפירש רנא כשהיה מניח תפילין קטר
להו ברושיה ושיורי רצועות פשוט ושדי להו על כתפיה מאחוריו •
ומתלית להו לרצועות התלויות היה גודלן ומשאלן מרבי"ר בלע"ז •
ומשמע דשיעור אורך רצועות הראש חוץ לקשר למ"ד כפוף כיון
שיכול לפשוט מאצבע ועד חמה • ולמ"ד פשוט כמו שיכול לפשוט
מגודלו עד שיעור אצבע • ובשיעור אורך רצועות היד לא חייבי •
ונערוך כתב בערך לרבי דכתב במכילתא בפרשת נח אל פרעה דשיעור
רצועה של יד אמר ר"ל עד אצבע לרדא • [כשירו פשוט וכפוף] •
ומאי לרדא • אמר ר' דתני' בתוספ' חיוו היה אצבע לרדא זו
אצבע גדולה של ימין • וכפוף וכפוף להי' המכילתא פשוט היינו
שחגיגה הרצועה עד ראשי אצבע לרדא כשיריו פשוטות • וכפוף
היינו שחגיגה הרצועה עד אצבע לרדא כשכופף אצבעותיו על פס ידו •
ולרצועות הראש לא פי' שיעור • ובשמואל רנא מפרש שיעוריהו •
אמר רב יהודה ברבי דרב שמואל בר שילת משמיה דרב קשר
של תפילין הל"מ • פרש"י שישם הרצועה על ראשו כעין דל"ת
כדי שיהא שדי * נראה • נקמט נית החיפון שכפוף כעין שי"ן •
דל"ת נראה בקשר • וי"ד נראה בלוחו של יד כמין רצועה קטנה
וראשם כפוף מעט כעין יו"ד • וכן פרש"י וראו כל עמי הארץ
כי שם יו"ד נקרא עליך אלו תפילין שנראש לפי שכתוב עליהן רוב
השם שי"ן ודל"ת ונשל יד אין בהן אלא יו"ד • ונראה לי דל"ת
יו"ד שנתפילין לאו אותיות גמורות הן ולא חשיבו מאותיות השם •
דלשיל ובפ' בתרא דמגילה (דף טו) קרו להו לרצועות תשמישי
קדושה משמע שהן עזמן אינן קדושים ונשום דוכתא לא קרי להו אלא
קשר של תפילין • ועוד אחר בפרק נמה מרליקין (דף יח)
לא הוכשרה למלכת שמים אלא עור נהמה טהורה בלבד • לנחוי
הילכתא • חלימח כו' אלא לעור • והא אמר חזני שי"ן של
תפילין הל"מ כלומר דפשיטא דנעו עור נהמה טהורה • ומסיק
אלא לרצועותיהו • ואם דל"ת יו"ד אותיות השם הם והל"מ ח"כ
הך נמי פשיטא • ומשעם זה היה מתפק הר"י מאורול"ג אם
לריב לחלק תפילין של יד כשכנס לבית הפסא • דשמה כיון
דמחופות נעור לא לריב • ולא חסרו אלא תפילין של ראש משום
שי"ן • אמר רב נחמן בר ר' יצחק ונווייהו לנר הזד של הקשר
שנראה בו הדלת יהא נראה מנחון • לישא אחרינא נוייהו של
רצועות שהן חלוקות מלד אחד ורצועות שחורות והוא נוייהו •
[וראייה לנרך] מדאמרינן איתיהפכין ליה רצועות דתפילין אמר ליה
ולא סבר לה מר ונוייהו לנר ונוייהו גס על הקשר קאי כדמוכח פי'
המוציא תפילין (דף טז) דקאמר התם רבי יהודה סבר ענינה
קשירה היא ולכך המוציא תפילין חדשות לא יכניסם נשנת • ופריך
הא לאו הכי עניב להו והא קשר של תפילין הל"מ הוא ואמר רב נחמן
ונוייהו לנר משמע דקאי רב נחמן גס על הקשר • ונערוך נמי פי'
הקשר יהא נראה מנחון אוחו רב שנראה כעין דל"ת • רב אשי
היה יתיב קמיה דמר זוער' איתיהפכא ליה רצועה דתפילין ח"ל
ולא סבר לה מר ונוייהו לנר • ח"ל לאו אדעתאי • תשוב' גאון
רצוע' לרב הונא דאיתיהפכא ויתבי ארבעי' וימין בתעניתא (מ"א דף טז)
יד או בשל ראש • הכין גמירנא מרנחא דשל ראש היתה דרב
הונא דיתבי בתעניתא לאו משום דחונה הוא • תשובה אחרת מאן
דאשיר רצועה של יד או של ראש מיחייב למיתב בתעניתא דפושע
הוא וינריך תפנית • אבל ליחייבו ארבעים תעניות כרב הונא לא •
דמרוס תפנית הוא דעניד • וראו כל עמי הארץ כי שם יו"ד נקרא עליך
תני' רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שנראש • לפי שנראין
יחזר משל יד • דעל של יד אמר לקמן לך לאות ולא לחזירי לאות •
והקדומי את כפי וראית את אחורי אמר רב חנא בר גוני ח"ר שיעורן
חסידא מלמד שהרעה הקב"ה למשה קשר של תפילין • ח"ר יעקב
אמר רב קשר של תפילין לריב שיהא למעלה ולא למטה • ופריך
שיהא כלפי פני' כדי שיהו ישראל לפנים ולא לחזר • שיהא למעלה
בגובה הראש ולא למטה בלחור כלפי פני' פי' רש"י ממול עורף ולא
בצדי הראש • לישא אחרינא שיהא הקשר מנפנים והדל"ת נראית
מנחון • כדאמר לעיל ונוייהו לנר • ופי' קמח עיקר טי הדל"ת

ס"א ושי

ס"א וקטר קיימא א"ס

ס"א ונכי

ס"א ונכי

ס"א ונכי

רבינו אשר הלכת תפילין זלכות קטנות

בלילה : אלמא תוין בשבת דאסור להניח לריך גם לחלץ מיד
שחשיפה . וה"ה נחול למ"ד לילה לאו זמן תפילין . אבל למ"ד
זמן תפילין אין לריך לחלץ בלילה וגם אין מניח בלילה משום דהקרא
דילמא אתי ליטן בכו . והא דתניא בפרק המולא תפילין (דף ט)
הניעור בלילה רצה חולץ רצה מניח . רצה מניחון בראשו קאמר
דאין לריך לחלץ . דאי חס רצה מניחון לכתחילה קאמר . לא
הוי לריך למימר רצה חולץ רצה חולץ רצה חולץ . ובעל העיבור כתב
אלא הכי קאמר רצה חולץ רצה מניח מלחלק . ובעל העיבור כתב
בשם הגאונים בע"ה ובאשר כתבתי כן עיקר : ומאמתי זמן הנחתן
בכדי שיראה את חבירו ברחוק ארבע אמות ויכירהו . כדלמ' בפ"ק
דנרכות (דף ט) הלכה בתפילין כאחרים בק"ש כוונתן . ירושלמי
במה אן קיימין אי ברגילי אפילו רחוק כמה חכים . ליה . ואי
באינו רגילי אפילו קרוב לגביה לא חכים . אלא במה אן קיימין ברגיל
ואינו רגיל . כי ההוא דאזיל לאכפניא ואחי לקיטן : אמר
(משנת דף ט) רצה בר רב הווא חייב למשמש בתפילין כל שעה
ושעה ק"ו מלין ומה לין שאין בו אלא הזכרה אחת אמרה תורה והיתה
על מלחו תמיד שלא יהיה דעתו ממנו . תפילין שיש בהן כמה
חזרות על אחת כמה וכמה . ת"ר (ס"ט) על ירך זה שמאל .
אחיה אומר זה שמאל או אינו אלא ימין . ת"ל אף ידי יסדה ארץ
וימיני עפשה שמים ואוננו ידה ליתד משלחנה וימיניה להלמות
עמלים . רב אשי (ס"ט דף ט) אמר ידכה זו יד כהה . ת"ר
אימר מניח תפילין בימינו שהיא שמאלו והא תניא מניח בשמאלו שהוא
שמאל לכל אדם . אמר אביי כי תניא ההוא בשולט בשתי ידיו .
ואת דררתי וקשרתי מה וכפתתם מה כתיבה בימין אף קשריה בימין .
ואחר הכותב בשמאל ושאר רוב מעשיו עושה בימין או כותב בימין
ואחר רוב מעשיו עושה בשמאל כתב בעל התרומה זה הכלל יניח תפילין
ביד שמאל . כדכתיב דרריס ידכה זו יד כהה ולא חליטין בתר כתיבה
תני דבי משאי על ירך זו קיבורת . לשון קיבורת בשר כמו קיבורא דאחי
(ב"ב דף ט) . בין עיניך זה קרקע . היבא . אמרי דני ר'נאי מקום שמוחו של
מניחן רופס . אמר מר על ירך זו קבורת מנא הכי מילי . דת"ר
על ירך בגובה של יד . אחיה אומר בגובה של יד או אינו אלא
על יד ראש . אמר ר' חושב אף של יד בגובה של יד . ר' אלעזר אומר
מה של ראש . הכי הווא אומר והיו לאות על ירך ולא לאחרים לאות . ר'
יחזק אומר אין לרי' הרי הוא אומ' ומת' א' דברי אלה על לבנכ' שהיה סימה
כנגד הריב' שהי' אומרים דנגו' של יד היינו גובה בשר הסמוך ליד והוא
בין היד ובין הפרק הנקרא קודא . וצ"ל אומר שהוא גובה
בשר שנזרע שהוא בין כחף ובין המרפק הנקרא קודא * . ועוד

סיס כא בליוו הסחבות והתלמות תחת
אצילו וידך היה אומ' הסבלים נר והיו
עבדיו תחת קד' א' ונזקו חס בליוו
הסחבות חלל וזיקו לו הסבלים והא
דמנו בנפתי (דף כב) הוואיאכפיו
ובחורפקו אפטר שיתו אדם חפץ על
שקודם ובוטף זרועו וזמנו והא דתני
בפרק ד' תימות (דף ס"ט) בעל אוב
זה עומס יחודני משתיו ובגודל תניא
בעל אוב זה שחודר בין הפרקים
ובין אצילו ויוו אלא דאצילו היינו
שתי דתני' בתמתי' י"ל דהא שפיר
בתימתי' פי' בנתימתי' וכמו שפוסק
בנתימתי' בין הפרקים דהיינו בין פרקי
אצבעותיו הוסיפה כתי' אצילו ויוו
דהיינו קודא ויוו מל' אונ' סתת
ובו : כך היה נרסא בפ"א :

המנוחה עד מקום שמוחו של מיטק רופס . משמע שמתחיל בהתהלך
השער הסמוך למח ומחזיק עד גובה של ראש . גרסינן בפרק
המקבל (דף ס"ט) הנושא משוי על ראשו ותפילין בראשו אס תפילין
רוגלות חסור ואס לאו מותר . בציחה משחוי אמרו . בנשחוי של ד'
קנין . תני רבי חייה המולא זבל על ראשו ותפילין בראשו הרי זה
לא יסלקם ללרדין ולא יקשרם בידו מפני שנהגו בזה מנהג ביזיון .
אבל קסורן על זרועו נמקום תפילין . משום ר' שילא אמרו אפי'
מטפחות של לחס חסור להניח על הראש של שיש בו תפילין . וכונה
אמר אביי ריבעא דריבעא דפומנדיחא . ויש גורסין אפילו מטפחות
שלהם כלומר אפילו מטפחות שקורין בהן תפילין לשומרן שהוא דבר
מועש מפני שגנאי הוא לתפילין לשום עליהן שום משא . והרמב"ם
ז"ל (פ"ד מש' פס"י) כפס שמומר לשום מנכפת בראשו אחר שהיה תפילין
שלא אחרו אלא מטפחת שהוא גנאי לתפילין שאינו דרך מלבוש . אבל
דבר שדרכו לשום כל היום כגון ענפת גלימא וכו' ויבא זה מותר
ויש שמקשים עליו נודאמר בירושלמי () רבי יוחנן לא הוי מנח
תפילין אלא שפיסחא לפיסחא והוא * הדיק ריביה מפסחא ועד עלרת
פי' ר' יוחנן היה חושש בראשו מקרירות לכך לא היה מניח תפילין * א' מ' ה' ה'
אלא פעם אחת בשנה ועל אומ' פעם היה לריך לחבור את ראשו
ולעטפו מפסח ועד עלרת . ואס איתא דמותר לתת מלכפת או
כובע על התפילין למה לא היה מניח תפילין בכל יום ויכסה ראשו
כמו שהיה רגיל . ומ' הר"ר יונה דכ"כ היה חושש בראשו שלא
היה מועיל לו הכיסוי שהיה מכסה ראשו . לפי בגובה התפילין
בין הכובע והראש והיה הרוח נכנס בנתיים ומזיק לו . ומה שהי'
מניח יותר נפסח בראש לי משום דכי כתיב ואמרת את החקק נכפח
כתיב : גר' ריבין * בפרק מי שמתו (דף ט) איבעיא להו מהו שיכנס
אדם בתפילין לנית הכפס קטע וישתין בו מים . מי חיישינן שמא
יפנה בהן או לא . רבינא שרי ורב' אדא בר מתנא אסיר . אמו
ושייליה לרבא אמר להו אסיר גזירה שמתא יפנה בהן . ת"ר הנכנס
לנית הכפס חולץ תפילין ברחוק ד' אמות ונכנס . פי' הנכנס לעשות
לרכיו . אבל משום כתיבה אין לריך לחלץ מדקמיבעיא ליה לעיל
מהו שיכנס אדם לנית הכפס וישתין וכו' . ולהכי לא תניא בנתימתי'
נית הכפס קטע דאפילו אס אינו קטע כיון שכנס לעשות לרכיו
לריך לחלץ ברחוק ד"א (וה"ה נלא נית הכפס בכל מקום שעשה
לרכיו לריך לחלץ) . ומתוך קושיא זו היה גורס רבינו היי מהו * א' ז'
שיכנס לנית הכפס קטע * ומשום שסופו להיות קטע . כי היה
קשה לו דעל הכתיבה הוא אסיר . ולא קשה מידי דכפרש' וכשהוא * א' ופ' ה'
יולא מרחיק ד' אמות ומניחין דברי ב"ג * וצ"ל אומרים אוחזין
בידו ונכנס . ר' עקיבא אומר אוחזין בנגדו ונכנס . בנגדו ס"ד וימין
דמשחתי ושדי ליה אלא אוחזין בנגדו בידו ונכנס . ולא יניחם בחורים
הבטוחים לר' שמתא יעלו עובדי דרכים וינא לידו חסד . ומעשה
בתלמוד אחד שהניח תפילין בחורים סמוך לר' ונאה וזנה אחת ואמרה
ראו מה נתן לי פלוני בחתני . כיון ששמע אוחז תלמיד כך עלה לגג ופלט
ותת . בנתימתי' שעה התקינו שהיא אוחזין בנגדו ובידו ונכנס . וכל זה
מייירי בנפשה בשרה אבל בנית לא יכתיב לנית הכפס כלל : א"ר מיישא
בר גריה דריב"ל משמיה דרי' כל הלכה גולל כמ' ואוחזין בימינו כנגד
לבו . אמר ר' יוסף בר מנימוי אמר רב רמון ובלבד שלא תהא רנועס
ויולא מתחת ידו עפח . א"ר יעקב בר אחא א"ר זירא ביום
גוללין כמין ס"ת ובליילה עושה להן כים טפה ומניחן . אמר רב
ב"ב תח' ל"ג אלא שיש שהות ביום כדי ללבוש . אבל אס אין שהו'
ביום כדי ללבוש עושה להן כים טפה ומניחן אמר אביי ז"ל אלא
שהניחן בכלי שהוא כליין . אבל בכלי שאינו כליין אפילו נפחות מטפה :
ת"ר * לא יאחו אדם תפילין בידו וס"ת בזרועו (ויחלל ולא) וישתין
בהן מים . ולא יישן בהן לא שיכת קנע ולא שיכת עראי . אבל כ"א
כשהן בראשו מותר להשתין בהן בנית הכפס עראי . וגם מותר
לישן בהן שיכת עראי כדאמרין בנכותה (דף ט) הכנס לישן ביום
רצה חולץ רצה מניח אבל כשהן בידו אפילו (לישן בהם) שיכת עראי
אס' שמאפילו מידו . ואס תלמ' והיאך שיכ' עראי מותר והלא אס' להשתין
דעתו

הג"ה
פ"ג בפ"א שהוא בין הפרק ונח המרפק
הנקרא קודא דהא משחט בכל דוכתא
דנאות תפילין בנזרע בדאורייתין חייבין
ישאל שכתב סת"ב בנאות תפילין
בראשיתו ובזרועותיו ובפרק בנתימתי
דעירובין (דף ט) וקאמר בנזרע
בין תפילין ואמרינן תבא און לו
זרוע פטור וון תפילין ואמרו שס'
כיון יד לקוד' א' אינו קרוי זרוע אלא
קבא כדתיב בפ"ק דהלכות דתניב רוח'
אבריה שכתבם שלשים נפסת הוד
שפט בכל אצבע שני בק"ש בנתימתי
בזרוע וד' בכתב אלתא דעל' הסמוך
לכתב הוא סנקרא זרוע והוא בין
הכתף ובין המרפק הנקרא קודא
כדחשבת ביום' טירובין בפרק 'האונ' (דף יט)
דחמי' גיד עד אצילו וברגל
עד הארכובה ואפילו סמוך ונרפס הנקרא
קודא ואצילו וידו ומת' ויניחן וירפסו
ידוהי עפחה דתופס ביד הוא כנגד
שאר כובה ברגל סקרא בנאות
פסוק כו ורפס בנאות הזרוע וכל
דוכתא ושחט דאציל סוכו קודא ורלל
כפירס' (דפי' בפירס' החותש פ' הקדוש) ו
בדי אוב ודעוהי סוכו הסאי דהא בנת'
סופרים תניא לא וכת' * אצילו פ"ג
הספר היה הקוד' (שדר'] ליטעו
פלו' ואמרינן בפ"ג דנחום (דף ט) וישעו
לא יתגרו כיוע שאין חוגרים בנתקום
סוחזיעין לא לחטע ויחזיכהו ולא
לנופלה מאצילוסו אלא (כנגד) אצילו
זדיון דהיינו כנגד הקוד' א' שש
דדד לחגור ולא תחת בית השחי
אמר דסס הוא וקופס הזימס ועוד
לנופלה תנית השש א"ל לחגור
ואמרינן מיי בפרק סופלת (דף ג)
בדי ולד בנתימתי אונ' אצילו על פני
בריו והא דעמי' בירוח (ס' ט)

היינו על כרחך בגובה הזרוע
שאלו הכתף . ר' חייה דברי
אין מכיון ומת' ליה בדי לני' .
דנ אשי חזיה לאמימר דהוי רייין
בני ידיה (בנגדיס) ומתחזין
תפיליו . אמר ליה לא סבר
להי מר והיו לך לאות ולא לאחרים
לאות . א"ל במקום לך אות
איתמר . ומת' ר' יוחנן בערבין
(דף ג) והני פתיה האולי ולייתניהו
בתיבה ריד דכתיב ילנע על בשרו
שלא יבא דבר חולץ בינו לבשרו
ס"מ דתפילין נמי אבישרא מנח
להו בלא תלייה . ואמר נמי
בפ"ג דנחום (דף יט) שערנו
היה נראה בין לך למלכפת שס'
מניח תפילין אלמא שאין יכול
מר להניחן על המלכפת : אמר
מר בין עיניך זה קרקע מה"מ .
דמתו רבנן בין עיניך בגובה
של ראש או אינו אלא בין עיניך
מוח . נאמר כאן בין עיניך
וכאמר להלן לא תשימון קרח' בין
עיניכם שה להלן בגובה של ראש
במקום שעושה קרחת אף האן
בגובה של ראש . רבי יהודה
אומר א"ל אמריה מורה הכת' תפי'
פי' וסנת תפילין בראש מה להלן
במקום הראוי ליעטא בנגע אחרי
אף כאן . לחמיקי' בין עיניך
דאיכא בשר ושער לנן ואיכא
נמי שער להבן . והא דאמר
לעיל במקום שמוחו של מיטק

רבינו אשר הלכת תפילין הלכות קטנות

ממאי הזקן אומר אלו תפילין של (אזני) אזני אימא כלומר שלא נבדקו מעולם. וזכור שלמי דפ' בפרק ד' ערוצין מניח תפילין לריך לנודקן פעם אחת לי' ב' חדש דברי ר' רשב"ג או אין לריכין בדיקא' הלל הזקן אומר אלו תפילין של אזני אימא יבשמושא רבא יש שלריך לנודקן פעמים בשבוע וקולת יש טעם לדבריהם ממוזה דאמרין ביומא (ד'יא) שנבדקת פעמים בשבוע אלא שאין דומה דבדיקה דאיריטן זה היינו שמה נתקלקל * או כלה או גלה הקלף ועפי יש לחוש נמוזה מזה מפני לחלוחית מקומה והזרם והמער :

פגלו הלכות תפילין הכתובים בחשבה ופגורא ואכתוב הלכות תפילין הכתובים פ"ט טאון ז"ל וכתירא שמושא רבה :

אמר

רבא האי מאן דנעבי למיעבד תפילי מיימי אעא עבא תרין אלנעי על תרין אלנעי כעין תרי אלנעי ואי הוו עפי שפיר דמי ואי הווי נזיר לא פסילי ונאפיר ניה למתא נפירי בשוה ומפתי להון כי היכי דניעל בהון קילפא : והויין ד' ראשין משיאלי עד ננעאי וממלעי לתתאי הוי חד וסימניך ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים ועבד בכל כפירא חדא כקובתה מיפתחה לפיתחה וה"ל ארבע פירין דתנן תפילין מרובעות הלמ"מ ומיימי קילפא קשה דמן פהמה עהורה חבל דעמאה אסור דתיא עורות של תפילין בין לכתיבה בין לחפיפה בין עורות נבילות בין עורות עריפות בין גבול בין בקלף ובגבול שיהו עבודין בהלכתן כמה דברים אמורים בעורות שנאכלים בחיין ומחכא לההוא אעא בקילפא וחייט ליה עד דמייבש טובא ומפיק ליה לאעא ואימיר קילפא כתיבא ויכתב הני ד' פרישות דאמר רבנן בקילפא ומחדר ליה סופא (סופא) לאפה ומאוי פרחא דקדש לימייבש נביתא קמא ופרשחא דסמין ליה והיה כי יניאך נביתא תנינא ופרשחא דשמע נביתא תליחא ופרשחא והיה אם שנוע נביתא דניעשה אמר אזני אי כתיבה בגבול שפיר דמי ואי לא לכתיבה בקלף לאפי בישרא ובגבול לאפי שערא ואמר רב יהודה אמר רב כל אוח שאין גבול מקיף לה מארבע רוחותיה פסולה שהיא לפדושי בעלמא דתנן וחכמים אומרים לריך שיהא בין אוח לאוח כמלוא חוט השערה והלכה כותיה דאזני : ואי הווי איפסיה פסולה וכן נפ"ת ונעילמכרך קמיעי בשערי דתורא כי היכי דלא ליכנסו ומיפתחי ואידך נמי דלידכור לעגלא ולא ליחטו כדכתיב המעט לנו עון פשור וליכרוך עליה קילפא או שולפא ונעיל למחבר להו נגדי דאמר רב פפא ונחפרן ונחלבסון וא"ל נגדי שור' אעניא להו חפר להו נגדי בהמה דקה מהו פלוגתא היא ולא איפשיטא לן ועניין דלא איפשיטא לן עבדין לחומרא : וא"ל דמשיה פדן יוסף מותר : ותרירס תפירי ליהו בהון לבר מדנפק ועייל ואמר רבא אי הווי ערה לא הוי פסול נ"ט כדשקלת מלכא ושמשא אשחיר עשרה אמר רב פפא משמיה דאזני אי הווי ארבעה שפיר דמי דכד מוטט מנשא ואפריס הוי להו ארבעה : ונעיל דליכור בקילפא דביתא לורה דש"ך דימיה מלך רישין ודשמאלא ד' רישין : ואמר אזני אי הווי איפכא פסול : ומאן דכתב תפילין או מוזה או ספר תורה נעיל למיבדק להו בחסירות ויתרות' ולא כתב להו אלא מאן דהוי במלמיה דכתיב וכתנת' וקשרתם כל שיטתו נקשיר' ישנו נכתבין [וכל שאינו נקשיר' אינו נכתבין] אמר רבא כל אלפא בתיא דאחיותא דתני דהווי בתפילין עשרה וממ' ואלו הווי ח"ן ש"ל מ"ע"ת נפרש' קדש נפר' הו"ס ח"ך ד"ק חכ"ה ט"ו נפרשת והיה כי יניאך ודמחיה שעט"ו ג"ץ שבעה נפרש' שמוע והיה אם שמוע : והווי פירושו ח"ן דתנן ד"ד חגי וס' דהינוסו ג"ג חגי ל"מ"ע דלמען ד"ד חגי תורת ג' חגי יניאך חסר יוד] נ' דניאך פ"ר דפטר ג"ג חגי הו"ס דהזכרי ג"ג חגי ח"ך דישאלך ד"ד חגי ד' ליד ק' דהקשה ג' חגי ה' דלשחטו ד' חגי פ"ה דידכה ג"ג חגי ט"ט דלשופט ה"ה חגי ג' שפעלו ג"ץ ש"ע דשמע ט"ט דלשופט ד"ד חגי ל' דלנשך ז' דמחוח ג' דנגן ז' דהארץ כ"ג חגי אמר רבא כל תפילי דלא נדיקי נהיך אחותא פסילי והני פרישו' דאמ' לכתוב להו נהדי הדדיו ולסויכה נדריס' ואי איכש דוקנא הווי כתב להו שלא מן הכתב וכן נמוז' הכא לא נעיל שרעט והתם נעיל שרעט ונעיל דליפשו רועיה עד דמטא לכרישא מן מימיני ולחדיה מן שמאלה וליכר ליה דמות דל"ית : מעייף דרתי רשין דלועה נהדי הדדי ומעיל חד נגז' חדי וריס' דהוי נעפחא דהוי ורישא דהוי בעופת' דהוי ולחוי כמין דלתי' ד' ריעקב ח"ך ויתקשר של תפילין הלמ"מ מולחוי הך רלועות אוכמייטא דתנן רלועות שחורות הלמ"מ מולדדעה הוי כולה חד נפירה נאלצע דקאי נארבע * אפירי' ולכתוב לפרשיה לכולהו לחד ונשוו להו גבוה : וליכר ברלועה דמות יו"ד ונעיל דלמשי רלועתא כדקסיר נדרעא עד אלנעא גווייתא דתנן שיעור רלועות תפילין של יד עד שיגיע אלנעא נרדה' ואם החליף פרישות של תפילין זה מה נהיך פסולין : ואם נפסקו ג' חושין נמנען פסולין : ואריך למינדק להו כל ז' שנים תרי זימנא' וכדעיייל לבית הכשא מעיל נהו * נחאוככא ועייל וכדמתנא להו מתנה נדרעא ומנך אק"ו להיית תפילין והדר מתנה לרישא ומנך אק"ו על מלות תפילין : וכדחליף להו חליף לרישא והדר דדרעא : סח בין נרעה לנרעה מנך שמים : אמר

רבא חסר לתלמוד לנחליף תפילין קמיה רביה דכתיב וירסיד נמלך וא"ר יוחנן שחלץ תפילין לפניו : מתי תקנתיה : לברוך רבה דרישא והדר כרכיה תלמוד : והכא עבדי תלמודי דר"ג : אמר רבא לא כשר לאחותי תפילין אלא למאן דקרי תורה כניאים ופחוני' : תורה נמאן נסכר נרשית פסוק אחד נכניאים נשמואל פסוק ח' נכחוניס נספר תפיליס פסוק אחד נתלמוד תמאני מתיבי : מנ"ל דתנן שמואל הקטן אומר כן חמש שנים למקרא כן עשר שנים למשנה כן י"ג למלות : אמר אזני והוא דידע לתרגומי נכולהו דכתיב ולמדתם אותם ושמתם אותם אם אין למידה אין שמירה ואם אין שמירה אין למיד' : אמר רבא כל הוניה תפילין וממעטק נלייתא וקורא ק"ט ומתפלל מונעם לו שהוא כן הע"ב : ואמר אזני מערב אזני בו שאין גיהכס שולטת בו : ואמר רב פפא חף אזני מערב בו שכל עונותיו נמחלין לו : וכל הקורא ק"ט בלא תפילין כאלו מעיד עדות שקר נעלמו : וא"ר יוחנן גדולה מלות תפילין יותר מן התפילה זוהי תיקון חכמים זה תיקון חסידים : ומודים חכמים לרבי יוחנן : וא"ר יוסי יהא חלקי עס קושרי תפילין וקראון ק"ט ומתפללן בתימה ע"כ :

* ראנן תמיהה טובא על שמושא רבא דכתבינן הכא : מייחוב כתיבין ליה הכא כדאשכחא תיה ננוסחאות עתיקי אע"פ שיש בו קלת הוראות נכונות ומייבשו טעות ומייבשו אין הלשון שלו מיכוון כלל שיש בו דעשיית הרבה לע"ד בלשון : ולא ידעי אי אפירא תיה דנוחא קמאי או אפסר דאפירא תיה חד תלמודי דרנווחא קמאי (כ"ל) על שום ולא דקדקו בלשונם וטעו נמקלת הוראותיו או אולי הני לישא דלא דייקו ביה טעות סופר הן : כגון מקומות * שיש בהן הרבה דתנן על מה שאמר נגמרה : כגון הא וזהו הך רלועי אוכמייטא דתנן רלועות שחורות הלמ"מ ומימרא היא נפרק הקומץ אמר רבי יצחק רלועות וכו' : וכן נמי בתפילתו אמר רבא האי מאן דנעיל למענד תפילין מיימי אעא עבא וכו' ובאי מימרא לא אשכחן נשם רבא כבולי גמרא ולא אפסר למהו נשם חכמי התלמוד דלא הוי קבוע נגמרא או נאדגמא : ואפסר דנעיל למהו האי [דכתב] אמר רבא כגון רבה דליה כלומר על שם הרב שלמדו האי שמושא ולא על שם רבא שהזכיר בתלמוד : וכן מצינו טעות נהאי שמושא שאין לשמוך עליו כלל : ומה שכתב ומשיה פרה דקדש דימיה נביתא קמא ופרשה דסמין ליה הו"ס כי יניאך נביתא תנייתא ופרשה דשמע נביתא תליחא ופרשה דוהיב אם שמוע נביתא רניעשה אמ' אזני ואי כתיב חגול שפיר דמי : והאי מילתא טעותא רבה הוא : דהא סדרא דכתיבא הוא חבל סדר הכתבת ננתיקן שמע נביתא ראשון ללד ימין המניח נראשו והיה אם שמוע נביתא שני סמון לו והי' כי יניאך נביתא שלישי קדש נביתא דנעיל ואפסר דהוי טעות סופר : וכן נמי מתי דכתיב אמר אזני אי כתיב נגול שפיר דמי האי מימרא ליתא כלל : וכן מה שכתב נשם רבא לא כשר לאחותי תפילין אלא למאן דקרי תורה כניאים ופחוניס וכו' האי מימרא ליתא ככונן תלמודא ולא אשכחן ליה כלל : ואיכא נמי מאן דנעיל מימרא שגם הוראה זו * עיקר דהא ק"ל דכל רב ישראלי שידע לשבור תפילין חייב נחנוך : ומה שכתב בתלמודא תמאני מתיבי מימרי מנ"ל דתנן שמואל הקטן וכו' : ה"פ דכיון שהוא כן עשר מתחילת למשנה ודאי כשהוא כן י"ג כבר קרא בתלמוד ח' מתניות כנו חן ממני תליס' מתנייתא בעוקבין (בשר רב) : יתייה אפיר בקוצר יצין תפילין יכריכרן ויגמירן בבריהם ויבריהן : ד' עשרה תפילין יתקן דפוס של חסידן עץ או של מתכח שיהא מרובע נרבע גמור ונחלבסון : ולא תפרש בתלמוד שיעור לאורך ולרוחב ריבוע ארבעים הנמים אך שכתוב בשמושא רבא שיהא רבועו אלנעיים על אלנעיים (הגו בעולם כן : ור"ל דקדק בהא דאמרין דמקום הכתב תפילין היינו ממקום שמתחיל השיעור עד סוף המקום שמוחו של מינוק רובם דהיינו גובה של ראש כדפרישי' לעיל (סי' יע) ואמר נפרק המולא תפילין (ד' א) ופרק כל הללוני' (ד' ח) מקום יש נראש להיית שם שני תפילין : ואמר בעירובין (פ"ה ד' ג) ופרק שני דונחיס (ד' יע) שערו היה נראה בין לנמנעפת ששם היה מניח תפילין ואמר נפרק כמה אשה (ד' ט) דלין רחב ב' אלנעיות ומונח במקום תפילין : ואמר נפרק המולא תפילין (ד' א) מוכתיסן זוג זוג משום דמקום יש נראש להיית שם שני תפילין ולא תיירו להיל' אלא דרך מלבוש ומקום תפילין : ומכל הלין יש לדקדק דשיעור רחב תפילין הוי לכל הפחות ויהר רחב מאלצע : שאם לא היו רחבים אלא אלנע' ח"כ יש מקום נראש להיית ג' תפילין : כי הלין היה רחב ב' אלנעיות ומונח במקום תפילין ועוד נשאר מקום לתפילין : וא"כ למה שצינו שמכתיסן זוג זוג ולא שלש שלש' אלא ודאי שיעור רחבו יותר מאלצע הלכך אין מקום לשלשה תפילין : ועמא דשמושא רבא כיון דאמר מקום יש נראש להיית שני תפילין ולין היה רחב ב' אלנעיות ומונח במקום תפילין ובערו היה נראה בין לנמנעפת ששם מניח תפילין ומתחיל איתו מקום של תפילין היה אלנעיים נרתיס הלין : והאי דנא מה שאין עושין הנמים רחבים [ב' אלנעיות] היינו לכו שהתמורה והמעברתא רחבים ואם היו הנמים רחבים ב' אלנעיות מלבד התמורה והמעברתא לא היה מקום נראש להיית שם שני תפילין * הילכך נהו לעשות רוחב ואורך הנמים בלא

פ"א וכת פלו סרבי המרלעני תמיהה

וחמות הרבי שאומר בהו דתנו

פ"א וכת פלו סרבי המרלעני תמיהה

פ"א וכת פלו סרבי המרלעני תמיהה

פ"א וכת פלו סרבי המרלעני תמיהה

כלל שיעור וגם גזנה • וחוקק ברפסו ג' חרילין עומקו כפי רוחב
 הכרסות כדי שיגיע חרץ למקום התכר • ולוקח עור דק מנהמה
 או חיה טהורה * או נבילה או עריפה שיהא מעובד לשמה ומרכבו
 ומרטיו נמים ונתנו על הדפוס ומכניסו בחרילין עד שיתייבש ויתקשה
 ובעורו לח יעשה כמין ש"ן בולע מקמטי העור אחת מימין ואחת
 משמאל • ומימין הקורא יעשה לה ד' ראש"ן ומשמאל הקורא ג'
 ראש"ן כשאר כל ש"ן • ואחר שיתייבש ויתקשה אותו עור יפה
 יוליח את הדפוס וישארו כמין ד' נמים • והשי"ן ימשוך למטה
 עד שיגיע חרץ השי"ן ומחתיבו עד מקום התכר • והעור של
 פס' ט' דפוס יניח ארוך מזד האחד ויכפלו על פי הנמים ויתפרנו * על העור
 שכשאר מג' נדי הנמים עובר מכל ד' • והוא הנקרא תיתורא רחב
 כמין דף של גשר • ומאוחו עור הדפוס שהניח ארוך מזד האחד
 יעשה גם המעברתא • ויתחוך המעברתא מז' לדדין שלא תהא רחבה
 כמו התיתורא כדי שיהא ניכר הריבוע של התיתורא • והאוחות
 המעברתא ענרות הרלושות על סך כן נקרא מעברתא על כי הרלושות
 ענרות תוכה מזד זה ללד זה • ויש שלוקחין עור אחר ענדות
 וטפלין אותה לשנים וחוחין כפול העליון נקב מרובע כפי ריבוע
 הנמים ומכניסין בו הנמים והשאר צעור הדק מד' רוחם של הנמים
 פושטין אותם הנה והנה בין ג' הכפלין של עיר העז ומפריין אותו
 עמהם והוא הנקרא תיתורא ומאוחו עיר העז עושין גם המעברתא •
 וצו והגון לעשות כן כי תחמת שהוא עב וחוק מתקיים בו טעם
 התפילין ומפריין ורובען • ויקח קלף של עור בהמה טהורה או חיה
 טהורה והף מנבילה ועריפה שיהא מעובד לשמה ושלא יבא בו נקב
 שאין הדיו עובר עליו ויכתוב על הקלף במקום בשר • ובתחילת
 הכתיבה יאמר חני כותב תפילין הללו לשם קדושת תפילין • ומלבד
 זה יכתוב כל האזכרות לשם קדושת השם • ויכתוב ד' פרשיות שנחמרה
 שזכר בהן מצות תפילין • פרשת קדש ל' כל כבוד עד למועדה
 מימים ימימה וכתב בה לאות על ידך ולזכרון בין עיניך • ופרשת
 והיה כי יביאך עד כי תחקק יד הוליאנו יי' ממלרים ופרשת שמע
 עד וצא עירך ופרשת והיה אם שמוע עד על הארץ • ונאלו ג'
 הפרשיות כתוב ע"ל ולטוטפת • ולריך שיכתבם בימינו והף אם הוא
 שולט בל ידיו • ואם הוא איטר שמאל דידיה ימין הוא לו • ולריך
 שידקדק בחסרות ויתירות שאם יחסר או יתר אות אחת הרי הן פסולין
 ונמלא המניחן מדרך כלל יום ברכה לנטלה וגם שריו בלא מצות
 תפילין נמלא עובש הפסול מרובה • לכך לריך שיהא מאד ירח שמים
 וירא וחרד לזכר השם המתעסק בכתיבת תפילין ובתיקוץ • וכל
 פרש' ויחור' אחר שיכתבה וקראנה היטב היטב ככוונה דקדוק פעמים
 או שלש פעמים ויקראה קודם שיכתבה בתוך ביתה • ואם ייתר
 אות א' יש תקנה שיגרוד אותה • אבל אם חסר אין תקנה כי אין
 תולין בתפילין דנמלא כתיבתן שלא כסדרן ואמר ננבילתא כתב שלא
 כסדרן יגזו • וגם לריך לרקדק בתקוון גוף האוחית כאשר נאמר למע"ל
 (פ' ט"ו ט"ז) וגם שמהא כל אות מוקפת גויל מכל עבר ואם אות
 נוגעת בחברתה יגרוד ביניהם ויפרידם זו מזו • ותפילין אין לריכין
 לשרטט בכל שיטה ושיטה • ומי שאין יודע לכוון השיטה צווה בלא
 פס' כ"ד שיכתב עובש הוא שידרעט משום זה אלי ואנוה * עד שכתב מיושר
 וזריך שיקרא כל חובה וחיבה נפיה קודם שיכתבה • ומחמת שהסופרים
 רגילים באלו הפרשיות ושגורות נפיהם יכולין לכתובם על פיהם שלא
 מן הכתב מה שאין כן בספר תורה • ולריך שיניח חלק למעלה כדי
 גנה של למ"ד ולמטה כשיעור אורך הכ"ף והכ"ו • אבל בתחלתן
 וסופן אין לריך ריוח • ויעשה השיטות שוות שלא תהא אחת חרוכה
 ואחת קלרה • ועושה כל הפרשיות פתוחות מלבד האחרונה • והגון
 מניין השיטין על פי הקבלה בשל יד ז' שיטין בכל פרשה ופכהה וכל
 ראש ד' שיטין בכל פרש' ופרש' • ואם שינה לא פסל מדאמר פרק הקומץ
 רבה (דף ל"ג) מי שיש לו ב' תפילין של ראש ואין לו תפילין של
 יד דעולה עור על אחת מהן ועושה אותן של יד • ואלו הן הראשי
 * שיטין שנהגו לעשות בשל יד • וידבר את היום אחס יולאים לתת מג
 ההוא תורת • שנייה והיה רחם בשה לאמר כי הקשה בהמה לאות
 שלישי' שמע את והיה לנכך וכלכתך ידך ומזוזות • רביעית והיה
 ונכל נפשכם ואכלת יי' בכם אשר יי' בין עיניכם בתוך ובשעריך •
 ואלו ראשי ראשונה של ראש וידבר מזה הזאת זה • שנייה והיה
 וכל פטר חמור * ממלרים ומנית ענדים כל פטר רחם הוכרים • שלישי'
 שמע נפסך לנכך על • רביעית והיה עשן לא חתן * על בניכס •
 דאחיותא דתגי רחוב בתפילין עשרים וחמש • ואלו הן ח"ן ו"ס ש"י
 ל"מ ע"ת בפרשת קדש • נפ"ר הו"ם ח"ך דק"ח כ"ה ט"ט בפרשת
 והיה כי יביאך • ומחמה שנעה שעט"ו ג"ן בפרש' שמע והיה אם
 שמוע • וזהו פירושן • ח"ן דחמץ ד"ד תגי • ו"ס דהינסי
 ג"ג תגי * למ"ע דלמען ד"ד תגי ת' תורת ג' תגי • נ' דיביאך
 פ"ר דפטר ג"ג תגי • חך דיאחלך ד"ד תגי • ד' דיד ק'
 דהקשה הו"ם דהוכרים ג"ג תגי • ח' דלשלתו ד' תגי •
 כ"ה דידכה ג"ג תגי • ט"ט דלעטפת ה"ה תגי • ששעט"ו ג"ן ש"ע
 דשמע ע"ט דלעטפת ד"ד תגי • כ' דנכשך ז"ו דמזוזות ג' דלגנך ז'
 פ"א כ"ד שיכתב עובש הוא שידרעט משום זה אלי ואנוה * עד שכתב מיושר
 וזריך שיקרא כל חובה וחיבה נפיה קודם שיכתבה • ומחמת שהסופרים
 רגילים באלו הפרשיות ושגורות נפיהם יכולין לכתובם על פיהם שלא
 מן הכתב מה שאין כן בספר תורה • ולריך שיניח חלק למעלה כדי
 גנה של למ"ד ולמטה כשיעור אורך הכ"ף והכ"ו • אבל בתחלתן
 וסופן אין לריך ריוח • ויעשה השיטות שוות שלא תהא אחת חרוכה
 ואחת קלרה • ועושה כל הפרשיות פתוחות מלבד האחרונה • והגון
 מניין השיטין על פי הקבלה בשל יד ז' שיטין בכל פרשה ופכהה וכל
 ראש ד' שיטין בכל פרש' ופרש' • ואם שינה לא פסל מדאמר פרק הקומץ
 רבה (דף ל"ג) מי שיש לו ב' תפילין של ראש ואין לו תפילין של
 יד דעולה עור על אחת מהן ועושה אותן של יד • ואלו הן הראשי
 * שיטין שנהגו לעשות בשל יד • וידבר את היום אחס יולאים לתת מג
 ההוא תורת • שנייה והיה רחם בשה לאמר כי הקשה בהמה לאות
 שלישי' שמע את והיה לנכך וכלכתך ידך ומזוזות • רביעית והיה
 ונכל נפשכם ואכלת יי' בכם אשר יי' בין עיניכם בתוך ובשעריך •
 ואלו ראשי ראשונה של ראש וידבר מזה הזאת זה • שנייה והיה
 וכל פטר חמור * ממלרים ומנית ענדים כל פטר רחם הוכרים • שלישי'
 שמע נפסך לנכך על • רביעית והיה עשן לא חתן * על בניכס •
 דאחיותא דתגי רחוב בתפילין עשרים וחמש • ואלו הן ח"ן ו"ס ש"י
 ל"מ ע"ת בפרשת קדש • נפ"ר הו"ם ח"ך דק"ח כ"ה ט"ט בפרשת
 והיה כי יביאך • ומחמה שנעה שעט"ו ג"ן בפרש' שמע והיה אם
 שמוע • וזהו פירושן • ח"ן דחמץ ד"ד תגי • ו"ס דהינסי
 ג"ג תגי * למ"ע דלמען ד"ד תגי ת' תורת ג' תגי • נ' דיביאך
 פ"ר דפטר ג"ג תגי • חך דיאחלך ד"ד תגי • ד' דיד ק'
 דהקשה הו"ם דהוכרים ג"ג תגי • ח' דלשלתו ד' תגי •
 כ"ה דידכה ג"ג תגי • ט"ט דלעטפת ה"ה תגי • ששעט"ו ג"ן ש"ע
 דשמע ע"ט דלעטפת ד"ד תגי • כ' דנכשך ז"ו דמזוזות ג' דלגנך ז'

דהארץ ג' תגי • אמר רבא כל תפילין ללא נדיקו צהייה אחרותא
 פסילי • והני זויני דמפרשי הכא היינו תגים גדולים אבל תגי' קטני
 מה לו להזכיר שעט"ו ג"ן הלא בכל מקום שיהא אלו האוחיות לריכין
 תגים קטנים • כדאיתא בפרק הקומץ רבה (דף כ"ט) • ובגמרא
 דידן לא הזכירו כלל אילו התגין ולא מסתבר כלל למיפסל תפילין
 בשביל חסרון אלו התגין • והרבה דברים כתב בשמושא רבא שאין
 לסמוך עליהם • והרמב"ם לא כתבם בספרו אך כתב אחרים ולריך
 לזוהר בתגין של האוחיות והן כמו זויני' זקופות על האוחיות שיש
 להן תג כמו שהן כתובין בספר תורה • ואלו האוחיות המתייגות
 שזד' פרשיות הללו • פרש' ראשונה יש בה אות אחת בלבד שהיא
 מ' שתומה של מימים ועליה ג' זויני' • פרשה ז' יש בה ה' אוחיות
 וכל ה' מה' וה' ועל כל אחד מחמשתן ד' זויני' • והן ה' של ונתנה
 וה' ראשונה וה' אחרונה של כי הקשה וה' של ויהרג וה' של ידכה •
 פרשה ג' יש בה ח' אוחיות ואלו הן • ק' של ובקמך יש עליה ג'
 זויני' וט"ף של ולטטפת על כל אחד משלשתן ד' זויני' • פרשה
 ד' יש בה ה' אוחיות ואלו הן • פ' של ואקפת יש עליה ג' זויני'
 ות' של ואקפת יש עליה ג' זויני' ח' וט"ף של ולטטפת על כל אחד
 נשלשתן ד' זויני' • כל אוחיות המתייגות שש עשרה • ואם לא
 עשה התגין או הוסיף וגרע בהן לא פסל • הלכך עוב שיעשו כולן
 כי אין פסול ושוויל בתוספת ולא נגרעו • ואלו הן פסירות ויתירות
 שכתב הרמב"ם ז"ל (פ' ד' תפילין) ראשונה קדש ל' כל כבוד מלא וזכור מלא
 בחוק חסר הוליא מלא וי"ו * יביאך מלא והאחרי חסר והינסי מלא
 לאנתוך חסר וי"ו הענדה חסר וי"ו מלת חסר וי"ו השבועי מלא
 מצות מלא שאר חסר גבלך חסר בעבור מלא לאות מלא ולזכרון מלא
 עיניך מלא תורות מלא הולאך חסר יו"ד החקה חסר למועדה מלא •
 פרש' ז' והיה כיביאך חסר יו"ד ולאנתוך חסר וי"ו חסר כבוד מלא
 בחוק חסר הוליאנו מלא וי"ו * ויהרג חסר כבוד מלא מבכר חסר
 ועד כבוד מלא זנח חסר וכל כבוד מלא לאות מלא ידכה כתוב בה'
 ולטוטפת חסר וי"ו אחרונה עיניך מלא * חוליאנו מלא וי"ו יו"ד •
 פרשה ג' מאדך חסר לנכך מלא ציחק חסר יו"ד שנייה ובקומך מלא
 לאות מלא ידך חסר לטוטפת חסר וי"ו שני' עיניך מלא מזוזות חסר
 וי"ו ראשונה ציחק חסר יו"ד שני' ובשעריך מלא • פרשה ד' והיה
 אם שמע (מזותי) חסר וי"ו אחת יורה מלא ומלקוש מלא ומירשך חסר
 וי"ו והשתחית מלא יבולה מלא הענדה חסר נתן חסר אחס חסר לאות
 מלא לטוטפת חסר וי"ו אחרונה עיניכם מלא אחס חסר ציחק חסר
 יו"ד שנייה ובקומך מלא מזוזות מלא ציחק חסר יו"ד שנייה ובשעריך
 מלא לאנתוכים חסר וי"ו • ובלטטפת השלישית נחלוך עליו ד' * וזאמר
 שגם הוא חסר ז' וי"ן • ואחר שיכתוב הפרשיות כחקן ויוינס
 יקראם היטב היטב ככוונת דקדוק ויגלו כל פרש' ופרשה מסופה לחתלתה
 כדאמרין (פ' ט"ו ט"ז) גבי מזוזה כורכה מאחד כלפי שמוע ויכריך
 על כל פרשה ופרשה שער של בהמה טהורה • ויש שאורכין על כל
 פרשה ופרשה קלף קטן קודם שישימה לבית • וכן כתוב בשמושא
 רבה ולכרך עליה קלפא או שילפא • וכן הרמב"ם ז"ל כתב שיכריך
 הפרשיות נמטלות והניח אותם בכלל ח' דברים המעבדין בתפילין •
 ומימא הוא לומר דכרית מעלות מעכב • ונלפת ונאשכנו לא נהגו
 לכרך עליה לא מטלילא קלף חלל כורכין שיער צניבומין • וצירולתיו
 צ"ק דמגילה אמר דהלמ"מ כותבים בעורות ונדיו ומסרגלים נקרה
 וכורכין בשיער וטולי' נמטלי' ודוקין דנכך ומפריין נגדין • וכתב הרר
 ברוך בעל התרומה דאין רא'י' משם לטלו' מעלת או לכרך קלף על הפרשיו'
 ללא חיירי בהכי אלא מיירי כשיש קרע בקלף וקאמר שישימו מעלית
 או קלף על הקרע וידבקו בדבק • וכן מוכח ממשכת סופרי' (פ' ט"ז) דשוני
 * ע"ג קרע של ס"ת • ואחר שיכריך השיער צניב דפרשה ויכניסה
 לבית פרשה קדש מימין הקורא שהוא שמאל הנביח צנית ראשן •
 ושחסייה זקופה הפרשה כגון שמעמידים ס"ת צהי"ל • וצנית ז'
 הסמוך לו פ' והיה כי יבאך וצנית שלישי' פר' שמע וצנית רביעי' שהוא
 צית החילון פרשה והיה אם שמוע • זהו סדר הנחתם * ככתיבתם
 לרש"י • אבל לר"ם והיה אם שמוע צנית ג' ושמוע נד' • ומימיו
 גם לדברי ר"ם לריך לכותבן כפדר שהן כתובין במוסה • כדתיבא
 במכילת' נד' מקומות מוזכר פרשת תפילין וכו' • ואלו הן קדש והיה
 כי יביאך שמע והיה אם שמוע כותבן כסדרן ואם כתבן שלא כסדרן
 יגזו • הלכך בתפילין של יד שהן כתובים בקלף ח' יניח חלק לפרש'
 ג' שהיא והיה אם שמוע וכתוב פרש' ד' שהיא שמע ואח"כ יכתוב
 והיה אם שמוע על החלק שהניח • ואחר שהכניסן נמים יכפול
 את עור דפוס הנמים שהניח ארוך ללד העורך ע"פ הנמים ויעשו
 מרובע והוא הנקרא תיתורא • ומאוחו העור עלמו יעשה גם המעברתא
 ויתחוך המעברתא מז' לדדין כדי שיהא ניכר ריבוע התיתורא •
 והשאר בלמעט הוא הנקרא מעברתא שמכניסין בו הרלושות • ויש
 שמיניין עור אחר חזק ועשין ממנו תיתורא כאשר נאמר למעלה
 ואחרי שיעשה התיתורא מרובע צריבוע אלפסון יתפור אותה בגדי
 צהמה טהורה בחפירה מרובעת • ויתפור ג' תפירות בכל לז שהיא
 בין הכל י"ב תפירות • וחוט החפירה יהא פונב משתי רוחות •
 ויעגור חוט החפירה בין כל צית לבית • ואם נפקה החפירה בג'
 מקומות

פ"א כ"ד שיכתב עובש הוא שידרעט משום זה אלי ואנוה * עד שכתב מיושר וזריך שיקרא כל חובה וחיבה נפיה קודם שיכתבה • ומחמת שהסופרים רגילים באלו הפרשיות ושגורות נפיהם יכולין לכתובם על פיהם שלא מן הכתב מה שאין כן בספר תורה • ולריך שיניח חלק למעלה כדי גנה של למ"ד ולמטה כשיעור אורך הכ"ף והכ"ו • אבל בתחלתן וסופן אין לריך ריוח • ויעשה השיטות שוות שלא תהא אחת חרוכה ואחת קלרה • ועושה כל הפרשיות פתוחות מלבד האחרונה • והגון מניין השיטין על פי הקבלה בשל יד ז' שיטין בכל פרשה ופכהה וכל ראש ד' שיטין בכל פרש' ופרש' • ואם שינה לא פסל מדאמר פרק הקומץ רבה (דף ל"ג) מי שיש לו ב' תפילין של ראש ואין לו תפילין של יד דעולה עור על אחת מהן ועושה אותן של יד • ואלו הן הראשי * שיטין שנהגו לעשות בשל יד • וידבר את היום אחס יולאים לתת מג ההוא תורת • שנייה והיה רחם בשה לאמר כי הקשה בהמה לאות שלישי' שמע את והיה לנכך וכלכתך ידך ומזוזות • רביעית והיה ונכל נפשכם ואכלת יי' בכם אשר יי' בין עיניכם בתוך ובשעריך • ואלו ראשי ראשונה של ראש וידבר מזה הזאת זה • שנייה והיה וכל פטר חמור * ממלרים ומנית ענדים כל פטר רחם הוכרים • שלישי' שמע נפסך לנכך על • רביעית והיה עשן לא חתן * על בניכס • דאחיותא דתגי רחוב בתפילין עשרים וחמש • ואלו הן ח"ן ו"ס ש"י ל"מ ע"ת בפרשת קדש • נפ"ר הו"ם ח"ך דק"ח כ"ה ט"ט בפרשת והיה כי יביאך • ומחמה שנעה שעט"ו ג"ן בפרש' שמע והיה אם שמוע • וזהו פירושן • ח"ן דחמץ ד"ד תגי • ו"ס דהינסי ג"ג תגי * למ"ע דלמען ד"ד תגי ת' תורת ג' תגי • נ' דיביאך פ"ר דפטר ג"ג תגי • חך דיאחלך ד"ד תגי • ד' דיד ק' דהקשה הו"ם דהוכרים ג"ג תגי • ח' דלשלתו ד' תגי • כ"ה דידכה ג"ג תגי • ט"ט דלעטפת ה"ה תגי • ששעט"ו ג"ן ש"ע דשמע ע"ט דלעטפת ד"ד תגי • כ' דנכשך ז"ו דמזוזות ג' דלגנך ז'

פ"א כ"ד שיכתב עובש הוא שידרעט משום זה אלי ואנוה * עד שכתב מיושר וזריך שיקרא כל חובה וחיבה נפיה קודם שיכתבה • ומחמת שהסופרים רגילים באלו הפרשיות ושגורות נפיהם יכולין לכתובם על פיהם שלא מן הכתב מה שאין כן בספר תורה • ולריך שיניח חלק למעלה כדי גנה של למ"ד ולמטה כשיעור אורך הכ"ף והכ"ו • אבל בתחלתן וסופן אין לריך ריוח • ויעשה השיטות שוות שלא תהא אחת חרוכה ואחת קלרה • ועושה כל הפרשיות פתוחות מלבד האחרונה • והגון מניין השיטין על פי הקבלה בשל יד ז' שיטין בכל פרשה ופכהה וכל ראש ד' שיטין בכל פרש' ופרש' • ואם שינה לא פסל מדאמר פרק הקומץ רבה (דף ל"ג) מי שיש לו ב' תפילין של ראש ואין לו תפילין של יד דעולה עור על אחת מהן ועושה אותן של יד • ואלו הן הראשי * שיטין שנהגו לעשות בשל יד • וידבר את היום אחס יולאים לתת מג ההוא תורת • שנייה והיה רחם בשה לאמר כי הקשה בהמה לאות שלישי' שמע את והיה לנכך וכלכתך ידך ומזוזות • רביעית והיה ונכל נפשכם ואכלת יי' בכם אשר יי' בין עיניכם בתוך ובשעריך • ואלו ראשי ראשונה של ראש וידבר מזה הזאת זה • שנייה והיה וכל פטר חמור * ממלרים ומנית ענדים כל פטר רחם הוכרים • שלישי' שמע נפסך לנכך על • רביעית והיה עשן לא חתן * על בניכס • דאחיותא דתגי רחוב בתפילין עשרים וחמש • ואלו הן ח"ן ו"ס ש"י ל"מ ע"ת בפרשת קדש • נפ"ר הו"ם ח"ך דק"ח כ"ה ט"ט בפרשת והיה כי יביאך • ומחמה שנעה שעט"ו ג"ן בפרש' שמע והיה אם שמוע • וזהו פירושן • ח"ן דחמץ ד"ד תגי • ו"ס דהינסי ג"ג תגי * למ"ע דלמען ד"ד תגי ת' תורת ג' תגי • נ' דיביאך פ"ר דפטר ג"ג תגי • חך דיאחלך ד"ד תגי • ד' דיד ק' דהקשה הו"ם דהוכרים ג"ג תגי • ח' דלשלתו ד' תגי • כ"ה דידכה ג"ג תגי • ט"ט דלעטפת ה"ה תגי • ששעט"ו ג"ן ש"ע דשמע ע"ט דלעטפת ד"ד תגי • כ' דנכשך ז"ו דמזוזות ג' דלגנך ז'

פ"א כ"ד שיכתב עובש הוא שידרעט משום זה אלי ואנוה * עד שכתב מיושר וזריך שיקרא כל חובה וחיבה נפיה קודם שיכתבה • ומחמת שהסופרים רגילים באלו הפרשיות ושגורות נפיהם יכולין לכתובם על פיהם שלא מן הכתב מה שאין כן בספר תורה • ולריך שיניח חלק למעלה כדי גנה של למ"ד ולמטה כשיעור אורך הכ"ף והכ"ו • אבל בתחלתן וסופן אין לריך ריוח • ויעשה השיטות שוות שלא תהא אחת חרוכה ואחת קלרה • ועושה כל הפרשיות פתוחות מלבד האחרונה • והגון מניין השיטין על פי הקבלה בשל יד ז' שיטין בכל פרשה ופכהה וכל ראש ד' שיטין בכל פרש' ופרש' • ואם שינה לא פסל מדאמר פרק הקומץ רבה (דף ל"ג) מי שיש לו ב' תפילין של ראש ואין לו תפילין של יד דעולה עור על אחת מהן ועושה אותן של יד • ואלו הן הראשי * שיטין שנהגו לעשות בשל יד • וידבר את היום אחס יולאים לתת מג ההוא תורת • שנייה והיה רחם בשה לאמר כי הקשה בהמה לאות שלישי' שמע את והיה לנכך וכלכתך ידך ומזוזות • רביעית והיה ונכל נפשכם ואכלת יי' בכם אשר יי' בין עיניכם בתוך ובשעריך • ואלו ראשי ראשונה של ראש וידבר מזה הזאת זה • שנייה והיה וכל פטר חמור * ממלרים ומנית ענדים כל פטר רחם הוכרים • שלישי' שמע נפסך לנכך על • רביעית והיה עשן לא חתן * על בניכס • דאחיותא דתגי רחוב בתפילין עשרים וחמש • ואלו הן ח"ן ו"ס ש"י ל"מ ע"ת בפרשת קדש • נפ"ר הו"ם ח"ך דק"ח כ"ה ט"ט בפרשת והיה כי יביאך • ומחמה שנעה שעט"ו ג"ן בפרש' שמע והיה אם שמוע • וזהו פירושן • ח"ן דחמץ ד"ד תגי • ו"ס דהינסי ג"ג תגי * למ"ע דלמען ד"ד תגי ת' תורת ג' תגי • נ' דיביאך פ"ר דפטר ג"ג תגי • חך דיאחלך ד"ד תגי • ד' דיד ק' דהקשה הו"ם דהוכרים ג"ג תגי • ח' דלשלתו ד' תגי • כ"ה דידכה ג"ג תגי • ט"ט דלעטפת ה"ה תגי • ששעט"ו ג"ן ש"ע דשמע ע"ט דלעטפת ד"ד תגי • כ' דנכשך ז"ו דמזוזות ג' דלגנך ז'

פ"א כ"ד שיכתב עובש הוא שידרעט משום זה אלי ואנוה * עד שכתב מיושר וזריך שיקרא כל חובה וחיבה נפיה קודם שיכתבה • ומחמת שהסופרים רגילים באלו הפרשיות ושגורות נפיהם יכולין לכתובם על פיהם שלא מן הכתב מה שאין כן בספר תורה • ולריך שיניח חלק למעלה כדי גנה של למ"ד ולמטה כשיעור אורך הכ"ף והכ"ו • אבל בתחלתן וסופן אין לריך ריוח • ויעשה השיטות שוות שלא תהא אחת חרוכה ואחת קלרה • ועושה כל הפרשיות פתוחות מלבד האחרונה • והגון מניין השיטין על פי הקבלה בשל יד ז' שיטין בכל פרשה ופכהה וכל ראש ד' שיטין בכל פרש' ופרש' • ואם שינה לא פסל מדאמר פרק הקומץ רבה (דף ל"ג) מי שיש לו ב' תפילין של ראש ואין לו תפילין של יד דעולה עור על אחת מהן ועושה אותן של יד • ואלו הן הראשי * שיטין שנהגו לעשות בשל יד • וידבר את היום אחס יולאים לתת מג ההוא תורת • שנייה והיה רחם בשה לאמר כי הקשה בהמה לאות שלישי' שמע את והיה לנכך וכלכתך ידך ומזוזות • רביעית והיה ונכל נפשכם ואכלת יי' בכם אשר יי' בין עיניכם בתוך ובשעריך • ואלו ראשי ראשונה של ראש וידבר מזה הזאת זה • שנייה והיה וכל פטר חמור * ממלרים ומנית ענדים כל פטר רחם הוכרים • שלישי' שמע נפסך לנכך על • רביעית והיה עשן לא חתן * על בניכס • דאחיותא דתגי רחוב בתפילין עשרים וחמש • ואלו הן ח"ן ו"ס ש"י ל"מ ע"ת בפרשת קדש • נפ"ר הו"ם ח"ך דק"ח כ"ה ט"ט בפרשת והיה כי יביאך • ומחמה שנעה שעט"ו ג"ן בפרש' שמע והיה אם שמוע • וזהו פירושן • ח"ן דחמץ ד"ד תגי • ו"ס דהינסי ג"ג תגי * למ"ע דלמען ד"ד תגי ת' תורת ג' תגי • נ' דיביאך פ"ר דפטר ג"ג תגי • חך דיאחלך ד"ד תגי • ד' דיד ק' דהקשה הו"ם דהוכרים ג"ג תגי • ח' דלשלתו ד' תגי • כ"ה דידכה ג"ג תגי • ט"ט דלעטפת ה"ה תגי • ששעט"ו ג"ן ש"ע דשמע ע"ט דלעטפת ד"ד תגי • כ' דנכשך ז"ו דמזוזות ג' דלגנך ז'

רבינו אשר הלכת ציצית הלכות קטנות

מ"א כתיבין
או רחוקו לכו
אחריו ונתן
איכה עמי
לונג לרש
סיחוקי איתו
ות של קיים

ויש הרבה בני אדם שלא היה להן ציצית * כתיבין לא רמזין לכו
במותן מה של קיים כתיבין * ואם היו משימין לאותן שהיו להן כתיבין
כנראה שאותן שלא היו להן כתיבין מתביישין * ואין לומר יתביישו וכן ראוי
להם על שלא הטילו ציצית כתיבין * לפי שהתורה לא הזקיקה לעשות
ציצית אלא למי שיש לו עליות בת ד' כנסות * ועוד סמכו אהא דאיכה
במסכת שמחות (פ"ג) שציוה אהא שאלו בן צטית הטילו תכלת
מאפלטוני * ואע"ג דאמר הטילו ולא קאמר התירו * מ"מ משמע בהסירו
מזקאמר מאפלטוני ולא קאמר באפלטוני * ואין להביא ראיה למנהגינו
מהא דאמר בפ"מי שמתו (דף י"ג) גבי תכלתיה דר' יונתן דשדי אקבדא
ואמר ליה ר' חייא דלייה כי היכי דלא לימרו מחר נאין אלטי ועכשו
מלעיגין עלינו אלמא דלדברו לא הוה ציצית * דאיכה לומר דלעולם
הוה לכו ציצית ואפ"ה איכה לעב כיון שאינו בר קיום מלכות * וי"מ ההיא
שעתא בסמולטין איתו לקבר רמזין ליה משום דאיכה לעב לרש הרף
עושיהו שהמכתפין איתו ויש להן ציצית והוא אין לו * ובשמיטין איתו
צקרי או מסידין [איתו] * רב נחמן אשכחיה לרב אהא בר אבהו דרמי
תושי ומצד אק"ו לעשות ציצית * אמר מאי ציצית דשמענא הכא * הכי
אמר רב ציצית אינה לריכה ברכה * ושקילנא ואסיקנא דנהא פליגי
דמ"ד ציצית אינה לריכה ברכה קסבר חובת גברא והיית לה מלות
שעשייתה אינה גמר מלאכתה וכל מלוא שעשייתה אינה גמר מלאכתה
א"ל לרבך * שהרי הפליגן שעשייתן אינה גמר מלאכתה א"ל לרבך לעשות
תבלין * ומאן דאמר מלות ציצית לריכה ברכה קסבר ציצית חובת עלית
הוא דהוי לה מלוא שעשייתה גמר מלאכתה וכל מלוא שעשייתה גמר
מלאכתה רבך לרבך * כמו המילה שעשייתה גמר מלאכתה * והלכתה
כרב דאמר חובת גברא היא * דהא אן לא מברכין לעשות ציצית
הילכך הא דאמר שמואל כלי קופטא הייבין בציצית לימא * והכי כבש
ב"ג * ואיכא מ"ד הלכה כשמואל דאמר חובת עלית הוא * ואנו
כתבין מנאי דסבירא לן * **אמר** (דף מ) רבא האי מילתא אמרית אהא
ואתמר בנענעיה משמיה דר' זורא כותבי * הוא של נגד וכפיה של עור
חייבתו היא של עור וכפיה של נגד פטורה * מ"ט * עיקר נגד בעינן *
אמר רב יהודה עלית שאולה כל שלשים יום פטורה מן הציצית * מוכאן
ואיך יתביש * וכן חובת מדרבנן דמדאורייתא פטורה לשלש * כדדרשינן
בפר' ראשית הבן (דף קלו) בסוף ולא כמות אהרין ומדרבנן הוא דהיינו
נושם דלכתה כשלו לפי שאין דרך להשאל יותר משלשים יום * והיינו
דוקא בשאל עלית שאינה מצייתת * אכל השאל עלית מצייתת ינרך
יא לאלתר * **אמר** רבא אמר רב יהודה (אמר רב) עלית שנקרעה חן
לשלש יתפר * חן שלש לא יתפר * פירש"י ז"ל דחיישינן דילמא פייש פירי
מחוט הפתירה ויפתיה ויפוק עליו ז' מושיין לשם ציצית ואיכה תעשה ולא
מן העשוי * אכל חן לשלש לאו מקום ציצית הוא * ולפי זה יראה דעלית
של אמר שנקרעה חן שלש מותר לתפור האידנא דאין דרך לתפור בחוטיין
של אמר אלא בחוטיין * ואינה ראויה לציצית * ורב עמרם פ"י
חן לשלש יתפור כיון דלית ביה שלש על שלש אית ביה מורת נגד * חן
ג' לית ביה תורת נגד וכמוהו דליתיה דני * ואע"ג דהפריה כנאן דפטיק
חשיב ולא רמזין ביה ציצית * ואי עביד ביה ציצית לא פטר ליה לעלית *
חכ"ה עלית שנקרעה חן לשלש יתפור * חן שלש רמזין אמר לא יתפור
וחכ"ה יתפור * ושון שלא יפא חשילו אמה על אמה ממקום אחר ונה
תכלת וחולה נה * משום דעל כפני נגדיהם בעינן וכך זה לא היה נגד
זה נשעת עשייה * ושון שמיא תכלת ממקום אחר וחולה נה * פי'
יב שנתיר ציצית מעלית אחר וחולה נה * ואין * ביה תעשה ולא מן העשוי
שהרי לרבך ולתקן הציצית ככתבילה * ובלבד שלא תהא מופסקת שהיא
כל חוטיה שלמים * איתמר רב אמר אין מתירין מנגד לבגד * ושמואל אהו
מתירין מנגד לבגד רב אמר אין מדליקין מנך לבגד ושמואל אמ' מדליקין מנך
לבגד * רב אמר אין הלכה כר"ש בגרייה * ושמואל אמ' הלכה כר"ש בגרייה *
אמר אביי כל מילי דמר עביד כרב בר מהני תלת דעביד כשמואל * מתירין
מנגד לבגד מדליקין מנך לבגד והלכה כר"ש בגרייה * דהיינו גורר אדם
בב' משה כסא וכסבל ובלבד שלא יתכוון לעשות הרין * **ת"ר** (דף מא) כמה
חוטין נתון ב"ש אומריין ארבעה * אומרים שלש * וכמה תהא משולם
ב"ש אומרים ארבע * **ת"ה** אומרים שלש * ושלש שאמדו ב"ה אחת
מארבע בתיב של כל אדם * אמר רב פפא טפח דאורייתא אית בקרעה
חמש בלביעיה וארבע בגדול * אמר רב הונא ארבע בחוך ארבע ומשולם
ארבע * ורב יהודה אמר שלש בחוך שלש ומשולם ארבע * פי' ארבע
רב פפא הילכתא ארבע בחוך שלש ומשולם ארבע * פי' ארבע
חוטין יבטין בחוך שלש ארבעות ככף העלית ומשולם הציצית
ארבע ארבעות * **משמע** שכל הציצית גדיל ועקף אינו אלא ארבע
ארבעות * ור"ש פי' משולם מלוא העקף לבגד מן הגדיל ד' ארבעות
או הויה ציצית שש ארבעות * ור"ת ז"ל פי' דמשולם הגדיל קאי מלשון
(סוה דף יו) המשלשל בדפנות שהוא לשון גדיל וחומר * וכן מוכח
בספרי דתני ליה אגלינו ולא נפרשת ועשו להם ציצית * דמתיב נכרשת
כי תלא גדילים תעשה לך למה נאמר * לפי שאמר ועשו להם ציצית
שומע אפי' יעשה חוט אחד [בפני עצמו] * תלמוד לומר גדילים * ובתה
גדילי יעשה * אין גדיל כחות מ' חוטין כדברי ב"ה ב"ש אומרי ארבע חוטין
של תכלת וארבע חוטין לכן של ארבע ארבעות * והלכך כדברי ב"ש *
אלמא דגדילי ארבע חוטין ועשו עליה עקף ח' ארבעות * למימרא דאיכה
שצירא והא תניא ציצית אין ציצית אלא יולא ואין ציצית אלא כל שהוא *
וכבר עליו וקני ב"ה לעליות וכתבן בן בתירא ואמר ציצית אין
לו שיער * וקני ב"ה לולב אין לו שיעור * מאי לוא אין לו שיעור כלל *
לא אין לו שיעור למעלה אכל יש לו שיעור למטה * והכי נמי מתפרש

מדקתני לולב אין לו שיעור מאי אין לו שיעור * הילמא אין לו שיעור
כלל והא תנן כל לולב שיש בו שלש טפחים לענעו צו כשר * אלא אין
לו שיעור למעלה אכל יש לו שיעור למטה הכי נמי אין לו שיעור למעלה
אכל יש לו שיעור למטה * רב אחא בר יעקב עביד ארבע ועיקף לכו
ועייל לכו בגלימא ואביק לכו מייק * קסבר בעינן חמיה בגלי' א' כי
דאינו דלהוי גדיל גדיילים במקום כתיב * מר בריה דרבינא עביד כדיון
פיר"ש מביט ארבע חוטין ובפלו לשמיה * גרסי' בפ"ק דסוכה (דף
יא) תלאן ואח"כ פסק רחשי חוטין שלהן כפולין * אמר (מנ"ה דף נט)
רבה ב"ה אמר רביאחשיא דמן אושא אמר שמואל חוט של כ"ך עולה
מן המניין * כ"ר למניין ה' חוטין ועשה אהד מן החוטין ארבע וכיך ב' ו'
פניו כשנעב * **ת"ר** (פ"ד ע"ג) ציצית אין ציצית אלא עקף * וכן הוא אומ'
ויקתי בציצית ראשי * ואמר אביי ורביך לפרודי כציציתא דארמאי *
ככלורית של גוים * דנזקה למעלה ופרודה למטה כך יפריד חוטי בעקף *
זה מזה * אמר רב הונא אמר רב מניין לציצית נגוי שהוא פסול *
שנאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית נני ישראל
ולא הגוי * משמע דוקא גוים דכתב בני ישראל אכל אשה כשרה לעשות
ציצית * ולא אמרינן כל שאינו בלבושה אינו בעשייה * דגבי תבלין
דוקא הוא דדרשינן הכי משום דכתיב וקשרתם וכתפתם ודרשינן כל
שיטתו נקשרה וכו' * **אמר** (פ"מ דף מ) רב יהודה אמר ר' י'
רב עשה מן הקוצים מן הנימין ומן הגרדין פסולה * מן הסיסין
כשירה * קוצים היינו חוטין התלויים ביריעה ובלטין [במנין] קולין
ודרך לקולן * נימין חוטין שמוציאין מן הבגד לתפור * גרדין
חוטין היולאין בשפת הבגד פסולה * משום דבעינן תלייה לשמה *
מן הסיסין נקעוהו של מטהו שלא נטוו לשם ציצית * כי אמריתא קמיה
דשמואל אמר לי אף מן הסיסין נאי פסולה בעינן טויה לשמה * והלכתא
כשמואל * **ת"ר** (פ"ד ע"ג) הטיל על הקרן או על הגדיל כשירה * ר' אליעז'
בן יעקב פסול כשתיב * על הקרן שלא החזיק מן הקרן כלום * על הגדיל
פרש"י * העבד להחזיק שחורגין תכלה נגד * שלא יהא נח ליקרע * כמאן
אולא הא דאין רב גדיל אמר רב לריכה ציצית שתהא נופת על הקרן שנה'
על כפני נגדיהם * כמאן כ"ר אליעזר בן יעקב * א"ר יעקב אמר
דני יוחנן ורביך שדחיק מולא קשר גדול * ואיכא דרבי נבד דאמר לעיל
בחוך ג' * דאי מדר' יעקב ה"א כמה דמרחיק טבי מעלי * קא
משמע לן דרב פפא * ואי דרב פפא ה"א כמה דמרחיק טבי מעלי
לריכה * רבינא ורב סמא הוו יתני קמי' דרב אשי * איסתר קרנא
דגלמיים דרבינא ורב מנולא קשר גדול * אמר ליה רב חמא לא סבר
לה מר לרא' דר' יעקב אמר ר' יוחנן * א"ל נשעת עשייה * **איתמר** **טו**
(פ"ד ע"ג) אמר רב הלכת שכן רונה כשירה * חשילו לא כדך ביה
אלא חוליא אחת כשירה * ונני תכלת שלש גדיל * ונ' שלשי' עקף * וכמה
שיעור חוליא * הני ר' אומר כדי שיכרסו יתעשה ושלשי' תהא פתוחה לא יתחית
מן א' והמ"ה א"ל יוסף עלי' ג' א"ל יפחות מ' כנגד ז' רקיעים וחל יוסף עלי' ג'
מ' כנגד ז' רקיעים ושש חוירי' שנייהם * מנא מחמיל בלבן ומכיים בלבן
מחמיל בלבן הכנף מין כנף * וי"מ יסיים בלבן ונעלין נקדושה ואין נוורדין *
נראה דדוקא בשיב תכלת או יוש לקדקד בנמין חוליות * שהתכלת ניכר
בחוליות ודומה לרקיע והלבן דומה לאויר שנין רקיע * לרקיע אכל האידנא
שאין לו תכלת אין לקדקד בנמין החוליות * ומכאן עמא אין לרין
לקדקד על כל חוליא וחוליא * כי הקשר הוא להכיר מניין החוליות *
ולחמש קשרים לא מצינו סוף דנימין כתיבין הוא עושין שנעת קשרים *
לכא הפחות * כדאמר הפותח לא יפחות מו' ועל כל חוליא קשר * ואם
נפרש שנין * לקשר דקאמר (דף נ"ה) היינו א' של לבן וא' של תכלת או
נמא סוף לה קשרי' דתחילה קושר סמוך לכנף וכורך חוליא לכן לחוליא
תכלת וקשר הרי ב' ועוד לבן ותכלת וקשר הרי ג' ועוד לבן ותכלת
וקשר הרי ד' ומכיים בלבן וקשר הרי ה' * ורש"י פירש דהא דאמר
(דף נ"ה) מלות ציצית שקולה כנגד כל המלות היינו עמא דלית בנמטרי'
שש מלות וח' חוט' ומתעשה כשרים הרי מרי' ג' * ואע"ג דלית כתיב חסר
יור' אלא התי"ו * נתנהומא קאמר דנתן כתב לציצית הלמד משלמת
ההפסון שלשה היו דין והיה ר"ת ז"ל נוגד לעשות ב' קשרים אלא הכנף
ומעט ריכה ציניה ונ' * בסוף קשרים כתיב חוטין מעלין נקדושה ולא מורדין *
ובל קשר היה קושר ב' קשרים כי האחד לא יפחות מ' חוטין ולא חסדי קשר *
ומן החוט של הכרך היה עושה כל הקשרים * והאידנא נהוג לעשות ד'
חורים שנין ה' קשרים שנין כל אחד רוחב (ד') גדול עם הקשר והוא
נוי הציצית ומתקיים הגדיל יפה * וחולקין ח' חוטין ד' לבאן וד' לבאן
ועושין הקשר * רב רונה בר בר חנה הו' יתני חליף גברא דייבסי גלימא
דבולא תכלת ורמי ליה תכלתא וגדילא מייגדלא * אמר' נני גלימא ולא יאי
תכלתא * ורבה אמר יאי גלימא יאי תכלתא * כמאי פליגי
רבה ב"ה תנה סבר כתוב גדיל וכתוב פתיל או גדיל או פתיל * רב
אמר לפיכך פתיל בעינן והוא למנינא הוא דתכלת * גדיל שנים גדילים
ארבע עשה גדיל * ובתלהו מחוובי פי' הנה כתיב עקף למטה * גירסתא
אחרת גרים רש"י ובתלהו מחוובי הוהו סבורן ב' יהא מן המניין *
א"ל (ד' מ"ג) אביי לרב שמואל בר יהודה הוי תכלתא היכי נבעיתו ו'
ליה * אמר ליה מיייתין דם הלון ופמנין ויייתין בירה * וסקלן מינה
פורתא כנעמא ועמענין לה כדאדרת וקלינן להא אורחא וסדינן ההוא
ביעמא * ש"מ תלת * ש"מ עשייה פסולה וש"מ עממא פסול וש"מ נבעינן
נבעיה לשמה * היינו עשייתא פסולה היינו נבעיה לשמה *
אמר רב חשי מה עממא קאמר מ' * עשייה פסול * משום דנבעין
נבעיה לשמה * ר' תכלת אין לה נדיקה ואין נקתת תנה מן המומח' ספרי'
ומזוהת יש להן נדיקה וייתקין מיד כל אדם * והייתין יש להן נדיקה * אין
יקחין

פ"א סמולטין
לחטה

פ"א חוט הטב
והחמ

פ"א לקטורט
כל חוליא
דקאמר

רבינו אשר הלכת חלה הלכות קטנות

הגזר וז' דלא פטורה שצנעה חונתה היתה פטורה: החם מחוסר מעשה
הכא [*מחשבה] צנעה חלה: מילתא מעשה שצנע מוליא מילי מילי
מחשבה: וכן הקבוצות צנעו לחייבות מעשה נירושלמי שלא תימא
הואיל ועמידה להחזירה לפולתה פהא פטורה מן החלה: מ"ט כיון שאפיה
צנעו או צנעו ונעשה לחם קודם שחזיר' לפולתה לא מפטרה מחשבה
דמעיקר: מ"ט לחם כתיב והא חימענד לחם: הא חשב צנעה גבול
לדבר שאינו עושה חונה לחם: צנעו פטור ומו לא מילי: ורבינו מאיר
הנהיג צנעה כשהיו לטין עשה כדי לנעלה נמים או לטננה בשמן היה
מצוה לצפות ממנה משעו"כך נחמינה כל העיסה קודם שיקחו ממנו
מעט: דחייבין שמה חלקן כדפירשנו לעיל: גס לא היה חובל בלא המוליא
אחר שצנעלה או נטננה: גס לא היה מנרץ עליה המוליא: אלא על
לחם אחר הי' מנרץ המוליא וחל"כ היה חובלה: **מתני'** המעיסה
ג
גית שמאי פטרין ונית הלל מחייבין: החליטה ב"ט מחייבין ובה פטרין:
גמ' נפרק כל עשה (דף א) חניא הנועסה קמת על גני מוגלשים:
החלטה מוגלשים על גני קמת: פירוש מוגלשין מים דוסחין: וקאמר
החם מהי שנה המעשה ומאי שנה החלטה: אמר רב יהודה אמר
שמחל וחיממה ר"ל במחלוקת צו כך מחלוקת צו: ומנדה מי
שצנעו לא שנה זו: כלומר מאן דמחייב מחייב נדרווייהו ומאן
דפטור פטור נדרווייהו: והלכת' דתרווייהו חייבי' דאע"ג דחלטה
מעיקרה כיון דהדר אפייה צנעו לחם קרינא ביה: והכי אמרין צנעו
(דף מ) האי חילט דקאמרי מזה הוא למאי הילכתא: אמר רבינא
לומר שאדם יואל צנעו נפסק: ואע"ג דחלטה מעיקרה כיון
דהדר אפייה צנעו לחם או צנעו לחם מיקריא וחדם יואל צנעו חונת
חייב בחלה: גרסינן נפרק כולד מנרצין (דף לו) כי אחר רבינא אמר
רבי יוחנן ערוקין חייבין בחלה ול"ג פטור: והכי איתא נירושלמי
(הלא ס"א) רבי יוחנן אומר ערוקין חייבין בחלה והומר עליו המוליא
ואדם יואל צנעו נפסק: ואע"ג שנליתו רכה וגולל עלמא
מ"ט היו כמו תחילתו סובגנין וסופו עיסה שחייב בחלה: מאי
ערוקין: אמר חבני כונא דארעא: ואמר חבני עריחא פטור מן החלה:
ולא דמי לטרוקין דאע"ג שנליתו רכה אופין חונה נגומה שניכרה
כמו שפיר"ט: החם ונעשי' לחם: חלל מרחח גביל שופכין אותו על
הכירה והוא מחפשת ואין חורת לחם עליו: מאי עריחא: איכא
דאמר מרחח גביל פיר"ט נוחין קמת ומים בכלי ונוחשין נכף ושופכין
צכירה שהיא נסוקת ורותוחה: ואיכא דאמרי נהמא דהנדקת נכף
שאוטין כשדו מוסחין אותו ממיד בשמן או במי צלים ושומן: ואיכא
דאמר לחם העשוי לכותם פני ר' חייא לחם העשוי לכותם פטור מן
החלה: ואם עשאן כענין חייבי' נחמסם עשה שאור לחלק חייב בחלה:
ונשים שנתנו לנחמס לעשות להן שאור חם אין נשל אחת מהן כשיעור
פטור מן החלה: גרסינן נירושלמי אמר רבי יוחנן העושה עיסה
על מנת לחלקה נכף פטורה מן החלה: אמר ליה והא פנינא נחמס
שעשה שאור לחלק חייב בחלה: ח"ל לא חייבנו נחמס: נחמס לאו
צדעו הדבר חלוי שמה ימלא לקוחות ונענלו מיד כלומר חם ימלא
שיקנה הכל כאחד לא יחלוק: **מתני'**: עיסה הכלנית צנעו שרועים
אוכלין ממנה חייב בחלה: ואם אין הרועים אוכלין ממנה אין חייב בחלה:
גמ': בספרי חייב בחלה דרש לה מדכתיב עריסותיכם שלכם חייב וכל חיה
פטור: **מתני'**: (הלא ס"ב) עיסה שנילושה במי פירות חייב בחלה:
גמ': ידוס' ח"ר יוסי רביני חנינא דר' אליעזר רבי יהודה איש דרותא
היא דמנין תמן (פאה יוס' ג') עיסה שהוכשרה נמשקה ונילושה במי
פירות ונגע בה טבול יוס' רבי אליעזר נר' יהודה איש דרותא אומר
שאם רבי יהושע פסול את כולו: רבי עקיבא אומר ששמו לא פסול
אלא במקום מגעו: רבי חייא צנעו ר' יוחנן אומר ד"ה היא: אע"ג
דאמר ר' עקיבא תמן אין מי פירות מחזירין לעומתה מודה הוא הכא
שמי פירות מחזירין לחלק: רבי חייא נר' חנה צנעו ר"ל אומר אין לך
תחנן (מטובה) אלא שצנעו משקין נכדו: ר' יוסי נשימה את חמרת
לחלה או לטומאה: אי חישא לחלה כל שכן לטומאה: אי חישא לטומאה
הא לחלה לא: ר' יונה פשיטא לי' לחלה כ"ש לטומאה: ר' יונה כדעתייה'
דר' יונה תני ר"ל דחייב ר' שמעון בן יוחאי ר"ע אומר נאמר כאן חלה
ונאמר להלן חלות לחם שמתן חלה האסורה להלן עשויה בשמן אף חלה
שלאמריכאן עשויה בשמן ושמן אחד משצנעה המשקין היא: ונראה אע"ג
דשם לן ר' הכא דעיסה שנילושה במי פירות חייבה בחלה כיון דאסורה
פני דמי פירות אין מחזירין לחלה ומוקמי' הך סתמ' כר' אליעזר רבי
יהודה איש דרותא ופליג עליה ר' עקיבא וקיימא לן כר' עקיבא מחזירו
אם כן אין הלכה כסתם משנה זו: אע"ג דר' יוחנן סנדר דר' עקיבא מודה
דמי פירות מחזירין לחלה: הא פליגי עליה דר' יוסי ב"ר חנינא ור"ל
ור' יונה ונרייחא דר' שמעון בן יוחאי מסייעתן: וגם ר"ת פסק דהלכה
כר"ל לנני ר' יוחנן והניח ראי' ממגילה (דף ט) מהא דמני רנן לני
כשחא לא מתנין: ונסדר תנאים ואמוראים כמד דהלכה כר"ל בכל
מקום לכן יש לומר שאלו עיסה במי צלים לצד בלא הערות מים כדי
לאתח מן הספק על חייב חלה: האשה יושנת וקובה לחלה ערומה מפני
שה' יכולה לכסות עצמה: אלא לא האיש מפני שלריך לצד נרצת
הפרשה חלה: ונפרק מי שמתו (דף יא) שוקי כשפניו עומת נקרקע וכל
ערות מכוסה: חלל נאים נולטן הנאים והגוי: נירושלמי דא דאמרת
עבנות אין נים משום ערוה: הא אימא לנרצה חלל להניח חילולו כל
שין אסור: כהדא דמני המסכתל נעקבה של אשה כחילו מסכתל צנעה

הרחס: והמסתכל צנית הרחם כאילו צנע עליה: **מתני'**:
העורשה עיסתו קנייה ונגעו זה בזה פטורים עד שיכוונו רבי אליעזר
אומר אף הדודה ונתן לפל הסל מלרפן לחלה: גמ': פירש קנייה קב קב
צנעו עלמו: ומתיק נפרק חלו עונדיו (דף יא) דרבי אליעזר לא צנעו נשיכה
אלא נגיעה בכלי נדוש: מסכת נידה פסק הלכה כר' אליעזר: והא
דמלרבי רנן נשיכה ורבי אליעזר נגיעה: ה"מ לזרף יחד שתי עיסות
שאינן בכל אחת כשיעור: אלא למרום מן המוקף אפילו נגיעה לא
נעיקן רק שיהא פמוכות וזו נפתינו: כדאמר גבי קנקים (משנה ג' א')
של יין הסמוכין זה לזה דאמר עד שלא גפן תורם זו על זו: *והא דאמר
עלה נירושלמי חמשה שקין נגורן תורם ומעשר טו על זו והא דמתן
צמתי' ר' אליעזר אומר נעל מן הסבור על השנוא כילד נעיסה עמחה
ועיסה ערוה נועל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלטה ונתן פחות
מכנייה נחמס כדי להנעל מן המוקף אלמא נעיקן נגיעה לענין מוקף:
ערוה ועמחה שאני כדאיתא נירושלמי דהאי פירקין דנר שהוא מקפיד
על תערובתו אין הכלי מרץ: עיסה ערוה ועיסה עמחה עשה אומה נדנד
המקפיד על תערובתו נעיסה חלה: אלא נעיסה שני' אין לשני מגע
אלא בעגל: והא דקאמר אין הכלים מרץ לאו דוקא דלא צנעו כלל אלא
לחמנועין דחיללו כלל אין מועיל נדנד המקפיד על תערובתו: העפדיש
לחלמו קמת אין חלה ונזל ניד כהן העיסה עצמה חייבת בחלה: והקמת
חם כינו שיעור חייבת בחלה וחפור' לורים דנדי רבי יהושע: אמרו לו
מעשה וקפשה אן אחד זר' אמר להן אף הוא קלקל לעצמו ותיקן
לאחרים: פירוש אין חלה דעריסותיכם כתיב: והא דאסור לורים
משום מריות העין כיון שדאו חונה נא לידכפן ואמו למימר ראינו זר חולל
חלות: וקפשה פיקוש מטפה וכלו: קלקל לעצמו מפרש נירושלמי דאכלה
ואיעכש: ותקן לאחרים דאינון אוכלין ותולין ביה: אית חיי תיקן לעצמו מ"מ
אוכלה וקלקל לאחרים דאינון סנדי דהיא מותרת והיא אסורה: **מתני'**:
חמש שטרבישים קמת חייבין בחלה הן ושערוין וקוין ומורטן חמשת רבישים
חייבים: יעל מורטן מחוכן וחור לחוכו הדי אלו פטורין: גמ': חמשת
רבישים קמת דלפינן מעיסת מדנד דכתיב והעומר עשירית האיפה הוא
והאיפה שלם שאין והסאה ששה קנין והקנ ארבע לוגין: הרי שנשים ושנים
לוגין חליפה: עשירית של שנשים הוא שצנע לוגין: ועשירית שני לוגין
הוא צינה וחומס צינה: כי לוג הוא ששה צנים: נמלא חמש רבישים הם מ"ג
צנים וחומס צינה: והרואל לשער המדה ממלא כלי מלא מים ונתן לחוכן
מ"ג צנים צינונים והמים היוצאים הוא המדה והוא דמלטרף המורסן מפרש
צנעו כלל גדול (ל"ט) שכן עני אוכל פחו נעיסה נלושה: ומה שפטר כאמר
לחוכו מפרש נירושלמי אמר רבי יוחנן דרך עיסה שנו כאן וכיון שיעל
מורטן מחוכן וחור לחוכן אין זה דרך עיסה: **מתני'**: שיעור חלה
א' מכ"ד: העושה עיסה לעצמו והעושה למשה ננו א' מכ"ד: נחמס
שהוא עושה למכור נשוקין האשה שהיא עושה למכור נשוקין א' עמ"ח:
גמ': ירושל' תניא אמר ר' יהודה מפני מה אמר ג"ה א' מכ"ד: מפני
שעינו יפה נעיסתו: ואכ"א לא מפני השם הוא זה אלא צנע עיסתו
מעושה ואינו צנע כדי מנהג לכהן: נחמס עיסתו ערובה וישנה כדי
מנהג לכהן: **מתני'**: (הלא ס"ג) *אוכלים ערואי מן העיסה עד
שמתגלגל נחמס ומעמסם נשעורין: האוכל ממנה חייב מיתה: כיון
שהיא נוחתת את המים מגננת חלטה ונלנד סהיו שם חמשת רבישים
קמת: גמ': לפי שאין עיסת השעורים נדנקת יפה לתיקן נקדחת לישהה
עומטום: והא דקמני שמגננת חלטה מיד כשהיא נוחתת את המים: לא
שהיא עיקר המנוה דטוב יותר שמתמן עד אחר גמר הלישה ומעשה
כולה גודש אחר: אלא תקנת חכמים היא נעיסה טהור' למחר
להפריש חלטה נערהה שמה חמטא העיסה: והא דקמני נירושלמי כיון
שהי' נוחתת את המים זו היא ראשית עריסותיכם: ה"ק נחמית המים
קרינא ביה שפיר ראשית עריסותיכם ולא שחלה עיקר המנוה ככ"הג:
ונלנד סתהא שם חמשת רבישים קמת שנתערבו נמים דנפחות וכן לא
הגיעו עדיין לכלל חייב: וברוב ספרים כחוב ונלנד סתהא שם חמשת
רבישים קמת: פי' שלא נתערבו נמים דאם נשאר חמשת רבישים לא
נפטרו בחלה שהפרישו קודם שנתגלגלה: והכי איתא נירושלמי למה לי
ונלנד סתהא שם חמשת רבישים קמת: אמר רב מתנא מתחילין עד
שלא למדו הכהנות: ומה למדו את הכהנות: הרי זו חלה על העיסה
הזאת ועל השאור המתערב בה על הקמת שנתערב בה ועל הקרן שיתן
תחמיה לכשתעשה גוש אחד וקודש א שנידי לשם חלה: אלמא אחר שלמדו
להתנות אין חמשה אש נשתייר שם חמשה רבישים קמת: אלא קודם לכן לא
ולריך ללמוד חנאיזה לנשים שלנו המפרישות חלה מיד אחר הגלגול קודם
עריכת הלחם: דנעיסה גדולה פעמים שעורכי' קמת הדנה נכל ככר וככר
ואש"פ שאין ככר אחד חמשה רבישים מ"מ החנוך מלרפן: והיה ולינו
למישר דקמת החנוך נכל ככר וככר נעל צרוב הככר ושנו אין החנוך
מלרפן: אלא נחוספת' משמע דמורץ דחניא כהן ששייר קמת לעיסתו וכן
האשה ששיירה קמת לעיסתה והקרן והשאור מלטרפן לחמשה רבישי' לחמסור
את העיסה: וע"כ שיירי קמת שערך נו הככרות דקמת ללו נר חייב
חלה הוא: אלמא אש"פ שנתגלגל חור נשטרף לחמשה רבישים לחמסור:
ואע"ג דחלה זו לא הויא מוקף לקמת המחפדת נעיסה א"כ מ"מ כיון
דהוי מוקף עיקר העיסה סגי נכחי: ולריך שלא תשרף חלה עד אחר
גמר גינולו והערבנה: **מתני'**: *כוראי' שמתן לישראל לעשות לו עיסה
פטורה מן החלה: תננה לו נמחה עד שלא גבגלה חית: משגלגלה
פטורה: גמ': פירוש פטורה מן החלה דכין שעיסה של כושי

כ"א נחמס
גמ' וכל
אש"פ לחם
צנעו

שילכות מדוניה. אלא לרדך ניתני או זה חיה יורד ולוקח או זה חיה יורד ולוקח. הא חמר ליה שמואל לרבי ענן חמי או זה חיה ורד ולוקח או זה חיה יורד ולוקח. אמר רב אשי חמר ר' יוחנן ערלה בחוזה לארץ הלמ"ת. אמר ליה רבי זירא לרב אשי והא חמן ספק ערלה נאי' חתו בשיריח מות' נחול' לארץ יורד ולוקח' אשתומ' כשעה חדא חמ'ל' איתומ' כ' נאמר ודאה חסור ספקה מותר' ונראה דהלכה כר' דקי"ל הל' כר' לגבי שמואל. ועוד מתני' מסייע ליה לרבי יוחנן: *מתני' (פלה פ"א) הנוטע פסיג ולקורות פטור מן הערלה: ר' יוסי אומר אפילו חמר הפנימי למאכל והחילון לפסיג הפנימי חייב והחילון פטור: גמ': פי' לפיג מלאן סוגה בשושים (שד ז) שנטע חילנות להיותן גדר לכרם סביב. ולקורו' מגדל הנטיעות לעשות ממ' לקורו' ואין עיקר נטיעתו בשביל חכיל' פירותיהן פטור מן הערלה: ובידלמ' דרש ונטעתם כל עץ מאכל את שהוא למאכל חיי' לפיג ולקורות ולעצים פטור. עוד מפרש בירושל' שר' יר' שיהא ניכר בהם שהם נטועים לכך. לעצים שנטעו רלופות שלא הרחיקו זה מזה כדרך ששואין לעץ מאכל. לקורות נמשפה הענפים כדי שיענבו ויהיו גסים לפיג ולקורות חייב מוכח עליו ואם חיסב עליה נכר' ראשונה או נכ' למאכל חייב בערלה וברנעי'. ומונה משעת נטיעה. אכל אם חסב נסיף שלישיית הין בו דין רנעי' שאין רנעי' בלא ערלה. ואם נטעו למאכל וחכ' חסב עליו לפיג חייב. אכל אם נטעו למזיה ללולג' ולחרוג חייב. הפנימי למאכל שחשב שהענפים הפנימיים שלגד השדה יהיו למאכל חף בזה שהכל חילן אחד הוא אפ"ה החילון פטור. ומפרש בירושל' וכן נמי אם התחזון ל: אכל והעליון לפיג או להיפך: ג מתני' *הנוטע לרנים חייב. ור' פתח: הנוטע בר' והנכרי שנטע והגולן שנטע והנוטע נפשינה והעויה מאליו חייב בערלה: גמ': והנוטע ברני' שנטע נרשמו לנורך רנים: נפרק כל שעה (ד פ) מפרש טעמא דרבנן דסרי' לכס להניח את הנוטע לרנים. ור' פתח ונטעתם משמע נמי לרנים ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט. ורבנן סברי ונטעתם כל א' לענמו משמע. ונרשמו מוקי פלוגתייהו ננוטע ברני' והוא של הרנה בני אדם כגון בירושלים. והנוטע בר' לנורך ענמו. והנכרי שנטע דרשינן בירושלמי כי תבא ונטעתם פרש לנטעו גוי עד שלא בלא ארץ. יכול שאני מוטיא שנטעו הנכרי משאלו לארץ. ח"ל כל עץ מבאן חמר נטעו הנכרי אע"פ שלא כבשו ישראל חייב. והנוטע נפשינה אע"פ שאינה נקובה אם היא של חרם ומפרש בירושלמי שאין כלי חרם עומד בפני השרשין והן מופעפעיין דרך החרם ויונקי מן הקרקע. אכל של עץ נעי נקינה. והעולה מאליו מפרש בירושלמי דוקא נמוקס ייסוב אכל נמוקס חורשין לא אם אין עשויין כדי עשילו להטיל בהן להכניס לוישוב. בירושלמי ר' בש ר' ינאי חילן שנטעו בחיך הנית חייב בערלה ופטור מן המעשר דכתיב (וי' יד) עשר חשבו וגו'. מתני' *אילן שנעקר והסל עמו טעמו נכר והסל עמו אם יכול לחיות פטור. ואם לאו חייב. נעקרה סלע מלדו וזנחה המתרישה או שזנעו ועשאו עפר אם יכול לחיות פטור. ואם לאו חייב: גמ': פי' חילן זקן שעקרו הרוח או טעמי נכר והולוכה למקום אחר מן העפר שסביב השרשים עמו והוסיף עליו עפר שם וכשם בלחך אומדין אותו עובדי ארמה אם היא יכול לחיות מן העפר שגא עמו בלא חוספתא עפר אחר הרי הוא כנוטע במקומו ופטור מן הערלה. ולא מיבעיא זה שנעקר ממקומו ונתקיים במקום אחר דה"ל כנוטיעה חדשה. אלא אפילו נשקומו ונתגלו ארשיו נעניין שאין יכול להקיים המתרישה או שזנעו ועשאו עפר חייב בערלה: מתני' *אילן שנעקר ושאר נו שורש פטור. וכמה יהא בשורש: רש"ג אומר משום רבי אליעזר בן יהודה איש ברמותה כוחט של מחוח: גמ': פירש אם נעקר לגמרי מן הארץ ונשתייר מעט מן השורש בלחך נעווי מהם שמתחיים בו הבגד לאחר אריגה להכשירו ולהרחיבו ומחרין אותו נבאשו נחטקין או ידוע שיכול לחיות במקומו ופטור חף אם הוסיף עליו עפר. חנן נפ"ה דשניעית חילן שנגמס והוליא חליפי מטפה ולמטה כנוטיעה. מטפה ולמעלה כאילן דברי ר"ש. כנוטיעה פי' לעניין עטר נטיעות שחורשין כל בית טאה נשנילן עד ר"ה. ואחר עלה בירושלמי א"ר יוחנן עטרן ר' שמעון ור' א'ני אמרו דר' א' דאמר ר"ש בן חנמני בשם ר' יוחנן בשם ר' אב' הגומר את כרמו פחו' מטפה חייב בערלה. מפני מראית העין דברי חכמים עד שיטם מעם הארץ. הרמנ"ס ז"ל פסק כחכמים דדוקא שגממו מע"ה. ול"ג הלכה כר' אב' דמשנתו קב ונקי וגם ר"ש סבר כותיים: מתני' *אילן שנעקר ובו נריכה שהיה חיה ממנו חורה הזקינה להיות כנריכה: גמ': מנהג עובדי ארמה שחופרים גומא ולוקחין יחור א' מן האילן וטומינים אותה בלחמה גומא ויולא ראש היחור מלד אחד ונעשה שם חילן ואין דין ערלה טובא בו נעדרו מחובר לאילן ויונק ממנו אע"פ שגם הוא יונק מן הקרקע ואם נעקר חילן הזקן מן הקרקע ונמלא שכל חייתו ויניקתו עתה מן היחור שהנדין ממנו ועד עתה לא היה דין ערלה כנריכה כי היתה עפילה לאילן. ועתה שנעקר האילן חחר האילן להיות עפילה כנריכה והיה הנריכה לאילן עתה ומוינים להם ג' שנים משעה שנעקר: בר' גמ': הנריכה שנה אחר שנה ונטפק' מונה משעה שנפק': גמ': לאחר שגדל האילן שאלא מן ההכרעה ראשונה הנדין ממנו ויחור אחד בלחך וכן עשה גמיה פעמים זה אחר זה ונכלן חין דין ערלה נהגת

נעוד שהנריכה ראשונה מחוברת לאילן. דלא חיתא דוקא ההכרעה ראשונה יונקת מן האילן הזקן אכל מכאן ואילך כל אחת יונקת מן הקרקע שחתמה דאין יניקה האילן מתפשטת כל כך למרחוק. קמ"ל דכולן עיקר יניקתן מן האילן הילכך מונין לכולן שני ערלה משע' שנפק' הראשונה מן האילן: מתני' : נריכה שנפקה והיא מליאה פירות אם הוסיף מאתים אסור: גמ': פי' אם נמוקס הפרי עד שאין בפרי הראשונה שהוא מומר מאתים חלקים על החוספתא אסור דניטול ערלה הוא נא' ומאיתים. הילכך יתלוש אותה מיד ויהיו מאתים. בירושלמי עפרש היאך יש לשער ולעמוד עליו ולרע אם הוסיף על ההיא משנה נפרק חמישי דכלאים הרוחה ירק נכרס ואומר בשלגיט שם חלקטנו מותר. כשחשור חלקטנו אם הוסיף מאתים אסור. וגמ' עלה בירושלמי דבי ר' ינאי משערים נהדן וירנחא. כיכר הוא נדקך רב נירא בשם ר' חנניא לוקס אחד ומונה אחד מה שזה פוחת זה מוסיף ופי' רבינו שמאין לוקח ירק אחד ומשער אותו שהוא כמו ירק אחד מאותו מין הנשאר נמוכר לא פחות ולא יותר אלא כמאיו. ואם לא כפי המון שנחתה אותו ירק נכרס לאחר שאמר *לכשחגיב חלקטנו עד שעת לקיטתו אם הוסיף אותו המחובר אחד מאתים על אותו שכלתו נדווע שהוסיף הנלקט א' מאתים. ולישאנא דזה פוחת זה מוסיף ח' ולישאנא דזה מוסיף זה פוחת זה הוסיף זה. והרמנ"ס ז"ל פי' כיכר משערים אם הוסיף מאתים רואים אם נחחר ירק או תניח' מן הארץ נכמה ומן יבש עד שלא נשאר בו לחה וכשעורש שיהיו ליבש נשחבה ללחוח. כיכר. הרי ששחבה ליבש עד שלא נשחבה בו לחה משעקק מזה שעת הוא יודע שגדל כל הפרי נמאה שעות. ואם כן נשחבה הירק נכרס חלי שעה אחרי שראוהו נדווע שהוסיף מאתים. וכן חילן זקן שנעקרו בו פירות וחור ושתלו ב' דינו שאם הוסיף מאתים אסור. אכל אם הרכיב ענף מלא ערלה בחיך חילן זקן הפירות של הענף אסורים לעולם אפי' גדל' נריכה שאין גדולי היתר מעלין וחת האסור ירנעי' יחחק בהן ז"ל כחב כיוקדימא לוד ערל' נהגת בשל כותי' כדמתן נפ"ק דערל' כר' לודק' היאך חנו מותר' לשחוי' לפי שרבי' כל שנה להנדין הגפנים בלחך ואחר שהשריש חותמין אותו ונעשה שני גפנים ומוינין לשני משעה שנפקה כדמתן (ס) מוין משעה שנפקה: ועוד תניא נפ"ק דר"ה (ד) אחד הנוטע וא' המנריך וא' המרכיב שלשים יום לפני ר' העלתה לו שנה. ולענין ערלה מתניא' והא דתני' נפ"ק ונטעת' פרט למנריך מכאן אמה אומר ס' זקן גפנים וספוקי פוקי אע"פ שהנריכה נארי' מותר. ההיא מיירי קודם שהפסיקו מן הגסב' כדמתן פסיקו גפני' ביפוק אח' סיפוק אע"פ שהנריכ' בלחך וזתרי' אחי' ר' ז"ל לשחוח יין מגפני הכותי' משום דאמר נפ"ק דקידושין (ד) לט) דפסק ערלה מותר אכל נכרמים של ישראל בו הארץ שישראל עובדין אותן ומנריכים בכל שנה והוא ידוע בכל שנה לא מלאחי היתר. ואני רואה שפסק היתר בכל אלו הארלות ואין משגיח נדנר. תרחי אמי בלבי אם חובל למצוא שום היתר להניל רנים ממכשול. ומלאחי און ל' ג' ג' ידוע דטועה פרק משוח מלחמה (ד) גבי אלו חוורי' ממעריכי המלחמה דקתני החם ולא חיללו פרט למנריך ומרכיב והא חן חנן אחד הנוטע ואחד המנריך ואחד המרכיב. ומשני ר' יוחנן הא מני ר' אב' היא ולא אחר ר' א' כרס כממשעו הבי נמי נעע כממשעו נעע חין מנריך ומרכיב לא ואם כן לרבי אב' לעניין ערלה נמי לא היו מנריך ומרכיב כאלו ונטעתם דכתיב גבי ערלה ואין דין ערלה נהגה כנריכה והרכיבה. ואע"ג דלית הלכה כרבי אב' לענין חחרין ממעריכי המלחמה אלא כפחמא דמתני' דקתני אחד המנריך ואחד המרכיב. מכל מקום לעניין ערלה עובדין כותיה. פי' פסק ר' (וי' יד) חסרי' דאין דין נעע רנעי' נהג' כמאן דתני כרס רנעי'. דקיימת לן כל המקל בלחך הלכה כמותו בחולה לארץ. ואם כן לעניין ערלה נמי בחולה לארץ נאמר ונטעתם נטיע' חין מנריך ומרכיב לא כר' אב': *גרסינן ב' נפרק משוח מלחמה (ד) כי אחא רב דימי אמר ר' יוחנן משום רבי אב' ילדת פחותה משפח חייב בערלה כל שנחמה. משום דמחוייא כנת שחא. והני מילי שמים כנגד שמים וחקת יולאה זנב. אכל כולי' כרס קלא חית ליה: מתני' *ענקוקלות והחרננים והזקן והחמד שלה' קליפי רמונים והכן שלהם קליפי גמזים והגרעי' אסורים בערלה ומותרין ברנעי'. והנובלם כולן אסורות: גמ': ענקוקלות מפרש בירושלמי לשון חטריקון ענבים דלקו תלמיהון פירש שלקו עד שלא הניחו שלישי. וי"א משהניחו שלישי. חרננים גרעינין. וגין קליפה כווג שתולין בלואר נהמה החילון נקרא זוג והפנימי ענבל. והחמד שנתן מים על השמרים או על החרננים וקלטו המי' טעם יין והקן פרח על גבי הפטמה והגרעינין גרעין של כל פרי אסורים בערלה. דדרשינן את פרוי את השפיל לפריו. ומותרין ברנעי' דתניא פרי אמה פודה ואי אמה פודה לא נוסר ולא פגין. והנובלת נפ' כיכר מנריך (ד) פ) מאי נובלת. רבי אליעזר ורבי זירא חד אמר ממרי דזיקא חמרים שהרוח משיחין. וחד אמר נובל. כומרי תמרי' שאינם מתבשלין בחילן ונחמין אותן במחלות להסתחם יהו רחויין לאכילה: מתני' : העליון והלולגים ומי גפני' (כשחוחין מן החומר) נטעף מן הבגין כמי מים) והסמדר מותרין בערלה: גמ': דכתי' ערלתו את פרוי והני לאו פרי נהבו. ודוקא קמדר אכל ענין אסורין וכן המעמיד נאק

פי' לפיג

פי' חייב

רבינו אשר הלכת ערלה הלכות קטנות

והוא דקאמר פעמים משום דהרבה פעמים אינו נהנה עד אחר ע"ו
 בשבט ובירושמי איכא פלוגתא דהני נ' פירושים דגרסינן
 בירושלמי דר"ה (פ"א) אמר רבי אבהו ב"ר ממל קמיה דרבי זעירא
 נראין הדברים כשנעו ל' יום לפני ר"ה אבל כשנעו פחות מל' יום
 לפני ר"ה איחמיה שנה שלימה לא עלתה לו ותימא הכי א"ל אין
 א"ל כיני אפילו אם נעטן פחות מל' יום לפני ר"ה יהא אסור מאי
 כדון א"ר מנא מכיון שעומד בתוך שנתו של אילן הוא משלים
 שנתו גרסינן בפ"ק דר"ה (דף י) תניא אין נעטעם ואין
 מנדיכין ואין מרכיבין ערב שניעות ל' יום לפני ר"ה ואם נעט
 והכריך והרכיב יעקר דברי רבי אלעזר רבי יהודה אומר כל הרכבה
 שאינה קולעת בנ' ימים שוב אינה קולעת ר' יוסי ורבי שמעון
 אומרים נ' שנתות אמר רבנן אמר רבה בר אבהו לדברי האומר
 ל' לריך שלשים ושלשים ולדברי האומר נ' שנתות לריך נ' שנתות
 ושלשים ולדברי האומר שלשה לריך שלשה ושלשים ולפירוש
 ז"ל דמילא דרב נחון לא קאי אשניעות כלל דלשניעות לא נעטן שיהא
 נקלט קודם תוספת שניעות אלא רק שלא יהא נקלט בשניעות עלמה
 דתקן בפרק שני דשניעות האורז והדוחן והפרגין והסוממין שהשישו
 לפני ר"ה מתעשרים לשעבר ומותרים בשניעות אלא אין אסורים
 מה שגששים בתוספות שניעות אלא לענין ערלה קאמר לדברי
 האומר שלשים לקליטה לריך לפני ערלה שלשים וכ"ל כדו שיהא
 נלקט שלשים יום לפני ראש השנה ולענין קליטה ק"ל בר' יוסי
 ורבי שמעון דאמרי נ' שנתות דאמר בסוף הערל (דף ע"ב) אמרי נ' רב
 משמיה דרב הלכה כרבי יוסי באנדרוגיט ובהרכבה ושמואל קאמר
 התם דהלכה כרבי יהודה דאמר ג' ימים וק"ל כרב באיסורי הילכך
 אם נעט נשעה עשר נאז עלתה לו שנה ויראה דהאידידא אין
 תנעה בשום אילן קודם ע"ו בשבט ולכן אין מהרים בערלה אלא ג'
 שנים ויש ה"ג שכתוב בהן ופירות שנת הפעיות דפריך להו
 אסורים עד דנקא שחא ועיילא חמשי ושנוס הוא דנהכי לא
 איירי בפ"ק דר"ה אלא אותם שחטו שניעות קודם ע"ו בשבט אסורים
 לעולם והחוטאים אחר ע"ו בשבט מותרים לאחר פדיה מיד והאידנא
 אין נוהג אלא כרם רנעי דק"ל הלכה כדברי המקיל בח"ל
 ולאחר שנקלט כל הכרם מחלל כל הענבים על פרוטה אחת ומכריך
 אקב"ו על פדיון כרם רנעי ושוחק המדוטה ומסורו לרוח או *זורה לנכר : ס"א זורח

ח נטרף פגין אסורין : מתני' : * ר' יוסי אומר נועטין ייחוד של ערלה
 ואין נועטין אגוז של ערלה : גמ' : נועטין ייחוד שהעץ מזהר בהנאה
 אבל לא אגוז שהוא אסור בהנאה : ותניא בפרק כל הע"ט (ל"א) ומורה
 רבי יוסי שאם נעט והכריך והרכיב שהוא מותר משום דזהו זה גורם
 מותר גורם דאיסור האגוז וגורם דהיתר למיתת הקדקע : * תנן
 בפ"ק דר"ה (דף ע"ב) נא' נחשתי ראש השנה לשנים לשמיטין וליוכלו
 ולנטיעה ולירקות ואמרו עלה בגמרא (דף ע"ב) ולנטיעה מניין
 דכתיב שלש שנים יהיו לכם ערלים לא יאכל וכתיב בשנה הרביעית
 יהיו לכם כל פרו קדש וגו' וכתיב ובשנה החמישית תאכלו כל פרו
 וגמר שנה שנה משתי דכתיב מראשית השנה ועד אחרית השנה
 ת"ר א' הנוטע ואחד המנריך וא' המרכיב ערב שניעות ל' יום
 לפני ר"ה עלתה לו שנה ומותר לקיימו בשניעות פחות מל' יום
 לפני ר"ה לא עלתה לו שנה ואסור לקיימו בשניעות ופירות נטיעה
 זו אסורים עד ע"ו בשבט אם לערלה ערלה ואם לרנעי רנעי ופרש"י
 ופירות נטיעה זו אע"פ שאמרו עלתה לו שנה אם חטטו בה פירות
 לאחר ר"ה של שנה שלישיית מיד עדין אסורין משום ערלה עולמית
 שאע"פ שר"ה חשבי לנטיעה ע"ו בשבט ר"ה לאילן זה כנר נעשית
 אילן לריכך שנתו מתחדשת ללא תמירי ערלה עד ע"ו בשבט אבל
 משו ואילן אם יחטטו בה פירות מותר רנעי עליהו ויאכלו בה *
 ובט"ו בשבט לשה הנאה ילאו מידי רנעי פירות החוטין בה מאכאן
 ואילך לפך הועילו שלשים יום לפני ר"ה [שממהר התירה מע"ו
 בשבט ועד ר"ה] עכ"ל * משמע קלת מתוך לשון דדוקא נטיעה
 חו שעלו לה שלשים יום לשנה החמירו עליה שחמשך שנתה עד ע"ו
 בשבט אבל אם נעטו פחות משלשים יום לפני ר"ה הואיל ומניין
 לה שלש שנים מיום [אין] דין לאסרה עד חמשה עשר בשבט
 גלאון ופירות נטיעה * משמע קלת לומר כן ועוד מדקאמר ובשנה
 הרביעית פעמים * שנת עדיין אסורה משום ערלה משמע שאין
 לעולם כן אלא דוקא נאותה נטיעה שעלתה לה שלשים יום לשנה
 ור"י זרחה ז"ל פירש דאין חילוק ולא משום חומרא הוא דעממרי
 עלה לפי שאין השנים שלימות אלא קדריש לה בפרק קמא דכתיב בשנה
 הרביעית ובשנה החמישית פעמים שרביעית ועדיין אסור משום
 ערלה ופעמים שחמישית ועדיין אסור עשור רנעי * והוא דקאמר
 ופירות נטיעה זו משום דיש חילוק בין נטיעה לאילן אחר נטיעה זו
 כלומר אע"ג דחשבי ור"ה לנטיעה לכל אילן מניין לו מע"ו בשבט

ס"א ויהא
 דקאמר פעמים
 לפי שהשנה
 החמישה חר"ה
 עד ע"ו בשבט
 באילנו תלפא
 דלא שכיחא
 היא ונקלת
 פזיני האילנו

סליק הלכת ערלה והדרן עלך הלכות קטנות

קיצור פסקי הר"א מהלכות קטנות

הלכת ספר תורה

דף דף כמלא ב' אלנעות ונחומסים למטה ג' אלנעות ולמעלה
 ב' וכן כל דף לדף כמלא רוחב. אגודל וכן חובה לחיבה כמלא אות
 קטנה וכן אות לאות כמלא חוט השערה ולא יכתוב חוץ לדף יותר
 מנ' אותיות ואפילו בחיבה גדולה ואפילו שתי אותיות אם הם חובה
 בשני עלמה לא יכתוב מחוץ לדף אותיות השם לריך שיהא כולם חוץ
 הדף : י כל השם תולין מקלח אין תולין הכותב אם השם אפילו
 המך שואל בשלמו לא ישיבו ואם כתב שני שמות יפסיק ביניהם
 וישב וכשטובל הקולמוס לכתוב השם לא יתחיל מאות השם אלא מאות
 שלפניו : יא המוסיף אות אחת מהשם עובר בלאו ובשבעת
 העדות מפרש איזה שמות הנמחקים : יב לריך בחיבה תמה גופא
 האותיות : כג האזכרות צוהב מגזו : יג פרשה פתוחה לריכה ושאר
 חלק בסוף השיטה כנגד ג' חיות של ג' אותיות או בתחילת' וסוממה מניח
 חלק באמצע כדי שתי חיות או יותר ואם סיים פרשת בסוף שיטה
 מניח שיטה חלק ומהחיל בשלישית : יד זורת השורה כדאמ' במסכ'
 סופרים : קרע הנא בתוך שני שיטין ואינו נכנס בתוך האות יתפור
 בתוך ג' שיטים אם הקלף מעופף יתפור בגידין ולא נגדרים ואם
 אינו מעופף אפילו קרע שני דף לדף לא יתפור ואפילו לדבוק
 מאחריו נדבק אסור : טו ניקב הדגל הפנימי של ה' ואפילו לא
 נשאר כל שבו כשר ואם לאו פסול ואם אחת מהאותיות נפסק אם
 יניק דלא חסם ולא טיפש יכול לקרות כשר ואם לאו פסול : יז
 שעתו בן לריכין שלשה ימים : ס"א שחב אפילו יריעה אחת
 שאינה מחוננת לאחדים אין קורין בו ואפילו מונחת אלא : יז
 ס"א שיש בה ג' טעיות בכל דף דף יתקן ד' יגנוז היה בו דף שלימה
 מעיקרה או אפילו ה' בה ג' טעיות יתקן עליהו כל הספר והוא
 שכתב רובו של דף דף בלא טעות וה"מ בחסרות אבל בחדות לא
 מייפסל ויתקן אפילו בל' טעות ובלא היקין אפילו בין חסיד בין
 חסיד פסול : יח לא יסיים כתב באמצע הדיף אלא יקלף והולך
 עד סוף הדיף כדי שיהיה בסוף הדיף ונאמצע שיטה דוקא לא
 יכתב בס"ת אפילו אות אחת שלא חתם חתן מתפילין ומזוזה
 כדלמך

אהלוקח ס"ת כחוטף מלוי כחצה או אגיה בה אות אחת כאלו
 קיבלה מפני שמלות עשה ליכתוב ס"ת ואין למכרה
 אלא ללמוד תורה ולישא אשה והאידידא שאין רגילין ללמוד בס"ת
 עיקר המצוה לכתוב חמשה חומשי תורה ומשכס וגמרא ופירושים :
ב אין כותבין ס"ת ותפילין ומזוזות על העור בהמה ומה טמאה ולא
 על עור דגים ואפילו טהורה ואין נאפרין בגידין ולא נכרכין בשערן
 וכותבין על תור בהמה וחי' טהורה ועל עור נבילות וטרפות שלהן
 ומקרגלין בקנה וכותבין נדיו : ג לריך עיבוד לשמה שיאמר בתחילה
 העיבוד לשם ס"ת אני מעבדך ואם גוי מעבדך וישראל עומד על גבו
 ואומר לו עשה לשם ס"ת שרי : ד הטהב ס"ת לריך שיאמר בתחילת
 הכתיבה ספר זה שלי כותב לשם קדושת תורת משה ובשעת כתיבת
 האזכרות לריך שיחשב לשם כתיבת השם אע"פ שאין כותבין ס"ת וגם
 ומגילה אלא ע"ג עור מעובד בעפני עיבוד שלנו בעיבוד עפני' שלהסוכר
 לכתוב : ה גיול הוא עור שנתקן לגד שיער ולא לגד הנשר ועור
 החולק לשנים לא השיער נקרא קלף ובכתב במקום נשר ונד נשר נקרא
 דוכסותטוס וככתב במקום שיער וקלפים שלנו יש להן דין קלף
 ובכתב' לגד נשר וכשרים לתפילין : ו כתב ס"ת כשירה או שכתב
 השירה כיוצא בו או שכתב שלא בדיו תגנו דיו הוא משל קולים אצנבלי'
 או מי עפ"ים עם קומום : ז ס"ת ומזוזה נצי שירטוט ופסולין
 בלא שירטוט ותפילין לא ואם חולה לשרטוט כדי לכתוב ציוד
 הרשות בידו : ח אין עושין ס"ת אורכו יותר על היקפו ולא היקיפו
 יותר על אורכו והוא שיש ו' טפחים נגזול עם העמודים :
 ט עושין יריעה בת ג' דפין עד ח' לא פחות ולא יותר * ואיעור
 הדף כדי לכתוב ג' פעמים * למשפחותיכם * ועיקר הניו בת ד' וה'
 ולא בת ג' ח' וה"מ כתיבה דקה אבל כתיבה גסה יכול להאריך
 בדף ובדף האחרון אין חשב אלא כפי שידמנו לו ואפ"י אין בכל הדף אלא
 כסוף אחד * ואיעור הגיליון למטה שפת ולמעלה ג' אלנעות וכן כל

קיצור פסקי הראש מהלכות קטנות נא

בדאמר צ"ב דמגילה: יט כותבי ספרים תפילין ומזוזות לא התירו להם להטות הידיעה על פניהם אלא פורס עליה נגד: כ ס"ח סכמתי מין ישרף גוי יגזו מולא ביד מין יגזו ביד גוי אין קורין בו: סופר סכת ס"ח בעודה בידו נאמן לומר שאין הוכרות כמותי לשמה ולא הגוילין מעובדין לשמן החזירים לבעלים נאמן על האזכרות ואין נאמן על הגוילין: הלכה למשה שיהא נעורו כותבי מסורגל נדיו וכירכין תשיער: אין גומחין נס"ח ממ"צ שיטין ואין מוסיפין על ס': סליק

בעיר אחת כשירים אפילו אין ריוח בנייהם רק שיתן חוט או נשיאה בין כל בית ונית ושל יד כותבין על עור אחת ותניחין בבית אחת בעיר אחת ואם כתבן גד' עורות והניח בבית אחת מעור אחת כשירה ואין זריח לדבק הילכך אם יש לו שנים של ראש תולה עיר על אחד מהן ועשה לשל יד וה"מ נחמתי או שהתנה על תחילה: ג יספה עליה והג' או שתלה עליה עור של נהמה עמאל פסול של עהורה כשירה וזריח עיבוד לשמה: עור הראש והנתיים כולן זריכין עיבוד לשמה אין כותבין אלא בקלף נמוקם נטר וערות שלנו יש להן דין קלף ואין תולין בהן: מסור ענד ואשה נר וקסין וישראל תשימד שכתבו תפילין פסולין כתבו מין יגנו: ד כותבי תפילין על עור נהמה טהורה ומהי טהורה וטריפות שלהן ונכרות נשטרן ובתפרות נגידין ולא על עור נהמה ומי' עמאל: ח סדר הנתיים לבנים לר"ש קדש והיה כי יניחך שזעו והיה אם שזעו ולר"ת קדש והיה כי יניחך והי' אם שזעו ושזעו אצל לריח לכותבו על הסדר שכתובין בתורה הילכך של יד שהיא נעור אחד יניח חלק לפרשת והיה אם שזעו עד שיכתוב שזעו: ו המליך פרשיות' בין גויתא לנרייתא ונרייתא לנרייתא או גווייתא לנרייתא ונרייתא לנרייתא פסולה: ז דין תיתורתא ומעברתא: ח דין שין של תפילין וזריח לכרוך סניג הפרשיות קלף אחד: אין זריח לבדוק תחילה הקלף דקולמוס נדיק ליה זריח שיהא התפילין שורות מצחו ומתפטים אינו גוון שיהו חוץ מאלוים וגם עור הנתיים טוב לעשות שחור: ט זריח הנתיים להיות מרונעים בין של ראש בין של יד וגם תיתורתא והתפירה שסניג הנתיים: י נפסק עור של שני נתיים זה אצל זה פסולי זה שלא כנגד זה כגון ראשון ושלישי כשר וה"מ דפסול זה אצל זה בדתא אצל בעתקת' לית לן בה: יא רזעה של ראש או של יד שנפסק מה שמקיף הראש או הרוע אינו יכול לא לקושרה ולא לתופרה אצל התלוי ממנה אין קשירה פוסל בה: שיעור אורח הרצועה ורוחב כאורך שורה: יב שין של תפילין הלכה למשה פסולי וכן דלת של קשר ורצועה קטנה התלוי בשל יד זריח שיהא נוי הקשר ונוי הרצועה דהיינו דל השחיר ללד מן: ק קשר של תפילין זריח שיהא למעלה פי' צננה הראש וכלפי פנים מחול עורף ולא מלד נואר וי"מ אותו של יד שיהא צננה הרוע נוטה מעט ללד ומין: יג תפילין מנרף עליהן משעת הנחתן עד שעת קשירה פי' שיהקדקו בראשו ונורוש: יד נרכת תפילין על של יד להניח וחרר ומנרף על של ראש על מנות תפילין ואם סח נתיים מנרף על של ראש פתיים וכן אם אין לו אלא של ראש מנרף עליהן פתיים: לו וזמן שמתין מנרף עליהן אפילו אם באמתו המקומות מהשמש בה להחזיר למקומן מנרף: לז אסור לדבר בין תפילין לתפילין אפילו לעמות קדושה ויה' שמיא רב' ואמן: מהי של יד ואח"כ של ראש וחולין של ראש ואח"כ של יד ומיח נתיק של ראש למטה ועלי' של יד שאם מיח של ראש למעלה יהיה וקוס להעניר על המנות כשניח תפילין כי יצטרך להסיר תפילין של ראש שזעו גם תחילה ולהניח של יד קודם שאין להניח אלא סדר הנחתן האחרים בפסוק (אש"ר): וכשתשמש בהן כל שעה ישמש בשל יד תחילה: תפילין של ראש אינו מעבדו של יד ושל יד אינו מעבדות של ראש ואם יש לו שנים אונם יכול להניח אחת מהן: יו תפילין מנרף עליהן בעשה הנמה וכשירצה לילך בדרך מניחן בלא נרדה וכשצוה ומנו יתשמש בהן ומנרף: אין מנרפין עליהן לשחור חוקיך בשעת תפילין ואפילו באמסלק נע"ש סמוך לחשיכה: שנת וי"ע ללו זמן תפילין הוא ובתש"ש יש מניחין בלא נרדה ואל' מנרף עליה: יז לילה לאו זמן תפילין ואין זריח לחלץ ואין מנרף בהן אלא להניח לתחילה בלילה אסור: יז ואם היה נא בדרך ותפילין נראשו וקטעה עליו מהם מינס ידו עליהן עד שצניע לניחן וזמן הנחתן נמוק משראה חזירו הרגיל קצת אלו ויכירונו ברחוק ד' אמות: יח זריח לפשטא ארס נתפילין בכל שעה מנות תפילין של יד להניח צננה הכנר שעל הרוע שחאל ולא יהא דבר חוץ ניו ונין נעור' ואיטר מניח מימין העולם שהוא שחאלו ופולע בשמי ידיוח מניח בשחאל כל אדם: יט מקום תפילין של ראש מהתחלת השיער עד מקום שצוחו של תינק רופף: כ הכננס לבית הכסא לעשות זרכיו או להשתין או לעשות זרכיו אפילו נשדה מולן תפילין ברחוק ד' אמות ומיחו לא יכניסם כלל לבית הכסא בבית אלא מניחן בדפוק ד' אמות אצל כשפתה נשדה גוללו כמין פ"ת ואוחזו בישיט כעד לנו ולא תלס רצועה תתפת ידו עפ"י בלילה או ביום ואין שהות אח"כ ללונשן עושה להן כים עפ"י ופניחן וכלי שאינן כליה אפילו כלי כל דהו ושיא ברחוק ארבע אמות ונויחן ולכנס בהן בבית הכסא נשדה אם אינו עושה זרכיו ואפילו הוא קנוע אין זריח לחלץ: כא אסור לאחוז ס"ת בידו ותפילין בידו ולהשתין מים ולישן אפילו שיכת עראי אצל כשתפילין בראשו מותר ליטן בהן שינת עראי ולהטיל בהם מים עראי בבית הכסא עראי: כב שכה ונכנס לבית הכסא ותפילין בראשו מניח ידו עליהן עד שיגמור עמוד הראשון: כג בית

הלכת מזוזה

א צריכה נלדידה זוי' וסחה' מוקפת גויל ולא יחסר אפילו קונו של יוד כס"ח: ב אין תולין נתפילי ממזוזות היכא דאשטמטות אות אחת: ג עשאה שמים ושלא כח"ה כשירה ונלבד שלא יעשה כקונה וכוונ' על הארץ נראה השיטה ומיקון התחלת שאר שיטין כדי דתהיו על הארץ נראה שיטה אחרונה: ד כוכבה מואחד כלפי שזעו ונוניה למעלה ולמטה ריוח חני ליפורן ונתחילה כדי לגול יקף ובמפה אין לריח ריוח כלל: ה נהגו לעשות פרשיותיו כמזוזות שלא יניח חלק כשיעור ג' אותיות לא נסוף השיטה כדמסיים שזעו ולא נתחילה השיטה ואם ענד פתוחה כשירה: ו פזוזה לריכה עיבוד וכשירה בקלף ודוכסוטוס גויל: ז מוחה לריכה שירעוט ולא תפילין ושניהם נכתבים שלא מן הכתב: ז הקובע מנרף א"ק צ"ח קנויע מוחה כתב כאיגרת שלא דיקדק בחסרות פסול: ח תלחה במקל או שהיח אחריו הדלת סככה ואין בו מזה: ט זריח להניח בתוך הללו של פתח נעמה הפתוך לר"ה: כ כתבה בשני דפיך פי' בשתי מחיכות פסולה: כמזוזה הולך אחר היכר זיר שאם אינו חדע חייה לל הוא מקום ניהא או יליחה אוחו לל שחור הדלת פונד בו נקרא בית ולד ימין לביאחו חייב במזוזה: ט עשאה כמין נגר שחמנה נפף פסולה לר"ש אלא לריכה להיות זקופה ולר"ת זקופה פסולה אלא שריכ' להיות מושכנת והמדקדקים עושין חני זקופה ומי' מושכנת כמין ג': י פתח בית הכנסת ופתח בית המדרש פטור מן המזוזה ואם יש פתח קטן שרגיל לכתב בו שנית לבית הכנסת חייב במזוזה: לא יניחה למטה משליש העליון של פתח למעלה אפילו עד המשקוף שרי' ויניחה נעמה הפתוך לר"ה ואם העמיק לה טפח פסולה: יא פתח קטן שאלל פתח גדול אם יש מלכז טפח רוחב זנייהם חייב במזוזה הנית מלכזן ואח"כ קבע בדלת פסולה: בית שאין פקרה נפתח או שאין פקרה שקוף הפתח ישרה אלא חבך כנכנס ואנן יולא או שאין המזוזה ישרה אלא חניסם נולעות וכנסות פטור מן המזוזה: יב אכפדרה פטור מן המזוזה אע"פ שיש לה פליטין עשויון חלונות חלונות כעין של כומרי' חייבת: בית שער הפתוח אלצר ובתים פתוחים לבית שער חייבי' בשתי מוחות: יג בין הפתח לגינה ולקישונית חייב במזוזה בין מגינה לבית בין מני' לגינה: יד שיש לו ד' או ה' פתחי' כולם חייבים במזוזה ואפילו אינו רגיל אלא באחת: יז וכן לול שצין בית לפלי' אס' יו ב' פתחי' אחד למעלה וא' למטה חייב בשתי מזוזות: בית שאין בו אלא פליטין אחד מימין חייב ומשמאל פטור' ואם הפתח ממלא רוחב כל אחד: כותלי הבית חצוב כפלימי' וחייב במזוזה: כז כיפה שיש ברגלי' עשרה חייב במזוזה שערי בתים וחלירות מדינות ועיירות ורפת ולולין ומתכן ואולרות יין ושמן ובית האשה והשותפין ובית הכנפת שיש בה דירה לחון ובית החתן ובית הנקר ובית העצים סתם כולן חייבי' במזוזה בית שער שאין בית פתוח לתוכו ולאסדר' ומרפס ובית הכסא ובית הנורסקי בית המרחץ ובית הענילה וכו' שאין בה בית דירה לחון ובית הנקר והעצים שהנשים רוחלות בו פטורים: יז בית שאין בו ד' על ד' אפילו אריח וקטין שיש בו לרבע ד' על ר' פטור: מזוזה היחיד נדקת פעמים בשבוע מזוזות הרנים פעמים ביובל: יז השוכר בית מחזירו חייב לעשות מזוזה ומקום מזוזה ולא יעילנה כשיל' ואם שכרה מגוי יטלנה כשילא: השוכר בית נחולה לארץ והדר נמוקת נא"י פטור מן המזוזה ל' יום והשוכר בית נא"י חייב מיד: חדר' זה לפניו מזה כולן חייבין במזוזה: סוכת חג נחג והתנוונים שבאוקים כטורים: אין להטות לכתוב נפטים במזוזה כלום אלא מנתן מוסיפין לפי המנהג: סליק הלכות מזוזה

הלכות תפילה

א תפילין זריכין שיהא הכתב עוקף גויל ולא יחסר אפילו קונו של יוד כס"ח: ב נמזות תפילין שיכתב ד' פרשיות על ד' שורו ומימין וא' בתוך הקטעין נעור' ויהיו החר"י צין כל בי' ובית ואם כתב

קיצור פסקי הרא"ש מהלכות קטנות

ג' כנסות והטיל בו ג' זיוות ואח"כ השלימה לארבעה פסולות : עליות שיש לה ד' זיוות והטיל לה ד' אחרות כשירה נד' האחרות כשופיר ד' הראשונות : כ מי שיש לו ד' או ה' נגידים של ד' כנסות נריך להטיל זיוות כגולן ואם לזכרים נזה אחר זה בלי הפסק דיי נזכרה אחת : הפסקי זיוות לריך לחזור ולנריך על כל אחת ואחת קטן היודע להתעטף חייב זיוות וכמה גדולה זיוות זיוות : סליק : סדר תיקן עשיית הזיוות :

הלכת טומאה

א כהן כשר מזהר שלא לעמאות על כל עומאות הפורשת מן המת ועל אבר מן החי שיש עליו נשר כראוי אכל חלל כהן אינו נזרין וגדולים מזהרים להזהיר הקטנים : **ב** כהן מעמא למת מזהר אפילו כהן גדול וטור והולך לשחוט פסחו ולגול נגזר ומת מזהר כול שמואלו נמקום שקורא כהן ואין ישראל פאים להשתדל בו אכל פאים להשתדל לו לא יעמא אף יש לו כל לורכו ולוואן דקרא ותני אפילו יש לו כל לורכו טעווא עד שיהא איתא אלפי גברא ולמאן דמתני אין לו שיעור ולכישא נמי טעווא בלא שיעור : ולרבו לא יעמא אס יש לו : ג' הטולא מת מזהר קונרו נמקומו וה"מ כמזויא מחזן לתחום אכל מלאו בתוך התחום מניאו לנית הקברות ו"איו בקרא מת מזהר אלא א"כ מלא ראשו ורובו או שדרה או גולגולת ואם מלאו שדר' או ראשו ורובו וקנרו חזן מאכר אכר חוזר לעמאות עמאו נשבל אותו אבר : ד' ה' כהן מעמא לשחוט בשואה כשהיה בשירה אכל פסולה או נרשה או ארופה לא אונן ולא מעמא להזן היא לא אונסו ולא יזוה ליטמא לו מעמא לאמו אפילו נתחללה ולנזר ולנזמו אפי' הפסולי' וזוואת גדולים שיש להן ל"א יוס או דקיס ליה שכלו לו חדשו אכל לא לגמלים ולאחיותו מאזיו אכל לא טמאו ואינו טמא לאחיותו ארופה ארופה ומפיתה אכל ארופה שנתגרשה ונזגרת ומזכת עין טמא לה : ז' מזהר ליעמא למתים האטורים בפרשה ואם לא רצה לעמאות מעמאין אותו בעל כרחו : מעמא לוודאי ולא למפק כגון ספק נז' לראשון ונז' לאחרון וכיוצא בו : כהן נעווד מתעטק למתו מותר לעמא אף לאחרים פירש אסור ליעמא לאחרים אפילו נז' זיווס הילכך אין ליכנס לבית הקברות לקבור מתו דאע"פ דמכניסו מותר ליעמא אחרים מ"מ לאחר קבורה מוסיק עומא : ז' כהן אינו טמא על אבר מן החי של קרוביו ואינו מעמא אלא למת שלם חסר חסנו כל שהו אפילו מונח אצלו אינו טמא : לו זה"מ שחסר לאחר המיתה אכל נחסר חסנו דמיו ומת מעמא ומעמא עד שלא נסתם הגולל ומוגע דמת בין לאורך ויין שלא לאורך ואם נסתם הגולל שוב אינו מעמא : ח' ולקרובי' שפירשו מדרכי היגור כגון מיני' ומוסרי' אסור לכהן לקרב תוך ד' אמות של מת או של קבר ואם היה מפסיק נדר גבו' עמאין או הרין עמאין א"כ עמאין דיי בהרחקת ד' עמאין : ט' טומאה תמת האוהל אסור לכהן ליכנס תחת כל האוהל אפילו לבית אחר או עליו' אחרת הפתוחה לזכפותה טפוחנית לאותו בית עד עולם : ארופה שבין בית לעליו' ואין בה פותח טמא וכזית מן המת כנגד' ננית הנית טהור והעליו' טמאה : שני מדרים הפתוחים לבית ולתחתיהם נעלו וכל אחד כחזיוות המת טמא וההדרי' טהורים : הלון שיש בו פותח טפוחתו כולו חוץ בפני הטומאה אפילו לא ניטל שם הסתיח' לא טמאו כולו אלא שמיטעו מעמא א"כ ניטל חוץ ואם לאו אינו טמא : ח' חרס המקפת זיוון או אכסדראות וטומאה נאחד מהבנים אם כל פתחי הבית והחלונות נעולות הטומא' יולאה למת הזיוון והאכסדראות ואם נפתח הלון או פתח ליד אחד ופתח הבית ליד החצר נעול אין הטומאה תחת הזיוון ואם הוא פתוח הטומאה יולאה מן הבית למת הזיוון ונכנסת ונתחמת לבית וכן הרבה בגין הוללותין למעלה על פני הבתים וטומאה נאחד מהבנים כל הבתים שפתחיהן פתוחין טמאין : כ' שברה מפרקת ורוב גדר עמה או שקרע כרג חבנו מעמא באוהל אכל שחט בה שנים ורוב שנים והגוסם אינו מעמא נאכל מ"ס כהן מזהר על הגוסם : אסור לכהן ליכנס לבית הקברות אפילו לבית הפרס דהיינו שדה שחרט בה קבר ולישט אשה וללמוד תורה מותר לעבור דרך שם אם אינו יכול לעבור דרך אחרת אפילו אם מונח ללמוד במקום אחרת : סליק הילכות טומאה :

הלכת חלה

א חמשה דברים והן חושין ואשרין וכוסחין שיציל שיעל ושיפון חייב בחלה ואם נעודם קמת עשה מהן עיסה מטרפין כולן לחמשת דברים קמה אם עשה עיסה מכל אחת לבד ובכל אחת יש שיעור חלה ואין מטרפין על מין שאינו חינו מחושין אין מפרישין על סוס אחד מהן והשקנרין ושיבולת שועל מפרישין מזה על זה וכן קבוסין ואגבין מפרישין מזה על זה ואם אין בכל אחת כשיעור מרפין ע"כ שיכה או החושין אין מפרישין אלא עם הכוסחין ושעור' וכוסמי' מטרפין עם הכל תמן טעם החושין ושיפון מטרפין עם הכל חושין עם החושין ושיבולת שועל מטרפין עם הכל חושין מחושין שיפון : ב' אורז ודומן ובהגין וששחין פחות מה' רבעי' פטורין מן החלה : וכשמודין חמשה רבעי' מודין נקחם ולא נתנו' : ואין לריך גדושה (אשר') : פוסקין

שיש בהן ס"ת או תפילין אסור לשחט חטמו עד שיוציא או יניח בכלי תוך כלי שאין כליו : כ"ד הכנס למעודה קצת מיני תפילין על שחטו עד זמן זכרה וחזר ולזכר : כ"ה סודר דבר בני' תפילין ואומני' אסור לזינר בני' וזינר בני' ולא אומני' אומני' ולא זינר שרי דהואיל לאו מילתא היא : כ"ו אסור להניח תפילין תחת מרגלותיו אכל תחת מראשו מיו זין כר לכפת מותר אפילו אשתו עמו : כ"ז שחט ושיחט מיעמו בתפילין לא יאחז לא ברצועה ולא בקליפה עד שיעול ידיו ויעלם : כ"ח יאן בהם ורקה קרי אוחז ברצועה ולא בקליפה אסור לתלו' תפילין בין ברצועה בין בקליפה אכל בכוס מותר : עזרת תפילין לזכרן כל היום וזי שאין יכול להזכר כל היום לכל הפחות יניחם נשבת ק"ש ותפילה ואם לא עשה כן כאילו העיד פדות שקר נעמא : כ"ט חולי ועיים וגסים ועדדים פטורין מן תפילין : אכל זיווס הראשון פטור מן תפילין מכלן ואילך חייב אפילו נז' פנים חדשות : ונז' נז' כנוי חייב : ל' חתן ושאננינו וכל בני ההופה פטורים מן התפילה ומן התפילין והם חייבים בק"ש ומתן פטור : כותבין ספרים תפילין ומזויות הם ותגרים ומגרי' חגריהן וכל העוסקים במלאכת שמים פטורים מק"ש ותפילה ותפילין ומכל המזות האחרות בתורה : תפילין ומזויות תפילין קודמין : לא אין לוקחין תפילין ומזויות אלא מן העומקה שבקי בחסרות ויתרות ואם לקחה ממי שאיננו בקי ומת' בידו ב' או ג' לזדים נודק מהן תפילה אחת של ראש או של יד נזכר ראשון וכן בשני ובשלישי תפילין אין לריבין נדיקה לעולם : סליק : סדר תיקון תפילין משימושא רנא : סדר תפילין בקנור כתיבתן והמתן ננתיס וכריכתן : סליק :

הלכת ציצית

א לילה לאו ומן תפילין הוא הילכך שנים פעורות כסות לילה פטור אף זיווס וכסות יוס חייב אף בלילה ולריך לנריך עליו ואפילו לאשה אין בו משום כלאים אם הוא של איש : ב' הזואל מחזירו עליות שאינו מזויינת פטור מלהטיל בה זיוות תוך ל' יום ואח"כ חייב ואם שאל עליות מזויינת מנריך עליו מיד : ג' עליות נעל שלם כנפים פטור ואפילו אם ירצה להטיל בלחת אכנפי' ונעלת חמס חייב להטיל ד' נכפות : ד' ארבע זיוות מעכבות זו את זו לפיכך אם לא הטיל ארבעתן הוי כלאים והזואל בה נכפת לר"ה חייב טמא : ה' חתן א' מן הקרעים ועמא שנים לא נפטור מזיוות : הגביה כפי הטלת ותפרה שלם כשאר כק בעליות לא נפטרה נכך : ו' התבלת אינו מעכב הלכן ולא הלכן את התבלת אסא לא נמלא את שניהם יעשה מהנמלא אכל לעולם לריך ד' חושין ואפילו הוסיף עליהן אינו עובר עליהן בלאו כל הוסיף אלא ח"כ הוסיף על שנייה : ז' זיוות ששטא' כהילכתא ואפילו נפטקו כולם רק ששאר זה כדי עיני' כשר ובלנד ששאר כדי לעונה קולן נדהי הדדי נכפף אפילו חוט אחד לגמרי פסול : ח' קשה עיניו המנצל את הלכן יותר מן המנצל את התכלת : עליות שהקטן מתפסה בה ראשו ורובו וגדול יולא נז' עראי חייבת מכלן ואילך פטור : ט' עליות כפולס שהיית' ארכה כשתיים וכפלה חייבת אע"פ שלא תפרה : י' נהנו עתה להסיר זיוות מעליות של המים : עליות חובת גברא וכלי קופסא פטור : ואין לנריך על עשיית זיוות : י"א עליות של נגד וכנפי' של עור חייבת ואיפכא פטור : עליות שאולה פטור מ' הטול בה זיוות כל ל' יום ואח"כ חייבת מדרבנן : י"ב עליות שנקרע תוך ג' אצבעות לכנף לא יתפור חוץ לג' יתפור : לוקחים זיוות מעליות זה ומשימים לאחר ובלנד שיהא חושין שלימין אכל לא יקח אחת על אחת ובה תכלת נמקום אחר לתלות למקום אחר : י"ג מלות זיוות נוטלת ד' חושין ותומנו תוך הכנף תוך ג' אצבעות לכנף וכופלו שיהא ח' ויהא אורכן י"ג אצבעות ויעשה שלימין מהן גדיל ושני שלישי עקף ואחד מן הח' חושין יהיה ארוך נז' ויזהר לחתוך ראשי החושין קודם שיעלם לכנף : י"ד עשיית זיוות נגזי פסול נאשה כשר : י"ה עשאו וון הקוץין ומין הגרדין מן הסמיין פסולה ונעין טווי' לשמה : נריך שלא יהא על הכנף טמא אלא מרוחק ממנו כמלא קשר אגודל ולא יהא רחוק ממנו יותר מ' אצבעות ולא יהא על שפת הבגד טמא ואם היה רחוק ג' אצבעות ונקרע הכנף עד שנמלא תוך אגודל כשר : ט"ו זיוות שברך רונא או שלא כריך בה אלא חוליא אחת כשר ומזונו שלישי גדיל ושני שלישי עקף והלכתא אין לנדיק לא נחלויות ולא נקשרים נהנו לעשות ה' קשרים וינייחם ד' אחרים שכל אחד רותם גדול עם הקשר : י"ז נציעת תכלת ונעי' נעיעה לשמה ואין לה נדיקה שעשייה טהלת בה : הלוקח עליות מלוי' מן השוק פטוראל כשירה וכן מן גוי תגר ומגוי' הלוות פסולה : ואין מוכרין עליות מזויינות : י"ז אע"פ שהגאונים ור"ת כתבו שלא לעשות זיוות מפשתן נעליות של פשתן רב אלקס התירו וזהו הסכים א"א הרא"ש ז"ל : י"ח הילכתא כרובא דשאר מינין מן המלת ופשתן מיני' נלאורייתא : י"ט עליות שיש לה

מותר לערב זרעי האילנות או זרעי השדה עם זרעי אילנות ולוורעם : ד' כלאי הכרם שאסור דוקא כשורע שני מיני תבואה או שני מיני ירק עם חרצן דמפולת יד מחלמין אחד עם חרצן או חפי' נ' מינים עם הנפנים מותר לזרוע ולאכל' והרא"ל דבר אסור אפילו מין אחד מדרבנן לזרוע' בין הנפנים והר"מה התיר מין אחד ואסר נ' מיני' וירק העומד בין הנפנים ואין ידוע אם מרע שהן צהיתר או נאסר אסור ללקטו ולאכלו אבל מותר ליקח ולאכול מה שליטתו אפילו דכתיב והמנריך ומורה בדרך ולא יורע עליה ירק אש"כ יש עליה עפר נ' עמחים ונשאר אילו מותר : דה כלאי דבהוה מותר לגדל ולקיים ולזני אסורים אלא להרביע : ומותר להכניס שני מינים לדיר ולזני חייב עד כשכניס מחול בשמפרת : הטלדים מן החמור שאנייהם סוס אסורים עם הטלדים מן הסוס שאנייהם חמור ואין לוקין עליו וכן חמרה וסוס או בן סוסיא וחמור אסורים עם סוסים ואין עומד הנאח הכוללים אלא שאימותיהן מין אחד ויכולין ע"י פטמייה וסומכין עליהם : ולזני ואת בני נהג צרכים אם ידוע שהוא אצוי : כל שני מיני דמטה עהורה עם עהורה או עמאה עם עמאה עהורה עם עמאה או עמאה עם עהורה וכל שני מיני מיה או מיה עם דמטה ואפילו חיים עם עוף אסורים לחרוש ולמקחך להניג אפילו דמו להדדי וגדלים נישד והסרבו חיות הים לוקח ואסור לה להרביע מין של יבשה עם מין של ים : ו יבשה בקרון שני מינים קשורים בו לרוב אלפס לוקח לר' אינו לוקח : קשר כ' סוסים בקרון וקשר מין אחר עממה אע"פ ששני הסוסים יכולים למשכס לבדם חייב משום מין האחד וכן עגלה המושכת וקשר מין אחר נגד הקרון או מאחוריו חייב : ישראל שרוב על הסוס לזרוע ומקחך נחלל כלאי אלא הסוס י"א חייב וי"א פטור : סליק

הלכת ערלה

אחדש נוהג נס"ל מן התורה וערלה הלכה למשה מסיני וכלאים מדברי סופרים וספק ערלה וכלאים נא"י אסור נס"ל מותר : ב הנוטע אילן להזיתו גדר לזדה או בשביל העצים לצודקן או לקורות לעור ערלה ובלבד שיהא ניכר דאדעת' דהכי ניטעו ואפילו חשב עליהן לאכילה דבנה ראשיה או בשבייה חייב בערלה ונרבי' משע' נשיעי' ולאסחיטב דנפיקא שילי' או מדיורבניעו ולאס נטעו לאכול ואח"כ חייב עליו מאחד מאלו סיני אפילו מקנת האילן למאכל ומקנתו לאילן את של אילן פטור : ג הנוטע צרשותו לזורך רבים וכו' ונר"ה לזורך עלמו והנבלי' והגולן' שנטעו והנוטע צנתי חייב : והנוטע דמפניה אם של חרש חייב ואפילו אינו נקובה ובשל עץ דווקא נקובה והעולה מאיליו צייטוב חייב ונמדבר אינו חייב אש"כ כדי טפלה להציאו ליישוב : ד אילן זקן שנעקר ממקומו עם עפרו ונטע במקו' אחר או שנתגלו שרשי דמקומו והוסק עליו עפר אחר אם יכול לפיות טעפרו בראשון פטור ואם לאו חייב בערלה : דה אילן שנעקר מן הארץ אם שתייר ממנה בארץ נעדי חתע של מיתוח צידוע שיכול להחיות ופטור מן הערלה אם הוסף עליו עפר : אילן שנקח' וחור והוציא חליפין אם שאר בו עפח תחיל' פטור פחות מחלפן חייב : אילן שהנריך טעמו יחור בארץ והוא עדיין מחובר באילן מזד אחד ומזד אחד יזילא ונעשה אילן וכן עשה מזה היחור עוד ויחור אחר עד כמה פעמים כל זמן שאילן זקן מחובר כולן פטורים נעקר הוקן הוא וכל הנעשיות חייבים ומזני להן משעת שנעקר : אילן זקן שנעקר ובו פירות ושטלו במקום אחר אם הוסיף חמתיים חייב אבל אם הרכיב עקף מלא פירות של ערלה צתוך אילן של זקן הפירות של העקף אסור לשלם אפילו גדילו הרבה : הא דמנריך חייב לאחר שנפסק היינו בארץ אבל נס"ל פטור ולכך הנפנים אע"פ שחבריין כל שנה מותר' : ו ילדה פחות משפח חייבת בערלה כל שנתי' אם לא שיהא כל הנכר כך דלית ליה קול : ז עתים שלקו באילן הגרעיני והקליפות והתמד העשוי מהם וקליפי רימונים וקנין שלהן קליפי אצוים וגרעינין וכל מיני פירות והפסים והתמרים שמרוח אפילו שאינן נמשלן נאילו חייבת בערלה ומותרים העלים והלובני' והמים היוצאים מן הנפנים מותרים אף משום ערלה : ח נוטעים יחור של ערלה ואין נוטעין אגוז של ערלה ולא נטע והנריך והרכיב מותרים : ט דין ערלה מוזני שלם שנים משעת נטיעה ולא נטע קודם ששה עשר נאכ כשיגיע ר"ה עלתה לו שנה ומנה עוד שתי שנים ולא נטע אחר ששה עשר פונה מר"ה הנאה ואילך נ' שנים שלימים ואחר ר"ה של השנה שלישי פירות הנחמשים צרביעי עד ע"ו בשנה יש להן דין ערלה ל"ג הי' שני ערלה שלימים ל"ג לא היה שנה ראשונה שלימה כגון שנטע קודם י"ו נאכ' והנחמשים אחר ע"ו נשנפ מקדמים רבני ומזני ומותרין מיד וכל הנחמשים עד ע"ו נשנפ בשנה חמשי יש להן דין רבני והנחמשים משם ואילך מותרים בלא פדייה והאידנא אין רבני נהבג אלא צכרם ולאחר שילקח כל הכרם מחלל כל ענבים על פרוטה ומנריך נא"י אש"כ א"ק צו"ף על מזני הכרם ושוקקה ומעורה לרוח ושאר אילנות מותרים מיד אחר ט"ז נשנפ צרביעי בלא פדייה : סליק הלכת כלאים :

שינגין שהן דיקקים דקים כסמי ודונשנים ואיסקרעטיים פטורים מן פחלה : ועיסה שגלילתו ענה אפילו בשלה צמים או שינגה נשאן חייבים בחלה ומנרכין עליהן המוילא אם יש בה תוריתא דנהאם אבל בגלילתו רכה ובישלה צמים או שינגה נשאן פטור ואם עמאה צלופס בלא משקק חייב אע"פ שגלילתו רכה דהו לר"ת אבל רבינו שמשון והרמ"בן ספ' אפילו עיסה גמורה אם כעשת לישא דעמו לכשלה או לענגה או לסחילה לכלבים פטורים מהו אם דעמו אפילו על פחות משיעור מחנה למחית לענגיה חייב להפריש חכולה : ג חלוש שחלשו ואח"כ אפילו בין קמח ע"ג רותמין בין רותמין ע"ג קמח סיב' ערוקוין שגלילתו רכה ושופכין אותה נצמחא שבכירה ונעשה לחם חייב בחלה אבל שרייתא שפוא רך הרבה ושופכין אותו ע"ג כירה ומתפשט גלחם שאופין בשפוד ומזמחין אותן נשאן או בני צינים ולהם העשוי למחית שנטעו למזדין פטורין ואם עמאם כעדין חייב : ד נחמס העושה עיסה למולקה חייב בחלה : ונשים שנתנו קמח לנחמס לעשות להם עיסה אם אין בכל כשיעור פטורה עיסת כלבים אם הרועים אובלים ממנו חייב ואם לאו פטורה : עיסה שנילושה בני פירות או בני צינים לנדן בלא מים ספק אם חייב אם לאו הילכך מנ למהר שהוא ללוש נהן בלא מים : האשה יצבת ערמה וקולה חלתה תלבד שיהא פניה עומות בקרקע וכל ערמה מכוסה אבל לא האיש : שתי עיסות שאין בכל אחת כשיעור הפל מרפנו לחלה ולא בני נשיקה ואם יש בכל אחת כשיעור אם מונחים למזי אפילו בלא כלי מפרים מוז על זו : המפרים פלה מן הקמח אינה חלה וגל ציד כהן ונריך להפריש מעט אחרת על עיסה ועל חלה שהפריש מ"ס חלה שהפריש אסור לזרים ושיעור עיסה למיני בחלה משקט רבני' קמח שם ט"ג צינים וחומש צינה והשאלו והסוגין והטורחן כולם מותרין וזו השיעור : בעל הטורחן שחנה וחור לנטע אינו מותר : שיעור חלה לב"ה א' סכ"ד ולנחמס העושה למחור א' מארבעים ושמונה : דה אובלים ערפי בלא חלה כל זמן שלא צבק' העיסה יחד ומיד נתינת המים יכול להפריש ובלבד שיהא עם חמט רבני' קמח שנתערבו צמים ככר וגם לריך שלם יהא כעשת הפרישה חמט רבני' קמח שלם נתערבו ומיהא אם מתנה שיהא חלה אף על הקמח שיתערב אש"כ אין לחוש ועוד להתנות כך לעשות בשביל הקמח שעורבים צו העיסה : ו נכרי שנתן לישראל לעשות לו עיסה פטור מן החלה אש"כ נתן לו צמתה קודם גילגול וישראל שנתן לגוי חייבת ישראל הנכרי שהיה שותפין בעיסה פטור אש"כ יש שיעור בחלה של ישראל לבדו ואו מפריש מניה וניה : ז נכרי שנתעיר ויש לו עיסה נעשית עד שלא נתעיר פטורה : ח העושה עיסה מן האזור ומן החיטין אם יש בה עטם דגן חייבת ואלם יולא כהן ידי חובתו בפסח ואם לאו אין אדם יולא כהן ידי חובתו בפסח : ט נתן שאור בעיסה שלא הורשה חלת לתוך עיסה שאורחה חלת אם יש לו שאור בעיסה אחרת חייבת : מפריש ממנה על האזור לטי משנן ואם לאו מפריש אחד סל"ד שכל העיסה : נהן שאור מעיסת חיטין לתוך עיסת אורז אם יש ע"ה עטם דגן חייבת ואם לאו פטורה : י שתי כמים שלשו פחות מכשיעור השיבו העיסה אפילו לא כאמת ורזו לחלקה או אפילו עיסה אחת ורזוה לחיק העיסה או מקלתו קינר ומקנתו נקי פטורה : ואשה אחת או אפילו שתי כמים שלשו צמתי מקומות ואינו מקפידות אם נתערבה העיסה וגלסרצ מין צמתי חייב בשאינו מינו פטור : יא שנים שלשו שני קניא יחד והלקוס אפילו הוסף כל אחד על חלקו לכשיעור פטורים וכן עירב קמח מין בשאינו מינו ועושה ממנה עיסה וחלקה אפילו הוסף על כל אחת כשיעור ממנה פטור : יב שני קנין וקנ אורז או תרומה או של גו או קנ חלה נאמנע אינו מוצרין היה נאמנע דבר שנטעה תרומתו או קנ עמין אחר או של עיסה אחרת או של חדש או של הקדש מוצרין : יג חדש וישן שנטעו זה בזה אין תורמין מן האמנע על שניהם * הנוטע פלה משמות מכשיעור אינה חלה הילכך אם הוסיף אש"כ לכשיעור חייב : יד דין חלה למקומות האילו שהן רחוקות מא"י שחם יש כהן שלא ראה קרי מעולם או גדול שנטע לקריו אפילו לא הערב ששה דיי בחלה אחת ואין לה שיעור ואכיל לה הקטן או הגדול שנטע וה"ס לאוכלה צמיחה אבל ע"י ניעול צרוב אכלה אפילו בטומא אבל לא שרינן לה לזר ע"י ניעול ואם אין כהן קטן או גדול שנטע לקריו מפריש אחת לאור ושייה לכהן ומותרת לזנין וזולתו ונימנת אפילו לכהן עם הארץ : סליק הלכת חלה :

הלכת חרש והלכת כלאים

אחדש וערל' והרכבת האילנות והצמח נס"ל מן התורה וכלאי הכר' מדרבנן וכלאי זרעים מותרים : ב אסור להרכיב יחור של אילן באילן אחר שאין מינו או לתוך ירק או ירק לתוך אילן או ירק לתוך ירק או אפילו אילן סרק על של מאכל או אילן מאכל על סרק אבל סרק על סרק או מיני על מינו אפילו של מאכל מותר ואסור להכיב לני להרכיב בשל ישראל ואסור לקיים המורכב אבל הפרי שיולא ממנו מותר : ומותר ליקח יחור מן העורבב ולנוטעו : בארץ ג

קיצור פסקי הרא"ש מהלכות קטנות

הלכת נטילת ידים

ובכורין אין חילוק בין כלי לקרקע דאמר רב"ז דזנחים אזור ריש
 א"ל כל המטלים למקוה מטלים למי כיור ורביעית אין מטלים
 למעוטי מאי אילימא למעוטי עיט הנדוק היכי דמי אי דפרה שומה
 ושומה הימנה אפילו לרביעית נמי מטלים ואי דאין פרה שומה ושומה
 הימנו אפילו למקוה נמי לא אלא דמים עכורים אין חילוק בין ענינה
 לנטילה אחר רב יצחק בר אשימון אין נטילת ידים לחולין אלא משום
 סרך תרומה ועוד משום מאי מזה אחר אבי מזה לשמוע דנרי ר' אלעזר
 בן ערך דכתיב וכל אשר יגע בו הווי וידיו לא שטף במים
 א"ר אלעזר בן אבהו כחשן מאי משמע דכתיב וידיו לא שטף
 במים עמא : א"ר אלעזר א"ר אשעיה כל שטינולו במשקה
 לריק נטילת ידים לפי שמקוין עלולין לקבל עומאה הזריכו כאן ענינה
 משום סרך תרומה א"ר אלעזר א"ר אשעיה לא אחרו נטילת ידים
 לפירות אלא משום נקיית בלבד ופליגי דרב נחמן דאמר רב נחמן
 הנוטל ידיו לפירות אינו אלא מגסי הרוח א"ר יוחנן אחר רבה בר בר
 חנא ויחנא הוי קאימנא קמיה דר' אחי ורב אחי אימא לקמן כלכלה
 דתאמי' אכיל ולא משי ידי' ולא סיפה ליה מינ' ונרי' כל חד לנפשי' ש"מ תלת
 ש"מ אין נטילת ידים לפירות ש"מ אין ימין לפירות ש"מ שנים שאכלו
 מזה לחלק : ת"ר קידוש ידים ורגלים עד פרק פי' מקום מינור היד
 לקנה ולתרומה עד הפרק פי' פרק שני שנאלצעות ומסקינא משום דר'
 יהושע בן לוי עד לפרק בין לחולין בין לתרומה ולחומרין וכן הילכתא
 ורב אלפס גר' קידוש ידים ורגלים עד לפרק לחולין עד לפרק לתרומה
 עד לפרק פקק הם הקשרים שבסוף האלצעות חלשון שיפקקו כל
 חוליות שנשדרה וכמו שאדם כורע בולעות החוליות כלפי חוץ כן
 כשאדם כופף אלצעותיו בולעו את קשרים לחוץ וה"פ קידוש ידים
 ורגלים עד לפרק מינור היד והורוע לחולין עד לפרק סוף אלצעו
 לתרומה עד לפרק סוף היד כמו לקידוש מה שלא שנה יחד קידוש ותרומה
 כיון דשיעור אחד להם מפני ששנו תחילה קידוש ידים שהוא מן
 התורה ואח"כ חולין שהוא ענוי יותר ואח"כ תרומה וכו' נחלקו
 האמוראים רב היה גורם לחולין עד לפרק ושמואל היה גורם לשניהם
 לפרק ור' יהושע הו' גורם לשניהם לפרק ומר' לחולין גם עד הקנה
 וכן גורם בהלכות א"י :

נטילת ידים ממי האור נוטלין מהן לידים אפילו שהיד
 סולדת בו ממי עבד'א במקומו מטבילין בהן
 הידים בכלי או שהפסיקו דרך חשין אסור : מים הלוחים שנפסלו משתיית
 בהמה בכלי פסולין ליעול מהן בקרקע שרי להיעטל בהו' : מים עכורים
 אם פרה ימלה לשתותו כשירין לנטילת ידים ולטבילה ואם לאו פסול
 לשתייה : כל שטינולו במשקה לריק נטילת ידים : הנוטל ידיו לפירות
 הרי זה מגסי הרוח ואין ימון לפירות : ושנים שאכלו מזה לחלק :
 נטילת ידים מקום מינור היד ואלצע ויש מזריכין ליעול כל היד עד
 קנה של הורוע ולא מסתנרף לא"א הר"ש ז"ל : נוטל אדם ידיו שחרית
 וחתנה עליה כל היום ואף שלא בשעת הדחק ובלבד שיהיה מלענפם
 ומלעמאם : ארימא דללאי אין נוטלין מהן לידים : נאום דלא אחי מכך
 גברא ואי מקרבין ידיו לדוולא נוטלין ואין מטבילין בו את הידים ואם
 ניקב דלי שדולה בו לצינור בכנס משקה מטבילין בהו' וצ"ה מתירין
 להטביל הידים בכלי ולא כהירא : מים שנחניות ויש בו הברוא יסור
 הנרוא ויחורנא בין כל שפכה ושפכה ואי לאו אסורה : כלי שניקב
 ומחויק רביעית לנטה מן הנקב מותר ליעול דרך הנקב ולא דרך
 פיו : כלי שהוא מלא נקבים תחתיו ופיו זר שלמעה ומניח אלצעו עליו
 אין המים יונאין וכשחפירו יונאין כעלין ממנה לידים : אין נוטלין
 מכלי שאין מחויק רביעית : נוטלין תרביעית אפילו שנים זה אחר זה
 דאו ליעול כאחד מחזי לוג נוטלים ג' או ד' מלוג אפילו עשרה או
 מאה ונוטלין זה ביד זה או זה על גב זה ובלבד שירפו ידיהם שנא
 בהם מים : איתנור ממי האור חוקיה אחר אין נוטלין מהן לידים ר'
 יוחנן אומר נוטלין ואמר ר' יוחנן שאלתי את ר' ג' ברבי אובל שהרות
 ואחר לי כל גידולי בליל עושה כן וקי"ל כר' יוחנן דהאי לישנא בתרא
 דלעיל ושרי בראשונה אפילו היד סולדת בה : מאי עבריא חוקי' אומר
 אין נוטלין ור' יוחנן אומר כל גופו טובל בהן ידיו לא כ"ש : אחר רב
 פפא במקומו כ"ע לא פליגי דשרי : למישקל מינייהו כמא כ"ע לא פליגי
 דאסיר : כי פליגי דפסיק ממנו בנת בירתא חוקיא סנר דגוריקן נת בירת'
 אטו מנא ור' יוחנן סנר לא גוריקן והילכתא כחוקי' דרבי' דר' יוחנן הוא :
 ת"ר מים שנפסלו משתיית בהמה בכלי פסול בקרקע כשירים : מים
 מלוחים שאין הכלב יכול ללוק מהן וי"א מים עכורים הקרוצים להיות
 כעט הנדוק פי' דעיקר איירי בללזלין אלא שהן מלוחין או פרוחין

סליק הילכות נטילת ידים

